

DET KONGELIGE
ARBEJDSDEPARTEMENT

Prop. 19 L

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i pensjonslovgivningen for
stortingsrepresentanter m.fl. (tilpasninger
til endret alderspensjon i folketrygden)

Innhold

<p>1 Proposisjonens hovedinnhold 5</p> <p>2 Pensjonsreformen 7</p> <p>2.1 Innledning 7</p> <p>2.2 Endringer i folketrygdens alderspensjon 7</p> <p>2.3 Tilpasninger i ordinær offentlig tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor 8</p> <p>2.4 Betydning for pensjonsordningene som behandles i denne proposisjonen 9</p> <p>3 Stortingets anmodningsvedtak av 10. desember 2009 11</p> <p>3.1 Innledning 11</p> <p>3.2 Tilpasning av tjenestepensjon for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer 12</p> <p>3.2.1 Pensjonsutvalgets innstilling 12</p> <p>3.2.2 Oppfølgingen av Pensjonsutvalgets innstilling 13</p> <p>3.3 Tilpasning av tjenestepensjon for høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor 14</p> <p>3.3.1 Pensjonsutvalgets innstilling 14</p> <p>3.3.2 Oppfølgingen av Pensjonsutvalgets innstilling 14</p> <p>3.4 Særlig om etterlattepensjon til samboere 14</p> <p>3.5 Andre grupper med særskilte pensjonsregler 15</p> <p>4 Særskilte offentlige tjenestepensjonsordninger – gjeldende rett 17</p> <p>4.1 Innledning 17</p> <p>4.2 Pensjonsordningen for stortingsrepresentanter 17</p> <p>4.2.1 Alderspensjon 17</p> <p>4.2.2 Uførepensjon 18</p> <p>4.2.3 Etterlattepensjon 18</p> <p>4.2.4 Ventegodtgjørelse 19</p> <p>4.3 Pensjonsordningen for statsråder 19</p> <p>4.3.1 Alderspensjon 19</p> <p>4.3.2 Uførepensjon 19</p> <p>4.3.3 Etterlattepensjon 20</p> <p>4.4 Pensjonsordningen for medlemmer av Høyesterett 20</p> <p>4.4.1 Alderspensjon 20</p> <p>4.4.2 Uførepensjon 20</p> <p>4.4.3 Etterlattepensjon 21</p>	<p>4.5</p> <p>4.5.1</p> <p>4.5.2</p> <p>4.5.3</p> <p>4.6</p> <p>4.7</p> <p>4.8</p> <p>4.9</p> <p>5</p> <p>6</p> <p>6.1</p> <p>6.2</p> <p>6.3</p> <p>6.4</p> <p>6.4.1</p> <p>6.4.2</p> <p>6.4.3</p> <p>7</p> <p>7.1</p> <p>7.2</p> <p>7.3</p> <p>7.4</p> <p>8</p> <p>8.1</p> <p>8.2</p>	<p>Pensjonsordningen for Stortingets ombudsmann for forvaltningen 21</p> <p>Alderspensjon 21</p> <p>Uførepensjon 21</p> <p>Etterlattepensjon 21</p> <p>Pensjonsordningen for Riksrevisor 22</p> <p>Pensjonsordningen for Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten 22</p> <p>Pensjonsordningen for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett 22</p> <p>Pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten 23</p> <p>5 Nærmere om antall medlemmer og utbetalte pensjoner 24</p> <p>6 Hovedtrekk i tilpasningen av de særskilte offentlige tjenestepensjonsordningene 26</p> <p>6.1 Innledning 26</p> <p>6.2 Avvikling av dagens særregler 26</p> <p>6.3 Levealdersjustering og individuell garanti 26</p> <p>6.4 Regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag 27</p> <p>6.4.1 Bakgrunn 27</p> <p>6.4.2 Uttalelse 19. oktober 2010 fra Justisdepartementets lovavdeling.. 28</p> <p>6.4.3 Departementets vurdering 33</p> <p>7 Endringer i lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og lov om pensjonsordning for statsråder 36</p> <p>7.1 Innledning 36</p> <p>7.2 Levealdersjustering og individuell garanti 36</p> <p>7.3 Regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag 38</p> <p>7.4 Samtidig uttak av tjenestepensjon og pensjon fra folketrygden 39</p> <p>8 Endringer i lovene om tjenestepensjon for høyesteretts- dommere m. fl. 40</p> <p>8.1 Innledning 40</p> <p>8.2 Pensjonsordningen for medlemmer av Høyesterett 40</p>
---	--	--

8.3	Pensjonsordningen for Stortingets ombudsmann for forvaltningen.....	41	10.5	Utgifter til pensjon fra pensjonsordningen for ledsagere i utenriktjenesten	54
8.4	Pensjonsordningen for Riksrevisor	41	11	Merknader til de enkelte paragrafene i lovforslagene.....	55
8.5	Pensjonsordningen for Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten	41	11.1	Lov 14. desember 1951 nr 11 om pensjonsordning for statsråder	55
8.6	Pensjonsordningen for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett	41	11.2	Lov 9. november 1956 nr. 1 om tillegg til lov om Statens Pensjonskasse av 28. juli 1949	56
8.7	Pensjonsordningen for ledsagere i utenriktjenesten.....	42	11.3	Lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen	56
9	Økonomiske effekter for den enkelte	43	11.4	Lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter	57
9.1	Innledning	43	11.5	Lov 9. november 1982 nr. 25 om tillegg til lov om Statens Pensjonskasse av 28. juli 1949	58
9.2	Effekten av levealdersjustering og individuell garanti.....	43	11.6	Lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera	59
9.3	Effekten av at særlige regler om pensjonsberegning for nye høyesterettsdommere m.v. avvikles	48	11.7	Lov 15. januar 1999 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten	59
10	Økonomiske og administrative konsekvenser	52	11.8	Ikrafttredelse	59
10.1	Innledning	52		Forslag til lov om endringer i pensjonslovgivningen for stortingsrepresentanter m.fl. (tilpasninger til endret alderspensjon i folketrygden)	61
10.2	Utgifter til alderspensjon fra pensjonsordningen for stortingsrepresentanter	52			
10.3	Utgifter til alderspensjon fra pensjonsordningen for statsråder	53			
10.4	Utgifter til alderspensjonsordningen for høyesterettsdommere	53			

DET KONGELIGE
ARBEIDSDEPARTEMENT

Prop. 19 L

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i pensjonslovgivningen for stortingsrepresentanter m.fl. (tilpasninger til endret alderspensjon i folketrygden)

*Tilråding fra Arbeidsdepartementet av 19. november 2010,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Arbeidsdepartementet legger i denne proposisjonen fram forslag til endringer i lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder, lov 9. november 1956 nr. 1 om tillegg til lov om Statens Pensjonskasse av 28. juli 1949, lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen, lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter, lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse, lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera og lov 15. januar 1999 nr. 1 om pensjonsordning for led-sagere i utenriktjenesten.

Forslagene i denne proposisjonen følger dels av at pensjonsordningene som omfattes må tilpasses pensjonsreformen, og dels av forslag fra et utvalg nedsatt av Stortingets presidentskap som avga innstilling 9. juni 2009, jf. Dokument nr. 19 (2008-2009).

I kapittel 2 redegjøres det for pensjonsreformen, herunder vedtatte endringer i folketrygdens

alderspensjon og vedtatte tilpasninger i ordinær offentlig tjenstepensjon. Videre beskrives hvordan de vedtatte endringene i folketrygden og ordinær offentlig tjenstepensjon får betydning for tjenstepensjonsordningene som behandles i proposisjonen her.

Det framgår av kapittel 3 at forslagene i proposisjonen her er første fase i oppfølgingen av et anmodningsvedtak fra Stortinget av 10. desember 2009, som lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til ny lovgivning om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter, regjeringens medlemmer, høyesterettsdommere, sivilombudsmannen og riksrevisor basert på de retningslinjer som er trukket opp i Innst. 83 S (2009–2010), jf. Dokument nr. 19 (2008–2009).»

Innst. 83 S (2009-2010) fra Stortingets presidentskap bygger på forslag fra et utvalg nedsatt av Presidentskapet som avga innstilling 9. juni 2009,

Dokument nr. 19 (2008-2009). Det framgår av Innst. 83 S (2009-2010) at det skal innføres en ny pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer (byggeklossmodellen). Opptjeningen i dagens pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer skal avsluttes 1. oktober 2009, og opptjeningen i den nye pensjonsordningen skal starte fra samme tidspunkt. Videre skal dagens særordninger for høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor avvikles for personer som utnevnes fra og med 1. januar 2011. Disse skal ha ordinær offentlig tjenstepensjon etter lov om Statens pensjonskasse.

I proposisjonen her fremmer departementet forslag til nødvendige lovendringer for å tilpasse dagens pensjonsordninger for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere mv. til de vedtatte endringene i folketrygden og ordinær offentlig tjenstepensjon fra 1. januar 2011. Departementet tar sikte på å fremme forslag til lov om ny pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer i løpet av 2011. Videre fremmer departementet i proposisjonen her forslag om avvikling av dagens særordninger for høyesterettsdommere mv. Departementet foreslår at det gjøres tilsvarende tilpasninger i enkelte andre lovfestede tjenstepensjonsordninger.

Kapittel 4 beskriver gjeldende regelverk for tjenstepensjonsordningene som behandles i proposisjonen her, mens kapittel 5 gir en oversikt over antall medlemmer og utbetalte pensjoner fra ordningene.

I kapittel 6 gjør departementet rede for hovedtrekkene i forslagene til tilpasninger av de særskilte offentlige tjenstepensjonsordningene. Det foreslås at dagens særordninger for høyesterettsdommere mv. avvikles. Det foreslås videre at det i ordningene som omfattes av proposisjonen her innføres levealdersjustering og ny regulering på samme måte som i folketrygden og i de ordinære offentlige tjenstepensjonsordningene. De konkrete forslagene til lovendringer fremmes i senere kapitler.

Departementet foreslår i kapittel 7 endringer i lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for

stortingsrepresentanter og lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder i tråd med forslagene i kapittel 6. Det foreslås at det innføres levealdersjustering og en individuell garanti som tilsværer garantien som blant annet er vedtatt innført i Statens pensjonskasse. Videre foreslås det nye reguleringsbestemmelser, blant annet at alderspensjon under utbetaling skal reguleres som alderspensjon i folketrygden og alderspensjon i de ordinære offentlige tjenstepensjonsordningene, det vil si i samsvar med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent.

I kapittel 8 foreslår departementet endringer i lov 9. november 1956 nr. 1 om tillegg til lov om Statens Pensjonskasse av 28. juli 1949, lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen, lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse, lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera og lov 15. januar 1999 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenriks-tjenesten i tråd med forslagene i kapittel 6. Det foreslås at dagens særordninger for høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen, Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten avvikles for personer som utnevnes fra og med 1. januar 2011. Videre foreslås det at den individuelle garantien for høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett tilpasses gruppenes særskilte opptjenings- og/eller beregningsregler. Det foreslås videre nye reguleringsbestemmelser i pensjonsordningen for ledsagere i utenriks-tjenesten. Siden reglene om pensjonsordning for Riksrevisor er bestemt av Stortinget, forutsetter departementet at Stortinget gjør tilsvarende endringer i denne ordningen som foreslått i proposisjonen her for pensjonsordningene for høyesterettsdommere mv.

I kapittel 9 illustreres økonomiske konsekvenser for den enkelte av departementets forslag til tilpasninger i tjenstepensjonsordningene.

I kapittel 10 gjøres det rede for økonomiske og administrative konsekvenser i departementets forslag.

2 Pensjonsreformen

2.1 Innledning

Pensjonsreformen har pågått siden 2001 da regjeringen Stoltenberg I nedsatte Pensjonskommissjonen. Reformen omfatter alle deler av pensjonssystemet, både i og utenfor folketrygden. Nye regler for alderspensjon fra folketrygden ble vedtatt ved endringslov 5. juni 2009 nr. 32. Loven trådte i kraft 1. januar 2010, men mange av de vedtatte endringene ble gitt virkning først fra 1. januar 2011. Se punkt 2.2 for en nærmere omtale av de vedtatte endringene i folketrygden.

Tariffpartene avtalte våren 2009 at gjeldende regler for tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor skal videreføres, men med nødvendige tilpasninger til de vedtatte endringene i folketrygden. For de lovfestede offentlige ordningene, blant annet i Statens pensjonskasse, ble avtalen fulgt opp gjennom endringslover 25. juni 2010 nr. 28 og 29. De tariffestede ordningene i kommunal sektor og helseforetak ble avtalt justert tilsvarende i tariffoppgjøret våren 2010. Se punkt 2.3 for en nærmere omtale av tilpasningene av tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor.

Flere av tilpasningene som allerede er vedtatt i ordinær offentlig tjenestepensjon, får også virkning for tjenestepensjonene som behandles i denne proposisjonen. Dette gjelder dels endringene i samordningsloven, som får virkning for alle ordningene, og dels endringene i lov om Statens pensjonskasse, som får virkning for de ordningene som omfattes av denne loven, men gjennom tilleggslover mv. har særskilte regler for beregning/opptjening av pensjon. Se punkt 2.4 for en nærmere omtale.

Også andre deler av pensjonssystemet er i ferd med å bli lagt om. I privat sektor ble tariffpartene våren 2008 enige om en ny AFP-ordning som er utformet etter de samme opptjenings- og uttaksprinsippene som i ny alderspensjon i folketrygden. De nærmere reglene følger av lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven). Finansdepartementet har videre lagt fram forslag til endringer i tjenestepensjonsordningene i privat sektor som innebærer at

ordningene tilpasses fleksibelt uttak av alderspensjon i folketrygden, jf. Prop. 6 L (2010-2011). Tilpasningene i pensjonsordningene i privat sektor, samt tilpasninger i andre ytelser enn alderspensjon fra folketrygden, herunder uføreytelser, omtales ikke nærmere i det følgende.

2.2 Endringer i folketrygdens alderspensjon

Ved lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon) ble det blant annet innført nye opptjeningsregler, levealdersjustering og fleksibelt uttak fra 62 år i folketrygdens alderspensjon. Det ble også innført nye regler for regulering av alderspensjon. De vedtatte endringene bygger på to brede forlik i Stortinget i 2005 og 2007, som ble fulgt opp ved Ot.prp. nr. 37 (2008-2009).

De nye reglene om fleksibelt uttak, levealdersjustering og regulering skal gjelde både pensjon beregnet etter dagens opptjeningsregler og pensjon beregnet etter nye opptjeningsregler. Reglene er gitt virkning fra 1. januar 2011.

I ny alderspensjon i folketrygden skal inntektspensjonen opptjenes gjennom den enkeltes inntekt over livet, og alle opptjeningsår skal telle med. Pensjonsopptjeningen tilsvarer 18,1 prosent av inntekten fra første krone opp til 7,1 ganger grunnbeløpet. Den årlige pensjonsopptjeningen bygger opp en pensjonsbeholdning. Personer med liten eller ingen opptjening skal samtidig sikres en garantipensjon. Garantipensjonen avkortes med 80 prosent av opptjent inntektspensjon slik at alle som har vært yrkesaktive får en pensjon utover minstenivået.

Dagens regler for opptjening av alderspensjon vil gjelde fullt ut for personer født til og med 1953, og vil fases gradvis ut for årskullene 1954–1962. Dette innebærer at det fram til 2016 – når 1954-kullet fyller 62 år – bare vil ytes pensjon opptjent etter dagens regler. Fra og med 1963-kullet vil de nye reglene gjelde fullt ut.

De nye fleksible uttaksreglene innebærer at alderspensjon kan tas ut, helt eller delvis, fra 62 år

under forutsetning av at årlig pensjon fra 67 år minst tilsvarer minste pensjonsnivå. Pensjonen kan graderes i 20, 40, 50, 60, 80 og 100 prosent. I tillegg kan en arbeide så mye en vil uten at pensjonen avkortes.

Levealdersjusteringen innføres fra 2011 for personer født i 1943 eller senere, og betyr at en må arbeide noe lenger enn tidligere for samme pensjon når befolkningens levealder øker. Ved en gitt uttaksalder innebærer levealdersjusteringen dermed at alderspensjonen reduseres ved økt levealder i befolkningen. I ny alderspensjon gjennomføres levealdersjusteringen ved at opptjent pensjonsbeholdning divideres med et delingstall som avhenger av uttakstidspunkt og utvikling i levealder. Delingstallene sikrer at forventet nåverdi av samlede pensjonsutbetalinger er uavhengig av uttakstidspunkt, slik at pensjonen blir høyere jo senere den tas ut. Alderspensjon opptjent etter dagens opptjeningsregler skal levealdersjusteres ved at opptjente rettigheter i form av grunnpensjon og tilleggspensjon (basispensjon) divideres med et forholdstall. På samme måte som for alderspensjon opptjent etter nye regler, avhenger forholdstallene av uttakstidspunkt og endringer i levealder.

Forholds- og delingstallene fastsettes med utgangspunkt i de enkelte årskullenes forventede gjenstående levetid på ulike uttakstidspunkt. Der som nye årskull av pensjonister forventes å leve lenger, betyr det at en må arbeide noe lenger for samme pensjon som tidligere årskull. Alternativt kan alderspensjonen tas ut ved samme alder som tidligere årskull, men den vil da være noe lavere.

Levealdersjustering av folketrygdens alderspensjon er nærmere beskrevet i Ot. prp. nr. 37 (2008-2009) kapittel 5.

De nye reglene for regulering, som innføres fra 2011, skal gjelde for alle alderspensjonister. Alderspensjon under utbetaling skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Pensjon under opptjening skal fortsatt reguleres i takt med lønnsveksten. Reguleringen skjer med virkning fra 1. mai hvert år.

2.3 Tilpasninger i ordinær offentlig tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor

I tariffoppgjøret våren 2009 ble det avtalt at dagens regler for offentlig tjenestepensjon (bruttoordningen) og AFP i offentlig sektor skal videreføres, men med nødvendige tilpasninger til de vedtatte endringene i folketrygden. For de lovfes-

tede offentlige ordningene er avtalen fulgt opp med nødvendige lovvedtak 25. juni 2010, jf. Prop. 107 L (2009-2010) og Innst. 360 L (2009-2010). Ved lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse er gjeldende regler for AFP i statlig sektor videreført. AFP-ordningen i statlig sektor er også regulert i hovedtariffavtalen i statlig sektor, jf. punkt 4.2 i gjeldende hovedtariffavtale. Avtalen fra tariffoppgjøret 2009 er også fulgt opp med nødvendige endringer i blant annet lov om Statens pensjonskasse, lov om pensjonsordning for sykepleiere og lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv., jf. endringslov 25. juni 2010 nr. 29. De aktuelle lovendringene trer i kraft 1. januar 2011.

Pensjonsregelverket i kommunal sektor og i helseforetakene tilsvarer i all hovedsak regelverket i Statens pensjonskasse. I tariffoppgjøret våren 2010 ble det avtalt at regelverket for tjenestepensjon og AFP i kommunal sektor og helseforetak, skal justeres tilsvarende endringene som er vedtatt i statlig sektor.

Endringslov 25. juni 2010 nr. 29 omfatter også nødvendige tilpasninger i samordningsloven (lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser) til innføring av levealdersjustering og fleksibelt uttak av alderspensjon i folketrygden. Disse endringene får virkning for alle tjenestepensjonsordninger som omfattes av samordningsloven, det vil si både de lovfestede ordningene i statlig sektor og de tariffestede ordningene i kommuner og helseforetak.

I de offentlige tjenestepensjonsordningene beregnes det først en brutto alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen. For ordinær alderspensjon fra blant annet Statens pensjonskasse utgjør pensjonen ved full opptjeningstid 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, normalt sluttlønnen. Denne bruttopensjonen reduseres (samordnes) deretter med alderspensjon fra folketrygden. Som hovedregel skal det gjøres fradrag i tjenestepensjonen for hele tilleggspensjonen/særtillegget. Det gjelder likevel flere unntak fra hovedregelen. Videre er fradraget for grunnpensjon 75 prosent av grunnbeløpet (G), mens faktisk grunnpensjon er minst 0,85 G. Dagens system innebærer dermed at pensjonisten er garantert en samlet pensjon på minst 66 prosent av sluttlønnen (bruttogarantien) ved full opptjeningstid, men på grunn av samordningsreglene vil pensjonisten alltid få noe mer enn bruttogarantien (de såkalte samordningsfordelene).

Endringene som er vedtatt med hensyn til levealdersjustering og samordning gjelder for de årskullene som omfattes av levealdersjusteringen

i folketrygden, og får sin alderspensjon fra folketrygden i sin helhet opptjent og beregnet etter dagens regler. Det vil si at endringene får virkning fra og med 1943-kullet til og med 1953-kullet. Personer i 1943-kullet fyller 67 år i 2010. Dersom de tar ut alderspensjon i 2010, omfattes de ikke av lovendringene. De nye opptjenings- og beregningsreglene i folketrygden, som vil innføres gradvis fra og med 1954-årskullet, vil kreve ytterligere tilpasninger, blant annet i samordningsregelverket. Departementet varslet i Prop. 107 L (2009-2010) punkt 1.2 at forslag til nødvendige lovendringer vil bli fremmet senere.

De vedtatte lovendringene i lovfestet ordinær tjenestepensjon og samordningsloven innebærer at både alderspensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger (bruttopenasjonen) og samordningsfradraget for alderspensjon fra folketrygden skal levealdersjusteres ved bruk av forholdstallene i folketrygden. Levealdersjustering og samordning skal skje tidligst fra 67 år. Det vil si at for personer som kan ta ut tjenestepensjon før 67 år fordi stillingen har særaldersgrense, for eksempel 60 år, skal tjenestepensjonen ikke levealdersjusteres og samordnes med alderspensjon fra folketrygden før ved 67 år. I tilfeller der alderspensjon fra folketrygden er tatt ut tidligere enn 67 år, skal samordningen skje som om folketrygden var tatt ut ved 67 år. Brutto tjenestepensjon kan økes ved å arbeide etter 67 år, men ikke mer enn til en har kompensert for effekten av levealdersjusteringen, det vil si inntil pensjonen ved full opptjeningstid utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Lovendringene betyr at levealdersjusteringen gjennomføres på hele pensjonen for all opptjening, det vil si på samme måte som i folketrygden.

En individuell garanti for årskullene til og med 1958-kullet sikrer personer med full opptjening (normalt 30 år) en pensjon på minst 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved 67 år. Det vil si at samlet pensjon fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen etter levealdersjustering og samordning skal utgjøre minst 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Blir samlet pensjon lavere enn det garanterte nivået, skal det utbetales et garantitillegg fra tjenestepensjonsordningen som sikrer at samlet pensjon når det garanterte nivået. For personer med mindre enn full opptjeningstid skal den individuelle garantien gjelde forholdsmessig. Garantien er en oppfølging av avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 og gjelder som nevnt for årskullene til og med 1958-kullet. Den sikrer at grunnlovsvernet for opptjente rettigheter er ivaretatt, jf. nærmere omtale i Prop. 107 L (2009-2010) punkt 4.3. I

nevnte proposisjon punkt 4.3.4 heter det for øvrig følgende om årskull fra og med 1959-kullet:

«For de første årskullene fra 1959-kullet som ikke omfattes av den individuelle garantien vil det bli foretatt en særskilt vurdering av behovet for eventuelle justeringer ut over det som følger av avtalen fra tariffoppgjøret i 2009.»

De vedtatte lovendringene innebærer videre at reguleringen av offentlige tjenestepensjoner endres. Alderspensjon og AFP under utbetaling skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Oppsatte rettigheter, det vil si rettigheter for personer som fratrer sin stilling uten rett til straks å få pensjon, skal reguleres med lønnsveksten fram til uttakstidspunktet. For medlemmer som har mottatt alderspensjon etter særaldersgrense eller avtalefestet pensjon før 67 år, skal pensjonsgrunnlaget omregnes ved 67 år ved at det oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsesalderen til 67 år. Uføre- og etterlattepensjon skal reguleres med lønnsveksten fram til 67 år. Etter fylte 67 år reguleres disse pensjonene med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent.

2.4 Betydning for pensjonsordningene som behandles i denne proposisjonen

Endringene som er vedtatt i samordningsloven ved endringslov 25. juni 2010 nr. 29, og som gjelder tilpasning av uttak av tjenestepensjon til levealdersjustering og fleksibelt uttak av alderspensjon fra folketrygden, omfatter også tjenestepensjonsordningene som behandles i denne proposisjonen, jf. Prop. 107 L (2009-2010) og Innst. 360 L (2009-2010). Det er dermed ikke behov for ytterligere tilpasninger i samordningsreglene til innføringen av fleksibelt uttak av alderspensjon i folketrygden i proposisjonen her.

De vedtatte endringene i lov om Statens pensjonskasse vil i større eller mindre grad få virkning for de pensjonsordningene som omfattes av denne loven, men som gjennom tilleggslover mv. har særskilte regler for beregning/opptjening av pensjon. Dette gjelder pensjonsordningene for høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen, Regjeringsadvokaten og leder i Arbeidsretten, og ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett. Endringene i lov om Statens pensjonskasse får ikke virkning for pensjonsordningene for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer.

Det varierer med andre ord hvor store tilpasninger som er nødvendige i de ulike ordningene som omfattes av proposisjonen her. Pensjonsordningen for Regjeringsadvokaten og leder i Arbeidsretten omfattes fullt ut av de vedtatte endringene i lov om Statens pensjonskasse. For disse er det derfor kun tale om å avvikle dagens særregler om tillegging av tjenestetid i proposisjonen her. Pensjonsordningen for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett omfattes også av endringene, men det må foretas visse tekniske justeringer av den individuelle garantien, jf. punkt 6.3. Også pen-

sjonsordningene for høyesterettsdommere og Sivilombudsmannen omfattes av de vedtatte reglene om levealdersjustering av bruttopensjon, men det er også for disse behov for å justere den individuelle garantien, jf. punkt 6.3. Disse ordningene omfattes imidlertid ikke av de vedtatte endringene i regulering av ordinær offentlig tjenstepensjon.

I punkt 6.4 foreslås det at pensjon fra pensjonsordningene for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere og Sivilombudsmannen skal reguleres på samme måte som ordinær offentlig tjenstepensjon.

3 Stortingets anmodningsvedtak av 10. desember 2009

3.1 Innledning

Stortingets presidentskap satte 8. mars 2007 ned et utvalg som fikk i oppdrag å legge fram forslag til ny pensjonsordning for stortingsrepresentanter, regjeringens medlemmer, høyesterettsdommere, Stortingets ombudsmann for forvaltningen og Riksrevisor parallelt med innføringen av ny alderspensjon i folketrygden og sett i sammenheng med de ordinære tjenestepensjonsordningene for statsansatte. Utvalget fikk følgende mandat:

«Utvalget skal fremlegge forslag til ny pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, parallelt med innføringen av en ny folketrygdmodell og sett i sammenheng med de regulære tjenestepensjonsordninger for statsansatte. Utvalget må ha for øye de særlige problemstillinger som følger av vervene som stortingsrepresentant og medlem av regjeringen.

Utvalgets arbeid skal også omfatte forslag til pensjonsordning for Høyesterett, Sivilombudsmannen og Riksrevisor.

Utvalget må i arbeidet ta nødvendige kontakter til regjeringssiden for å samordne og koordinere arbeidet med det arbeidet som gjennomføres vedrørende offentlige tjenestepensjonsordninger.

Utvalget skal også legge frem forslag til hvordan pensjonsordningene for de aktuelle gruppene skal administreres og organiseres, herunder forholdet til Stortingets lønnskommisjon. Utvalget skal også foreslå eventuelle justeringer i regelverket om ventegodtgjørelse som måtte følge av endringer som gjøres i pensjonsordningen.

Arbeidet må avsluttes slik at Stortinget kan ta standpunkt til forslagene i løpet av inneværende stortingsperiode og samordnes med slutføringen av arbeidet med offentlige tjenestepensjoner.»

Presidentskapet oppnevnte deretter som medlemmer av utvalget:

- Fylkesmann Sigbjørn Johnsen (leder)
- Stortingsrepresentant Sverre Myrli (Arbeiderpartiet)

- Stortingsrepresentant Carl I. Hagen (Fremskrittspartiet)
- Stortingsrepresentant Per-Kristian Foss (Høyre)
- Stortingsrepresentant Rolf Reikvam (Sosialistisk Venstreparti)
- Tidligere stortingsrepresentant Anita Apeltun Sæle (Kristelig Folkeparti)
- Stortingsrepresentant Inger Enger (Senterpartiet)
- Stortingsrepresentant Trine Skei Grande (Venstre)

I tillegg deltok tre spesialister:

- Høyesterettsdommer Gunnar Aasland
- Jurist Alexandra Plathe
- Rådgiver Harald Engelstad

Pensjonsutvalget avga sin innstilling til presidentskapet 9. juni 2009, Dokument nr. 19 (2008-2009). Innstillingen inneholder hovedprinsipper for ny pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, og forslag til avvikling av særregler for høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor.

Ved behandlingen av Pensjonsutvalgets innstilling, sluttet Stortinget seg til forslagene fra utvalgets flertall. Stortinget anmodet samtidig regjeringen om å fremme forslag til ny lovgivning om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor i tråd med retningslinjene i Innst. 83 S (2009–2010) og Pensjonsutvalgets innstilling, Dokument nr. 19 (2008-2009).

Siden saken er utredet av Stortinget, og departementet i henhold til anmodningsvedtaket kun skal foreta det juridiske arbeidet for å bringe de forslag Stortinget har sluttet seg til over i korrekt lovmessig form, har ikke departementet sendt saken på alminnelig høring. For øvrig har forslag til tilpasninger av offentlig tjenestepensjon til fleksibel alderspensjon fra folketrygden fra 2011, som tilsvarende forslagene i proposisjonen her, tidligere vært på alminnelig høring, jf. Prop. 107 L (2009-2010).

I punkt 3.2 redegjøres det for hovedlinjene i Pensjonsutvalgets innstilling og Stortingets føringer når det gjelder tilpasninger i pensjonsordningene for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer. I denne proposisjonen fremmer departementet forslag til nødvendige lovendringer for å tilpasse dagens pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer til de vedtatte endringene i folketrygden og ordinær offentlig tjenstepensjon fra 1. januar 2011. Departementet tar sikte på å fremme forslag til lov om ny pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer i løpet av 2011.

I punkt 3.3 redegjøres det for hovedlinjene i Pensjonsutvalgets innstilling og Stortingets føringer når det gjelder tilpasninger i pensjonsordningene for høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor. Departementet følger i denne proposisjonen opp Stortingets føringer for disse gruppene.

Departementet foreslår i punkt 3.4 at Pensjonsutvalgets forslag om å etablere en ordning med etterlattepensjon til samboere for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor utsettes i påvente av den kommende gjennomgangen av dagens etterlattepensjonsordninger som skal foretas som en del av pensjonsreformen.

Det finnes også andre lovfestede offentlige tjenstepensjonsordninger som har særskilte opptjenings- og/eller beregningsregler, men som ikke er omfattet av Stortingets anmodningsvedtak. I punkt 3.5 foreslår departementet at disse ordningene skal tilpasses pensjonsreformen på samme måte som ordningene som omfattes av anmodningsvedtaket.

3.2 Tilpasning av tjenstepensjon for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer

3.2.1 Pensjonsutvalgets innstilling

Et flertall i Pensjonsutvalget gikk inn for at det skal innføres en ny pensjonsordning (byggeklossmodellen) for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer der alderspensjonen (tjenstepensjon) for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer skal baseres på ny alderspensjon i folketrygden. Utformingen av alderspensjonen skal bygge på følgende prinsipper:

- Pensjonsopptjeningen i ordningen skal være livsløpsbasert ved at alle år i vervet gir pensjonsmessig uttelling.

- Ordningen skal være en nettoordning unntatt samordning. Det gis en netto årlig pensjonsytelse som kommer i tillegg til all annen pensjon.
- Ordningen skal utformes slik at den årlige opptjeningsprosenten med 30 års opptjeningsstid gir et kompensasjonsnivå på tilnærmet 66 prosent av pensjonsgrunnlaget med fradrag for antatt folketrygd.
- Det gis pensjonsopptjening av inntekter opp til 12 G.
- Det skal ikke betales egenandel.
- Pensjonen kan tas ut fra 62 år etter samme prinsipp som for ny alderspensjon i folketrygden.
- Pensjonen skal levealderjusteres etter samme prinsipp som for ny alderspensjon i folketrygden.
- Pensjonen skal reguleres etter samme prinsipp som ny alderspensjon i folketrygden. Dette innebærer at pensjoner under opptjening reguleres med lønnsveksten, mens pensjoner under utbetaling reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes en fast faktor på 0,75 prosent.
- Ny pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer skal gjøres gjeldende for stortingsrepresentanter fra konstituering av det nye Stortinget høsten 2009 og for regjeringsmedlemmer fra utnevning etter valget 2009. Dagens ordninger avvikles. De som er valgt inn på Stortinget ved valget 2009, og de som er utnevnt til å sitte i regjering etter valget 2009, omfattes av ny ordning.
- Opptjente rettigheter, herunder rettigheter etter 75-årsregelen, beholdes. De som fortsetter i politiske verv, kan således få utbetalt pensjon dels etter ny og dels etter gammel ordning.
- Summen av pensjon i dagens og ny ordning skal ikke kunne bli høyere enn om all opptjening hadde skjedd i dagens ordning.

Utvalgets foreslo en ny uførepensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer med følgende egenskaper:

- Pensjonen skal gi et kompensasjonsnivå på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget etter fradrag for antatt folketrygd. Pensjonen skal være en nettoytelse, det vil si at det ikke foretas samordning.
- Pensjonsgrunnlaget skal tilsvare årlig fastsatt godtgjørelse, begrenset til et beløp tilsvarende 12 G.
- Forsørger pensjonisten barn under 18 år, ytes et barnetillegg på 10 prosent av pensjonsgrunnlaget per barn.

- Uførepensjon under utbetaling reguleres som uførepensjon i folketrygden.
- For dem som har opparbeidede uførerettigheter fra dagens pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, skal summen av uførepensjon i dagens ordninger og ny ordning ikke overstige hva vedkommende kunne fått om all opptjening hadde skjedd i dagens ordninger.
- Ordningen innføres fra samme tidspunkt som ny alderspensjon.

Utvalget foreslo at etterlattepensjonsordninger for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer skal følge de til enhver tid gjeldende regler om etterlattepensjoner i henhold til lov om Statens pensjonskasse. Utvalget foreslo i tillegg at sambore, etter nærmere definisjon, skal ha rett til etterlattepensjon på lik linje som ektefelle og registrert partner. Endringene innføres fra samme tidspunkt som ny alderspensjon.

Utvalget foreslo at det skal etableres en ordning med økonomisk sikkerhetsnett for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer ved avslutning av politisk verv i påvente av nytt arbeid. Ordningen skal bestå av tre elementer; en ytelse i en fratredelsesperiode, en ytelse i en etterlønsperiode og rett til dagpenger på lik linje med øvrige arbeidstakere. Dagens ventegodtgjørelse og etterlønsordninger oppheves.

Utvalget foreslo at den nye pensjonsordningen for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer skal administreres av Statens pensjonskasse.

Et mindretall ved Anita Apelthun Sæle støttet ikke forslaget om ny pensjonsordning (byggeklossmodellen), for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, men ville ha en modell som tar utgangspunkt i den framtidige ordningen for statsansatte hvor det foretas nødvendige justeringer som følge av særlige forhold knyttet til vervene.

Et mindretall ved Harald Engelstad støttet flertallets forslag til pensjonsmodell, men med et bedre pensjonsnivå og kortere opptjeningstid.

Et mindretall ved Carl I. Hagen, Anita Apelthun Sæle og Gunnar Aasland mente at pensjoner for opparbeidede rettigheter fortsatt skal reguleres ved at pensjonen skal utgjøre en viss prosent av den til enhver tid gjeldende godtgjørelse.

Et mindretall ved Carl I. Hagen mente at pensjoner under utbetaling for nye medlemmer skal reguleres med lønnsveksten uten fratrekk på 0,75 prosent.

3.2.2 Oppfølgingen av Pensjonsutvalgets innstilling

Stortingets presidentskap foreslo 3. desember 2009, jf. Innst. 83 S (2009–2010), at Stortinget blant annet skulle vedta hovedprinsippene for en ny pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer. Presidentskapet sluttet seg i innstillingen til forslagene fra flertallet i Pensjonsutvalget.

Ved behandlingen av Innst. 83 S (2009–2010) 10. desember 2009 fattet Stortinget følgende anmodningsvedtak, jf. vedtak nr. 91 (2009–2010):

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til ny lovgivning om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter, regjeringens medlemmer, høyesterettsdommere, sivilombudsmannen og riksrevisor basert på de retningslinjer som er trukket opp i Innst. 83 S (2009–2010), jf. Dokument nr. 19 (2008–2009).»

Det framgår av Innst. 83 S (2009–2010) at Regjeringen «i utgangspunktet ikke skal fremme nye realitetsforslag, men kun foreta det juridiske arbeidet for å bringe de forslag Stortinget har sluttet seg til over i korrekt lovmessig form.» Det er imidlertid en del problemstillinger knyttet til ny pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer som ikke er entydig avklart ved Stortingets vedtak, og som krever nærmere utredning. Det gjelder blant annet fastsetting av parametre i den nye pensjonsordningen og utforming av de konkrete overgangsreglene for personer som har opptjening i dagens og ny pensjonsordning. Departementet tar sikte på å fremme forslag til lov om ny pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringens medlemmer i løpet av 2011.

I proposisjonen her fremmer departementet forslag til nødvendige lovendringer for å tilpasse dagens pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer til de vedtatte endringene i folketrygden og ordinær offentlig tjenestepensjon fra 1. januar 2011. Dette innebærer at disse pensjonene skal levealdersjusteres på samme måte som pensjoner fra Statens pensjonskasse, og at pensjoner under utbetaling skal reguleres på samme måte som andre alderspensjoner. Se kapittel 7 om endringer i lovene om tjenestepensjon for stortingsrepresentanter og statsråder.

3.3 Tilpasning av tjenstepensjon for høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor

3.3.1 Pensjonsutvalgets innstilling

I Pensjonsutvalgets innstilling, Dokument nr. 19 (2008-2009) heter det følgende om alderspensjon:

«Et bredt flertall av Pensjonsutvalget går inn for følgende pensjonsordninger for høyesterettsdommere, sivilombudsmannen og riksrevisor:

- Høyesterettsdommere som utnevnes etter 1. januar 2011 og etter iverksettelse av ny folketrygd, skal ha offentlig tjenstepensjon etter lov om Statens pensjonskasse. Det samme gjelder Sivilombudsmann og Riksrevisor som velges etter 1. januar 2011 etter iverksettelse av ny folketrygd. Fra samme tidspunkt lukkes dagens ordninger, med de særordninger som gjelder, for nye medlemmer.
- Høyesterettsdommere som er utnevnt og Sivilombudsmann og Riksrevisor som er valgt før dette tidspunkt, fortsetter opptjening i den lukkede ordningen.

Et mindretall ved Gunnar Aasland er enig i at disse gruppenes pensjonsforhold knyttes til reglene i lov om Statens Pensjonskasse, men støtter ikke forslaget om at de gjeldende særordninger for høyesterettsdommerne og sivilombudsmannen avvikles.»

Når det gjelder uføre- og etterlattepensjon, foreslår utvalget at høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor skal følge ordningene som til enhver tid gjelder i Statens pensjonskasse. Utvalget foreslår – på samme måte som for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer – at samboere skal ha rett til etterlattepensjon på lik linje som ektefelle og registrert partner.

Utvalgets flertall foreslår at alderspensjon under utbetaling for alle gruppene mandatet omfatter, herunder også høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor, reguleres på linje med det som gjelder i folketrygden. Det vil si at alderspensjon under utbetaling skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Flertallet viser i denne forbindelse til at nye regler for regulering av alderspensjon fra folketrygden skal gjelde for alle som får utbetalt alderspensjon etter 1. januar 2011.

Et mindretall ved Gunnar Aasland slutter seg ikke til flertallets forslag til endret regulering. Dette gjelder både for utnevnte/valgte høyeste-

rettsdommere mv. og de som er pensjonert før 1. januar 2011. Aasland uttaler blant annet at det må «kunne sies at gode grunner taler for at det ikke er rettslig anledning til å endre oppreguleringsbestemelsen i loven av 1982 til skade for allerede oppnevnte høyesterettsdommere.»

3.3.2 Oppfølgingen av Pensjonsutvalgets innstilling

På samme måte som for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, sluttet Stortingets presidentskap seg i Innst. 83 S (2009-2010) til forslagene til tilpasninger i pensjonsordningene for høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor fra flertallet i Pensjonsutvalget. Stortingets anmodningsvedtak av 10. desember 2009, som er sitert i punkt 3.2.2 over, omfatter også ny lovgivning for disse gruppene.

I proposisjonen her fremmer departementet forslag om at de særlig gunstige reglene for opptjening/beregning av tjenstepensjon for høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor skal oppheves for personer som utnevnes/velges fra og med 1. januar 2011. Dette innebærer at dagens ordninger lukkes for dem som allerede er utnevnt/valgt. Videre fremmer departementet nødvendige lovendringer i ordningene som lukkes for å tilpasse disse til de vedtatte endringene i folketrygden og ordinær offentlig tjenstepensjon fra 1. januar 2011. Det vil si at levealdersjusteringen som er vedtatt i lov om Statens pensjonskasse tilpasses de særlige opptjenings-/beregningsreglene som gjelder for disse gruppene, og at pensjonene skal reguleres på samme måte som ordinær offentlig tjenstepensjon. Se kapittel 8 om endringer i de aktuelle lovene.

3.4 Særlig om etterlattepensjon til samboere

Det ytes i dag etterlattepensjon til gjenlevende ektefelle (enke- og enkemannspensjon) etter medlemmer i de offentlige tjenstepensjonsordningene, herunder i ordningene som omfattes av denne proposisjonen. Etterlattepensjonene utgjør som hovedregel 9 prosent av pensjonsgrunnlaget, og er nettoppensjoner som ikke samordnes med pensjon fra folketrygden. Det er imidlertid fortsatt personer som etter overgangsregler er omfattet av de tidligere reglene for brutto etterlattepensjon som skal samordnes med pensjon fra folketrygden.

Pensjonsutvalget foreslo i sin innstilling, Dokument nr. 19 (2008-2009), at «*samboere, etter nærmere definisjon, skal ha rett til etterlattepensjon på lik linje som ektefelle og registrert partner*». Det er i dag ingen offentlige tjenstepensjonsordninger som yter etterlattepensjon til gjenlevende samboer. Dette gjelder også pensjonsordningene for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere mv. Dersom Pensjonsutvalgets innstilling skal følges opp på dette punktet, må det dermed etableres særordninger for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere, sivilombudsmannen og riksrevisor.

Departementet viser til at pensjonsreformen omfatter hele pensjonssystemet. Det er tidligere varslet at også pensjon til etterlatte skal gjennomgå og utredes nærmere i forbindelse med reformen. Ved en slik gjennomgang vil det være naturlig å se på alle sider ved dagens ordninger, herunder om det er behov for etterlattepensjon til samboere.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at spørsmålet om en eventuell etablering av en ordning med etterlattepensjon til samboere for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor bør utsettes i påvente av den kommende gjennomgangen av dagens etterlattepensjonsordninger som skal foretas som en del av pensjonsreformen.

3.5 Andre grupper med særskilte pensjonsregler

Det finnes enkelte grupper som ikke inngår i Stortingets anmodningsvedtak av 10. desember 2009, men som er omfattet av Statens pensjonskasse, og har særskilte regler for beregning/opptjening av pensjon. Det gjelder Regjeringsadvokaten, leder i Arbeidsretten og ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett. I tillegg finnes det en lovfestet pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten.

Regjeringsadvokaten og leder i Arbeidsretten får i henhold til lov 9. november 1956 nr. 1 om tillegg til lov om Statens Pensjonskasse av 28. juli 1949 forhøyet tjenestetiden med inntil 10 år dersom de fratrer stillingen etter fylte 67 år. Departementet foreslår at denne særregelen avvikes for dem som utnevnes fra og med 1. januar 2011, på samme måte som for eksempel for høyesterettsdommere. Dermed vil disse gruppene bringes

over på den ordinære pensjonsordningen for offentlig ansatte.

Ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett er medlemmer i Statens pensjonskasse, men har lavere pensjonsalder og kortere opptjeningstid for full pensjon enn ordinære medlemmer av Pensjonskassen. Dette følger av lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera. Departementet foreslår i proposisjonen her at den individuelle garantien i forbindelse med levealdersjusteringen tilpasses at ballettdansere, sangsolister og korsangere har særskilte regler for opptjeningstid.

Pensjonsordningen for ledsagere i utenriktjenesten gir ektefeller som ledsager utenriktjenestemenn under tjeneste i utlandet rett til en særskilt alderspensjon fra 67 år, jf. lov 15. januar 1999 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten. Pensjonen er en nettoordning som ikke samordnes med andre pensjoner. Den fastsettes som en andel av grunnbeløpet i folketrygden, det vil si at pensjon under utbetaling reguleres i tråd med utviklingen i grunnbeløpet. Dette tilsvarende reglene som gjelder for blant annet alderspensjon fra folketrygden og alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger i dag. Departementet foreslår i proposisjonen her at disse pensjonene fra 1. januar 2011 skal reguleres på tilsvarende måte som blant annet alderspensjon fra folketrygden og offentlige tjenstepensjoner under utbetaling.

Se kapittel 4 for en nærmere omtale av ordningene, og kapittel 8 for nærmere omtale av nødvendige lovendringer.

Det er også en lovfestet pensjonsordning for oppdragstakere i statlig beredskaps- eller familiehem, jf. lov 12. februar 2010 nr. 4. I tillegg får enkelte personer fortsatt pensjon fra en avvirket lovfestet pensjonsordning for tidligere åremålstilsatte i staten, jf. lov 21. mai 1982 nr. 29 om opphevelse av lov 9. november 1956 om pensjonsordning for åremålstilsatte. Det er ikke behov for endringer i disse lovene, og ordningene omtales derfor ikke nærmere i proposisjonen her.

I tillegg til de lovfestede pensjonsordningene som er omtalt over, har sametingsrepresentanter en forskriftsfestet pensjonsordning som langt på vei tilsvarende pensjonsordningen for stortingsrepresentanter. Videre omfattes en del folkevalgte i kommuner og fylkeskommuner av en forskriftsfestet pensjonsordning som i hovedsak følger regelverket som gjelder for ordinær kommunal tjenstepensjon, men har lavere pensjonsalder og kortere opptjeningstid for full pensjon. Departe-

mentet vil ta initiativ til at det vurderes hvordan disse pensjonsordningene skal tilpasses pensjonsreformen fra 1. januar 2011. Det vil også bli vurdert om disse pensjonsordningene bør legges om

i tråd med det som er vedtatt for pensjonsordningene for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer.

4 Særskilte offentlige tjenstepensjonsordninger – gjeldende rett

4.1 Innledning

I dette kapittelet gis det en oversikt over regelverket for tjenstepensjonsordningene for som behandles i proposisjonen her. Pensjonsordningene er i hovedsak bruttoordninger der pensjonene beregnes som en prosentandel av et pensjonsgrunnlag. Pensjonene samordnes deretter med annen samordningspliktig tjenstepensjon og ytelser fra folketrygden i samsvar med samordningsloven. Medlemmene betaler et pensjonsinnskudd til pensjonsordningen på to prosent av pensjonsgrunnlaget. Pensjonen fra pensjonsordningen for ledsagere i utenriktjenesten er en nettoordning som ikke reduseres etter samordningsloven. Ledsagere betaler ikke pensjonsinnskudd.

Ytelsesnivå, pensjonsgrunnlag og opptjenings- tid varierer for de ulike ordningene. Det samme gjelder tidspunktet for når alderspensjonen tidligst kan komme til utbetaling. I enkelte av ordningene godskrives ekstra opptjenings- tid dersom medlemmet står i stillingen til 67 år. I tabell 4.1 nedenfor gis en oversikt over reglene for alderspensjon i de forskjellige pensjonsordningene.

Alle ordningene, bortsett fra pensjonsordningen for ledsagere i utenriktjenesten, har uførepensjon og etterlattepensjon som med unntak av opptjenings- tid og ytelsesnivå følger regler tilsvarende det som gjelder i offentlig sektor.

4.2 Pensjonsordningen for stortingsrepresentanter

Stortingsrepresentantenes rett til pensjon er regulert i lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter, heretter kalt stortingspensjonsloven. Gjeldende lov omfatter stortingsrepresentanter og deres etterlatte samt vararepresentanter for den tid de møter i Stortinget, jf. lovens § 1. Pensjonsordningen yter alderspensjon, uførepensjon, ektefelle- og barnepensjon (etterlattepensjoner) og ventegodtgjørelse. Statens pensjonskasse administrerer i dag pensjonsordnin-

gen. Fram til mars 2009 ble pensjonsordningen administrert av Stortinget.

4.2.1 Alderspensjon

Rett til alderspensjon har en person som har deltatt i minst tre ordentlige Storting (år) og i hvert av dem fungert som representant minst seks måneder. For vararepresentanter som har deltatt i ulike Storting kan funksjonstiden legges sammen. Etter samordningsloven § 6 kan minstekravet til tjenestetid for rett til pensjon på tre år på visse vilkår reduseres når en person har vært medlem i flere offentlige tjenstepensjonsordninger, herunder pensjonsordning for statsråder.

Full alderspensjon oppnås etter deltakelse i 12 ordentlige Storting (år), og utgjør 66 prosent av den til enhver tid gjeldende godtgjørelse. Har representanten kortere funksjonstid enn 12 år, skal pensjonen reduseres forholdsmessig. Dersom representanten forsørger barn under 18 år, gis et barnetillegg på 10 prosent av pensjonen for hvert barn.

Dette innebærer at stortingspensjoner beregnes og reguleres på en annen måte enn ordinære offentlige tjenstepensjoner. Pensjonen beregnes med utgangspunkt i den til enhver tid gjeldende godtgjørelse uavhengig av om en pensjoneres direkte etter at en har sittet på Stortinget, eller om en har fratrudd vervet tidligere med en såkalt oppsatt pensjonsrett. At pensjonen skal beregnes ut fra den til enhver tid gjeldende godtgjørelse, innebærer også at pensjoner som er under utbetaling reguleres i samsvar med utviklingen i stortingsrepresentanters godtgjørelse.

Alderspensjonen (bruttopensjonen) skal etter bestemmelser i samordningsloven samordnes med eventuelle andre offentlige tjenstepensjoner en har rett til og ytelser fra folketrygden.

Den ordinære pensjonsalderen i ordningen er 65 år. Retten til pensjon inntreffer likevel tidligere enn 65 år når summen av alder og tjenestetid er minst 75 år (den såkalte 75-årsregelen). I praksis betyr det at en må ha mer enn 10 års funksjonstid for at regelen skal få betydning. Fratrer en stor-

Tabell 4.1 Oversikt over gjeldende regler for de særskilte tjenstepensjonsordningene

	Pensjons- grunnlag*	Ytelsesnivå	Opptjeningstid for full pensjon	Pensjonsalder
Stortingsrepresentanter	kr 724 100	66 pst.	12 år	65 år
Statsråder	kr 1 071 600	57 pst.	6 år	65 år
Statsminister	kr 1 317 900	57 pst.	6 år	65 år
Høyesterettsdommere	kr 1 361 200	57 pst.	30 år. Ved fratreden ved 67 år eller senere godskrives inntil 15 år	67 år
Høyesterettsjustitiarius	kr 1 578 500	57 pst.	30 år. Ved fratreden ved 67 år eller senere godskrives inntil 15 år	67 år
Sivilombudsmann	kr 1 361 200	58 pst.	8 år	67 år
Riksrevisor	kr 1 199 700	57 pst.	30 år. Ved fratreden ved 67 år eller senere godskrives inntil 15 år	67 år
Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten	Lønn inntil 12 G	66 pst.	30 år. Ved fratreden ved 67 år eller senere godskrives inntil 10 år	67 år
Ballettdansere, sangsolister og korsan- gere ved Den Norske Opera & Ballett	Lønn inntil 12 G	66 pst.	20 år for ballettdansere 23 år for sangsolister og korsangere	41 år for ballettdansere 52 år for sangsolister 53 år for sangsolister
Ledsagere i utenriks- tjenesten (nettoordning)	5 G	30 pst.	20 år	67 år

* Pensjonsgrunnlaget regnes i noen av ordningene av sluttlønn og i andre ordninger av den til en hver tid gjeldende lønn eller godtgjørelse for stillingen. Godtgjørelser til høyesterettsdommere, høyesterettsjustitiarius og Sivilombudsmannen pr. 1. oktober 2009, og pr. 1. mai 2010 for stortingsrepresentanter, statsråder, statsminister og Riksrevisor.

tingsrepresentant før fylte 65 år uten rett til straks å få alderspensjon, har han eller hun en oppsatt rett til alderspensjon.

Pensjon ytes ikke så lenge pensjonssøkeren er medlem av storting eller regjering, eller er tilsatt i offentlig eller kommunal tjeneste i hovedstilling. Deltid eller redusert stilling er ikke til hinder for pensjon. Det ytes ikke pensjon etter 75-årsregelen dersom en har tilsvarende inntektsgivende arbeid. Dette er praktisert slik en ikke får pensjon etter 75-årsregelen dersom en har en samlet inntekt som overstiger høyeste pensjon.

4.2.2 Uførepensjon

Den som oppfyller vilkårene for alderspensjon og vilkårene for å få uførepensjon eller tidsbegrenset uførestønad etter folketrygdloven kapittel 12, har rett til uførepensjon etter stortingspensjonsloven

§ 5. Det samme gjelder fast representant eller vararepresentant som har deltatt i Stortinget sammenhengende i minst 6 måneder som blir ufør i løpet av valgperioden.

Uførepensjonen skal beregnes som alderspensjon for stortingsrepresentanter, se loven § 5 andre ledd og punkt 4.2.1 ovenfor. Personer som blir ufør i løpet av valgperioden får pensjonen beregnet på grunnlag av det antall Storting vedkommende ville deltatt i dersom han eller hun hadde fortsatt som fast representant inntil oppnådd pensjonsalder.

Siden uførepensjon beregnes som alderspensjon, reguleres den også på tilsvarende måte.

4.2.3 Etterlattepensjon

Gjenlevende ektefelle og barn har rett til etterlattepensjon etter reglene i lov om Statens pensjons-

kasse, se loven § 6. Fra 1. januar 2001 ble det innført et nettosystem for pensjon til gjenlevende ektefeller i Statens pensjonskasse, der pensjonen utgjør ni prosent av avdødes pensjonsgrunnlag og ikke skal samordnes med pensjon fra folketrygden. Avhengig av den gjenlevendes alder og når den avdøde ble medlem i tjenstepensjonsordningen, ytes det fortsatt også samordningspliktige bruttopensjoner på 39,6 prosent av avdødes pensjonsgrunnlag. Pensjon til gjenlevende ektefelle etter bruttoordningen skal som utgangspunkt prøves mot den gjenlevendes faktiske eller forventede arbeidsinntekt og eventuell egen tjenstepensjon, men det finnes grupper som er unntatt fra slik behovsprøving. Pensjon til gjenlevende ektefelle er livsvarig, med mindre den gjenlevende inngår nytt ekteskap. Forutsetningen for full etterlattepensjon er at avdøde hadde en opptjeningstid på minst 12 år. Er opptjeningstiden kortere, skal pensjonen avkortes forholdsmessig. For representanter som dør mens de er innvalgt på Stortinget, skal pensjonen beregnes etter full tjenestetid.

Barnepensjon utgjør 15 prosent av pensjonsgrunnlaget det avdøde medlemmet hadde og utbetales til barnet fyller 20 år.

4.2.4 Ventegodtgjørelse

Stortingsrepresentanter som fratrer vervet uten å gå over i ny stilling og uten å fylle vilkårene for rett til alderspensjon etter lovens § 2 eller uførepensjon etter § 5, vil kunne tilstå ventegodtgjørelse etter § 7. Om ventegodtgjørelse skal tilstås beror på en konkret skjønnsmessig vurdering. Godtgjørelsen kan ikke overstige den alderspensjon vedkommende på grunnlag av sin tjenestetid ville vært berettiget til. Ordningen er ment å være en førtidspensjonsordning for representanter som faller ut av Stortinget uten å gjenoppta sitt tidligere yrke, jf. Dokument nr. 17 (2002-2003) og Innst. O. nr. 129 (2002-2003).

4.3 Pensjonsordningen for statsråder

Regjeringsmedlemmers rett til pensjon er regulert i lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder, heretter kalt statsrådsloven. Gjeldende lov omfatter statsminister, statsråder og deres etterlatte, jf. lovens § 1. Statens pensjonskasse administrerer pensjonsordningen.

4.3.1 Alderspensjon

Rett til alderspensjon fra ordningen har en person som har vært statsråd i minst tre år. Etter samordningsloven § 6 kan minstekravet til tjenestetid for rett til tjenstepensjon på tre år reduseres når en person har vært medlem i flere tjenstepensjonsordninger, herunder pensjonsordningen for stortingsrepresentanter.

Pensjonen utgjør 42 prosent av den årlige bruttogodtgjørelsen ved tre års tjenestetid. For hvert år utover tre år økes prosentsetningen med fem prosentpoeng. Full alderspensjon oppnås etter seks års opptjeningstid, og utgjør 57 prosent av den til enhver tid gjeldende godtgjørelse for statsminister og statsråder. Dersom representanten forsørger barn under 18 år, gis et barnetillegg på 10 prosent av pensjonen for hvert barn.

Ved at pensjonen beregnes med utgangspunkt i den til enhver tid gjeldende godtgjørelse, beregnes og reguleres den på en annen måte enn ordinær offentlig tjenstepensjon. På samme måte som pensjon fra stortingspensjonsordningen, reguleres pensjoner under utbetaling i samsvar med utviklingen i regjeringsmedlemmenes godtgjørelse.

Alderspensjonen (bruttopensjonen) skal etter bestemmelser i samordningsloven samordnes med eventuelle andre offentlige tjenstepensjoner en har rett til og ytelser fra folketrygden.

Den ordinære pensjonsalderen i ordningen er 65 år. Alderspensjon kan ikke ytes så lenge vedkommende er medlem av Regjeringen eller Stortinget eller er tilsatt i offentlig eller kommunal tjeneste i hovedstilling. Det samme gjelder når vedkommende har heltidsstilling som kommunalt ombud. Fratrer en statsråd før fylte 65 år uten rett til straks å få pensjon, har han eller hun en oppsatt rett til pensjon.

Det er ikke noen «75-årsregel» i denne pensjonsloven som gir rett til uttak av pensjon før fylte 65 år slik det er i stortingspensjonsloven, og heller ingen ordning med ventelønn.

4.3.2 Uførepensjon

Den som oppfylder kravene for rett til uførepensjon i lov om Statens pensjonskasse har rett til uførepensjon fra statsrådsordningen. For personer som sitter i regjeringen når rett til uførepensjon inntreffer, og har en tjenestetid på tre år eller mindre, beregnes uførepensjonen som en alderspensjon etter tre års opptjeningstid. Det vil si at uførepensjonen skal utgjøre 42 prosent av bruttogodtgjørelsen for regjeringsmedlemmer. Er tjenestetid

den lengre enn tre år, øker pensjonsprosenten som for alderspensjon. Det vil si at heller ikke uførepensjon gis for mer enn seks år, og den utgjør da 57 prosent av bruttogodtgjørelsen for regjeringsmedlemmer. Har en fratrudd før en blir ufør, skal uførepensjonen beregnes som den alderspensjon en vil få rett til.

Siden uførepensjon beregnes som alderspensjon, reguleres den også på tilsvarende måte.

4.3.3 Etterlattepensjon

Gjenlevende ektefelle og barn har rett til etterlattepensjon etter loven § 4. Reglene bygger på reglene for etterlattepensjon i lov om Statens pensjonskasse der det fra 1. januar 2001 er innført et nettosystem for pensjon til gjenlevende ektefeller. Avhengig av den gjenlevendes alder og når den avdøde ble medlem i tjenstepensjonsordningen, ytes det fortsatt også samordningspliktige bruttopensjoner. Reglene for utmåling av etterlattepensjon i statsrådsordningen er tilpasset at statsrådsordningen ikke yter en alderspensjon på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget som i Statens pensjonskasse.

Netto etterlattepensjon beregnes som ni prosent av bruttogodtgjørelsen for statsråder multiplisert med en faktor som utgjør forholdet mellom pensjonsprosenten og full pensjonsprosent (57 prosent). Netto barnpensjon beregnes som 15 prosent av pensjonsgrunnlaget multiplisert med den samme faktoren.

Brutto etterlattepensjon utgjør 60 prosent av alderspensjonen avdøde mottok, eller 60 prosent av oppsatt alderspensjon. Er tjenestetiden tre år eller mindre når rett til etterlattepensjon inntreer, regnes bruttoberegnet etterlattepensjon som 60 prosent av en pensjonsprosent på 42. Er tjenestetiden lenger enn tre år når retten inntreer, økes pensjonsprosenten med fem per år inntil maksimalt 57 prosent etter seks år. Pensjon til gjenlevende ektefelle etter bruttoordningen skal som utgangspunkt prøves mot den gjenlevendes faktiske eller forventede arbeidsinntekt og eventuell egen tjenstepensjon, men det finnes grupper som er unntatt fra slik behovsprøving. Pensjon til gjenlevende ektefelle er livsvarig, med mindre den gjenlevende inngår nytt ekteskap.

4.4 Pensjonsordningen for medlemmer av Høyesterett

Pensjonsrettigheter for dommere i Høyesterett og deres etterlatte er regulert i lov 21. mai 1982 nr. 25

om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse. Etter loven skal pensjonsrettighetene være som etter lov om Statens pensjonskasse, men det er gitt særregler for opptjeningstid, pensjonsgrunnlag og ytelsesnivå. Pensjonene er samordningspliktige etter samordningsloven. Pensjonsordningen administreres av Statens pensjonskasse.

4.4.1 Alderspensjon

Høyesterettsdommere som fratrer sitt embete etter fylte 67 år, får tjenestetiden forhøyet med inntil 15 år. Det vil si at dersom tjenestetiden ved fratredelsen er minst 15 år, vil disse få pensjon regnet etter full tjenestetid, 30 år.

Full alderspensjon utgjør 57 prosent av lønnen som til enhver tid er fastsatt for medlemmer av Høyesterett. Pensjonsgrunnlaget er dermed ikke begrenset til 12 G som ellers etter lov om Statens pensjonskasse. Fra 1. oktober 2009 er lønn for høyesterettsjustitiarius kr 1 578 500 pr. år og for høyesterettsdommere kr 1 361 200 pr. år. Som ellers i Statens pensjonskasse gis det også et barnetillegg på 10 prosent av pensjonen for hvert barn under 18 år pensjonisten forsørger.

Ved at pensjonene beregnes med utgangspunkt i den til enhver tid gjeldende lønn, beregnes og reguleres de på en annen måte enn ordinær offentlig tjenstepensjon. Pensjon under utbetaling reguleres i samsvar med utviklingen i høyesterettsdommeres lønn.

Rett til alderspensjon inntreer ved 67 år. Det er ingen tidligpensjonsordning for høyesterettsdommere.

Fratrer en dommer før fylte 67 år uten rett til straks å få pensjon, bortfaller retten til å få tillagt inntil 15 års tjenestetid. De ordinære reglene for fastsetting av tjenestetid for rett til oppsatt alderspensjon gjelder. Det vil si at kravet til full pensjonsgivende tjenestetid er mellom 30 og 40 år, avhengig av hvor lang tid medlemmet hadde igjen til aldersgrensen da vedkommende ble medlem.

4.4.2 Uførepensjon

Høyesterettsdommere følger i utgangspunktet regelverket for uførepensjon i Statens pensjonskasse, men beregningen følger de særlige reglene som gjelder for høyesterettsdommere. Dersom vedkommende er i stilling når uførheten inntreffer, beregnes tjenestetiden fram til aldersgrensen, 70 år. I tillegg forhøyes tjenestetiden med inntil 15 år på samme måte som for alderspensjon.

Full uførepensjon utgjør 57 prosent av den til enhver tid fastsatte lønn for medlem av Høyesterett. Pensjonen avkortes forholdsmessig ved redusert opptjeningstid. Som ellers i Statens pensjonskasse gis det også et barnetillegg på 10 prosent av pensjonen for hvert barn under 18 år pensjonisten forsørger.

4.4.3 Etterlattepensjon

Også etterlattepensjon gis etter reglene i lov om Statens pensjonskasse, men beregningen følger de særlige reglene som gjelder for høyesterettsdommere med hensyn til tillegging av tjenestetid. Pensjonen beregnes videre med utgangspunkt i en alderspensjon som utgjør 57 prosent av den til enhver tid fastsatte lønn for høyesterettsdommere.

Dette innebærer at det på samme måte som for ordinære medlemmer av Statens pensjonskasse ytes både netto og brutto etterlattepensjoner. Avgrensningen av hvem som får netto- eller bruttopensjon er som ellers i Statens pensjonskasse. Se også punkt 4.2.3.

4.5 Pensjonsordningen for Stortingets ombudsmann for forvaltningen

I lov 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen fastslås det at ombudsmannens pensjon fastsettes ved lov. Slik lov er gitt 6. mai 1966 i lov om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen. Det går fram av loven at Sivilombudsmannen skal være medlem av Statens pensjonskasse med rettigheter og plikter etter lov om Statens pensjonskasse. Det er imidlertid gitt særregler om pensjonsgrunnlag, ytelsesnivå og opptjeningstid. Pensjonene er samordningspliktige etter samordningsloven. Pensjonsordningen administreres av Statens pensjonskasse.

4.5.1 Alderspensjon

Alderspensjon utgjør ved fire års tjenestetid 44 prosent av den årlige bruttogodtgjørelse (lønn) for høyesterettsdommere. For hvert tjenesteår utover fire år, økes prosentsetningen med 3,5. Alderspensjon beregnes ikke for mer enn åtte tjenesteår i alt. Det vil si at høyeste prosentsetning er 58 prosent. Det ytes ikke alderspensjon for mindre enn fire års tjeneste. Det følger av lov om Statens pensjonskasse at alderspensjon kan tas ut fra 67 år. Som ellers i Statens pensjonskasse gis det også et

barnetillegg på 10 prosent av pensjonen for hvert barn under 18 år pensjonisten forsørger.

Siden pensjonene beregnes med utgangspunkt i den til enhver tid gjeldende lønn for høyesterettsdommere, reguleres pensjon under utbetaling i samsvar med utviklingen i høyesterettsdommeres lønn.

4.5.2 Uførepensjon

Sivilombudsmannen følger i utgangspunktet regelverket for uførepensjon i Statens pensjonskasse, men det er særlige regler for pensjonsberegningen. Dersom pensjonstilfellet inntreffer i ombudsmannens funksjonstid skal uførepensjon beregnes som alderspensjon etter åtte års tjenestetid, det vil si full alderspensjon (58 prosent av lønn for høyesterettsdommere). Inntreffer pensjonstilfellet utenom funksjonstiden, beregnes pensjonen ut fra den faktiske tjenestetiden. En tidligere sivilombudsmann med for eksempel fire års funksjonstid får dermed en uførepensjon på 44 prosent av lønn for høyesterettsdommere. Som ellers i Statens pensjonskasse gis det også et barnetillegg på 10 prosent av pensjonen for hvert barn under 18 år pensjonisten forsørger.

4.5.3 Etterlattepensjon

Som for uførepensjon, følger Sivilombudsmannen i utgangspunktet regelverket for etterlattepensjon i Statens pensjonskasse, men det er særlige regler for pensjonsberegningen. Dersom pensjonstilfellet inntreffer i ombudsmannens funksjonstid, skal etterlattepensjonen beregnes ut fra full tjenestetid i ordningen, det vil si åtte års funksjonstid. Inntreffer pensjonstilfellet utenom funksjonstiden, beregnes pensjonen ut fra den faktiske tjenestetiden.

Pensjonen beregnes enten etter reglene om netto etterlattepensjon eller reglene om brutto etterlattepensjon, se punkt 4.2.3.

Netto etterlattepensjon utgjør ved full tjenestetid ni prosent av den årlige lønnen for høyesterettsdommere. Netto barnepensjon utgjør ved full tjenestetid 15 prosent av den årlige lønnen for høyesterettsdommere. Barnepensjon gis til barn under 20 år.

Etterlatte som omfattes av reglene for brutto etterlattepensjon, får pensjonen beregnet som 60 prosent av alderspensjonen dersom avdøde mottok alderspensjon. Dersom pensjonstilfellet inntreffer i funksjonstiden, blir pensjonen 60 prosent av full alderspensjon. Inntreffer pensjonstilfellet utenom funksjonstiden, beregnes etterlattepensjo-

nen som 60 prosent av den alderspensjonen avdøde ville fått.

4.6 Pensjonsordningen for Riksrevisor

Pensjonsordningen for Riksrevisor er ikke lovbestemt. Det følger imidlertid av lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen at Riksrevisors lønn og pensjonsforhold skal fastsettes av Stortinget. Stortingets presidentskap bestemte i 1990 at lønns- og pensjonsforholdene for Riksrevisor skulle følge reglene som gjaldt for høyesterettsdommere. Det vil si at årlig alderspensjonen ved full tjenestetid var 57 prosent av den til enhver tid fastsatte lønn for medlem av Høyesterett. I 2007 bestemte Stortingets presidentskap at Riksrevisors pensjon med virkning fra 1. oktober 2007 skulle utgjøre 57 prosent av den til enhver tid fastsatte lønn for Riksrevisor. Endringen ble gitt virkning også for løpende pensjoner. Riksrevisors lønn er med virkning fra 1. mai 2010 fastsatt til kr 1 199 700. Ytelsene er samordningspliktige etter reglene i samordningsloven.

Siden pensjonene beregnes med utgangspunkt i den til enhver tid gjeldende lønn for Riksrevisor, reguleres pensjon under utbetaling i samsvar med utviklingen i Riksrevisors lønn.

Pensjonsordningen følger som nevnt reglene for høyesterettsdommere bortsett fra at pensjonen beregnes av Riksrevisors lønn. Det vil si at alderspensjonen ved full opptjeningsstid utgjør 57 prosent av lønnen til enhver tid. Videre tillegges inntil 15 års opptjeningsstid dersom Riksrevisor fratrer stillingen ved 67 år eller senere. Se for øvrig punkt 4.4 for nærmere omtale av de særlige pensjonsreglene for høyesterettsdommere og deres etterlatte.

4.7 Pensjonsordningen for Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten

Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten og deres etterlatte følger i utgangspunktet lov om Statens pensjonskasse. Etter lov 9. november 1956 nr. 1 om tillegg til lov om Statens Pensjonskasse, skal imidlertid tjenestetiden for personer som fratrer etter fylte 67 år forhøyes med inntil 10 år. Det vil si at dersom tjenestetiden ved fratredelse etter 67 år er minst 20 år, vil disse få pensjon regnet etter full tjenestetid, 30 år. Bestemmelse om forhøyelse av tjenestetid gjelder tilsvarende ved beregning av uføre- og etterlattepensjoner.

Pensjonene reguleres som ordinær offentlig tjenestepensjon fra Statens pensjonskasse. Det vil si at alderspensjon under utbetaling fra 1. januar 2011 skal reguleres i samsvar med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent.

4.8 Pensjonsordningen for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett

Pensjonsordningen for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett er regulert i lov 21. august 1998 nr. 65. De som omfattes av loven er medlemmer i Statens pensjonskasse, men har visse særregler knyttet til tjenestetid og pensjonsalder. Loven omfatter ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett som er fast ansatt eller midlertidig ansatt i minst ett år, og som arbeider minst 50 prosent av arbeidstiden i hel stilling. Pensjonsordningen gir rett til de samme pensjonsytelsene som ellers i Statens pensjonskasse.

Loven fastsetter særskilte aldersgrenser og pensjonsalder for stillingene. Aldersgrensen er tidspunktet ansettelsesforholdet opphører uten oppsigelse, og pensjonsalderen er tidspunktet den enkelte tidligst kan ta ut alderspensjon. For ballettdansere og sangsolister er aldersgrensen og pensjonsalderen lik, og inntreffer ved utgangen av sesongen en ballettdanser fyller 41 år og en sangsolist fyller 52 år. For korsangere er aldersgrensen utgangen av sesongen vedkommende fyller 56 år, mens pensjonsalderen er utgangen av sesongen vedkommende fyller 53 år.

For personer som står i stilling til pensjonering er kravet til tjenestetid for rett til full pensjon lavere enn for ordinære medlemmer i Statens pensjonskasse. For ballettdansere er kravet for rett til full pensjon 20 år, mens det er 23 år for sangsolister og korsangere. Dersom stillingen fratres før pensjonsalder, gjelder tilpassede regler for beregning av oppsatt pensjon. Det kreves minimum tre års tjenestetid for rett til oppsatt pensjon. Videre skal den oppsatte pensjonen utgjøre en så stor del av full pensjon som forholdet mellom opptjent tjenestetid og den tjenestetiden vedkommende ville fått om han eller hun hadde stått i stilling til aldersgrensen. Kravet til full pensjon skal likevel ikke være mer enn 40 år, og ikke mindre enn 20 år for ballettdansere og 23 år for sangsolister og korsangere.

Pensjonene reguleres som ordinær offentlig tjenestepensjon fra Statens pensjonskasse. Det vil

si at alderspensjon under utbetaling fra 1. januar 2011 skal reguleres i samsvar med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent.

4.9 Pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten

Pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten er regulert i lov 15. januar 1999. Loven omfatter ektefeller som ledsager utenriktjenestemenn under tjeneste i utlandet. De som omfattes av ordningen er ledsagere som følger regulativlønte tjenestemenn som er tilsatt, lønnet og utsendt av Utenriksdepartementet eller Norad for tjenestegjøring ved norsk diplomatisk eller konsulær sta-

sjon i utlandet. Ordningen administreres av Statens pensjonskasse.

Ledsageren må ha fulgt med tjenestemannen i minst 10 år for å få rett til pensjon. Full pensjon ytes etter 20 års opptjeningstid, og utgjør 30 prosent av 5 ganger folketrygdens grunnbeløp (G), dvs. 1,5 G. Dersom opptjeningstiden er kortere enn 20 år, blir pensjonen avkortet forholdsmessig. Det medregnes ikke tid når ledsageren har hatt egen stilling ved utenriksstasjonen med inntekt større enn 1 G. Ytelsen er en nettoordning som ikke samordnes med andre pensjoner etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser.

Rett til pensjon inntreder ved fylte 67 år.

Ettersom pensjonen beregnes som en andel av den til enhver tid gjeldende G, reguleres løpende pensjoner også i samsvar med utviklingen i G.

5 Nærmere om antall medlemmer og utbetalte pensjoner

Tjenestepensjonsordningene som behandles i denne proposisjonen er alle ordninger som omfatter et begrenset antall medlemmer. Flere av ordningene, for eksempel tjenestepensjonsordningen for Sivilombudsmannen, omfatter kun én person. Tabell 5.1 gir en oversikt over antall medlemmer i de aktuelle tjenestepensjonsordningene pr. 30. juni 2010. Tabellen viser at totalt antall aktive medlemmer i de aktuelle ordningene er 349 personer. Totalt 330 personer har en oppsatt pensjonsrett som ikke har kommet til utbetaling. Det finnes ikke tilgjengelig statistikk over hvor mange personer som opptjener eller har en oppsatt pensjonsrett i pensjonsordningen for ledsagere i utenriktjenesten.

Tabell 5.2 gir en oversikt over hvor mange personer som mottar pensjon av ulik art fra tjenestepensjonsordningene pr. 31. desember 2009. Det går fram av tabellen at det er flest mottakere av alders- og etterlattepensjon. Samlet er det registrert 549 mottakere av alderspensjon, 14 mottakere av uførepensjon, 175 mottakere av etterlattepensjon, og 7 mottakere av barnepensjon. Flere får imidlertid pensjon fra to eller flere av ordningene samtidig.

For eksempel er det vanlig at statsråder i tillegg til opptjeningen i statsrådsordningen har opptjening i stortingspensjonsordningen. Dette innebærer at det totale antall personer som mottar pensjonsytelser fra de aktuelle tjenestepensjonsordningene er lavere enn summen av antall mottakere i de enkelte ordningene kan gi inntrykk av.

Tabell 5.3 gir en oversikt over samlede pensjonsutbetalinger i tjenestepensjonsordningene i 2009. Det går fram av tabellen at i overkant av 80 prosent av de totale pensjonsutbetalingene går til alderspensjon.

Tabell 5.4 gir en oversikt over gjennomsnittlige pensjonsytelser. Det går fram av tabellen at pensjonene er klart høyest i ordningene for høyesterettsdommere og i ordningene for enkeltpersoner (Sivilombudsmannen mv.). Dette skyldes trolig hovedsaklig at pensjonsgrunnlaget er høyere i disse ordningene enn i de øvrige ordningene. De gunstige opptjeningsreglene i ordningene innebærer dessuten at de fleste pensjonistene har høy opptjening (lang opptjeningstid). Dette bidrar trolig også til å forklare størrelsen på de gjennomsnittlige pensjonsutbetalingene i disse ordningene.

Tabell 5.1 Antall medlemmer i pensjonsordningene for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere, mv. pr. 30.06.2010

Pensjonsordning	Aktive medlemmer	Medlemmer med oppsatt pensjonsrett*	Totalt
Stortingsrepresentanter	169	187	356
Regjeringsmedlemmer	20	84	104
Høyesterettsdommere	20	2	22
Ordninger for enkeltpersoner**	4	1	5
Ballettdansere, korsangere og sangsolister ved Den Norske Opera & Ballett	136	56	192
Ledsagere i utenriktjenesten***	–	–	–
Totalt	349	330	679

* Medlemmer med minst tre års tjenestetid.

** Sivilombudsmannen, Riksrevisor, Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten.

*** Ikke tilgjengelig statistikk.

Kilde: Statens pensjonskasse

Tabell 5.2 Antall personer som mottar pensjon fra pensjonsordningene for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere, mv. pr. 31.12.2009

Pensjonsordning	Alders- pensjon	Uføre- pensjon	Etterlatte- pensjon	Barne- pensjon	Totalt
Stortingsrepresentanter	245	10	123	3	381
Regjeringsmedlemmer	60	1	32	3	96
Høyesterettsdommere	16		8		24
Ordninger for enkeltpersoner*	5				12
Ballettdansere, korsangere og sang- solister ved Den Norske Opera & Ballett	133	3	7	1	144
Ledsagere i utenriktjenesten	88				88
Totalt	549	14	175	7	745

* Sivilombudsmannen, Riksrevisor, Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten.

Kilde: Statens pensjonskasse

Tabell 5.3 Totale pensjonsutbetalinger i 2009. Tusen kroner

Pensjonsordning	Alders- pensjon	Uføre- pensjon	Etterlatte- pensjon	Barne- pensjon	Totalt
Stortingsrepresentanter	41 118	1 938	11 960	317	55 333
Regjeringsmedlemmer	9 841	76	2 665	153	12 734
Høyesterettsdommere	7 032	-	2 440	-	9 472
Ordninger for enkeltpersoner *	2 596	-	-	-	2 596
Ballettdansere, korsangere og sang- solister ved Den Norske Opera & Ballett	26 711	311	398	56	27 475
Ledsagere i utenriktjenesten	2 863	-	-	-	2 863
Totalt	90 521	2 325	18 103	526	111 475

* Sivilombudsmannen, Riksrevisor, Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten.

Kilde: Statens pensjonskasse

Tabell 5.4 Gjennomsnittlige pensjonsytelser pr. pensjonsytelse i 2009. Kroner

Pensjonsordning	Alderspensjon	Uførepensjon	Etterlatte- pensjon	Barnepensjon
Stortingsrepresentanter	167 829	193 765	97 233	105 690
Regjeringsmedlemmer	164 012	76 029	83 273	50 916
Høyesterettsdommere	439 478	-	305 062	-
Ordninger for enkeltpersoner *	519 154	-	-	-
Ballettdansere, korsangere og sang- solister ved Den Norske Opera & Ballett	200 833	103 641	56 808	56 105
Ledsagere i utenriktjenesten	32 535	-	-	-
Totalt	164 883	166 043	103 448	75 132

* Sivilombudsmannen, Riksrevisor, Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten.

Kilde: Statens pensjonskasse

6 Hovedtrekk i tilpasningen av de særskilte offentlige tjenstepensjonsordningene

6.1 Innledning

En oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak av 10. desember 2009 innebærer at dagens særregler for opptjening og beregning av tjenstepensjon for gruppene som omfattes av vedtaket skal avvikles. Departementet foreslår som nevnt over at tilsvarende skal gjelde for øvrige grupper som er omfattet av lov om Statens pensjonskasse og har gunstigere opptjeningsregler enn det som følger av loven. Se punkt 6.2.

Når det gjelder stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, tar departementet som nevnt i punkt 3.2.2 sikte på at det skal legges fram en egen proposisjon om ny pensjonsordning i 2011. Det legges derfor ikke fram forslag om avvikling av dagens regler for disse gruppene i denne proposisjonen. I denne proposisjonen foreslås det imidlertid at det skal innføres levealdersjustering på samme måte som i folketrygden for pensjon opptjent i dagens ordninger. Se punkt 6.3 hvor det også foreslås tilpassede regler for den individuelle garantien for noen av gruppene som er omfattet av lov om Statens pensjonskasse, men har særregler.

I punkt 6.4 foreslår departementet at pensjonene som behandles i denne proposisjonen, og der det ikke allerede er vedtatt ny regulering, skal reguleres på samme måte som i folketrygden, AFP-ordningene og de ordinære offentlige tjenstepensjonsordningene.

6.2 Avvikling av dagens særregler

Det følger av anmodningsvedtaket av 10. desember 2009, jf. Innst. 83 S (2009-2010), at høyesterettsdommere, sivilombudsmenn og riksrevisorer som utnevnes/velges fra og med 1. januar 2011 skal følge de ordinære reglene i Statens pensjonskasse. Som omtalt over foreslår departementet at tilsvarende skal gjelde for Regjeringsadvokaten og leder i Arbeidsretten.

For nye høyesterettsdommere skal reglene om tillegging av inntil 15 års opptjeningstid og de

særlige reglene om pensjonsberegning der full pensjon utgjør 57 prosent av lønnen til høyesterettsdommere avvikles. For nye sivilombudsmenn skal reglene om blant annet full pensjon etter åtte års tjeneste og særlige regler for pensjonsberegning avvikles. For Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten som utnevnes etter 1. januar 2011 skal ikke dagens regel om tillegging av inntil 10 års opptjeningstid komme til anvendelse.

Når det gjelder pensjonsordningen for Riksrevisor, legger departementet til grunn at gjeldende særregler avvikles av Stortingets presidentskap i forbindelse med utnevning av riksrevisor etter 1. januar 2011.

Se kapittel 8 for nærmere omtale av nødvendige lovendringer.

6.3 Levealdersjustering og individuell garanti

Som omtalt i punkt 2.3 har Stortinget vedtatt at ordinær alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger skal levealdersjusteres på samme måte som alderspensjon i folketrygden. For de første kullene av nye alderspensjonister fra 2011, som skal få folketrygdens alderspensjon fullt ut beregnet etter dagens opptjeningsregler, gjennomføres dette ved at både alderspensjonen fra den offentlige tjenstepensjonsordningen (brutto-pensjonen) og samordningsfradraget for alderspensjon fra folketrygden skal levealdersjusteres ved bruk av forholdstall. På samme måte som i folketrygden gjennomføres levealdersjusteringen på hele pensjonen, og uavhengig av når den er tjent opp.

Departementet legger til grunn at alderspensjon fra de tjenstepensjonsordningene som behandles i denne proposisjonen skal levealdersjusteres på samme måte som de ordinære offentlige tjenstepensjonene. Dette innebærer at alderspensjonene for de første årskullene skal levealdersjusteres ved bruk av forholdstallene i folketrygden som fastsettes fra og med 1943-kullet. Som for ordinær offentlig tjenstepensjon skal

levealdersjustering og samordning med alderspensjon fra folketrygden tidligst skje fra 67 år. For eksempel skal pensjonen til et tidligere regjeringsmedlem som tar ut alderspensjon fra pensjonsordningen for statsråder fra pensjonsalderen, 65 år, ikke levealdersjusteres før ved 67 år. Det samme gjelder for eksempel en sangsolist ved Den Norske Opera & Ballett som tar ut alderspensjon ved aldersgrensen for denne stillingen, 52 år. Dersom disse samtidig benytter seg av de nye fleksible uttaksreglene i folketrygden og tar ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, skal alderspensjonen fra tjenestepensjonsordningen utbetales uten samordning fram til 67 år. I slike tilfeller skal samordningen ved fylte 67 år likevel skje som om folketrygden var tatt ut ved 67 år. På denne måten vil tjenestepensjonsordningen ikke kompensere for tidlig uttak av folketrygdens alderspensjon.

Også reglene for levealdersjustering som er vedtatt ved uttak av pensjon etter 67 år, skal gjelde for pensjoner som omfattes av denne proposisjonen. For eksempel vil en dommer i Høyesterett kunne kompensere for levealdersjusteringen ved å stå i stillingen ut over 67 år. En kan kompensere inntil forholdstallet er lik 1,000, det vil si at levealdersjusteringen ikke lenger får virkning for bruttopensjonen.

Levealdersjustering av ordinær offentlig tjenestepensjon og tilpasning til fleksibel alderspensjon fra folketrygden er nærmere beskrevet i Prop. 107 L (2009-2010) kapittel 4.

Den individuelle garantien som er fastsatt for de ordinære offentlige tjenestepensjonene skal også gjelde for gruppen som omfattes av denne proposisjonen. Garantien anvendes ved uttak av tjenestepensjon, likevel tidligst ved 67 år når pensjonen skal levealdersjusteres og samordnes. Den sikrer at samlet pensjon etter levealdersjustering og samordning er minst på nivå med det definerte pensjonsnivået i pensjonsordningen. Levealdersjusteringen vil kunne medføre at en person som har full opptjeningsstid i en pensjonsordning som sikrer for eksempel 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, vil kunne få en samlet pensjon fra tjenestepensjonsordningen og folketrygden som er lavere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. I slike tilfeller skal det utbetales et garantitillegg fra tjenestepensjonsordningen som sikrer at samlet pensjon likevel blir 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For personer med mindre enn full opptjeningsstid skal den individuelle garantien gjelde forholdsvismessig.

Garantien som er fastsatt for ordinær offentlig tjenestepensjon, for eksempel i lov om Statens pensjonskasse, tar utgangspunkt i beregningsre-

glene for disse tjenestepensjonene. Det vil si at garantien sikrer et samlet pensjonsnivå på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full opptjeningsstid, normalt 30 år. For de som ikke har full opptjeningsstid fastsettes garantien i forhold til den såkalte tjenestetidsbrøken. For eksempel vil det garanterte nivået med en tjenestetid på 28 år utgjøre 28/30 av full garanti, det vil si 61,6 prosent av pensjonsgrunnlaget.

De fleste av tjenestepensjonsordningene som omfattes av denne proposisjonen har opptjenings- og/eller beregningsregler som avviker fra reglene for ordinær offentlig tjenestepensjon. Det er derfor behov for å tilpasse reglene for den individuelle garantien til disse særskilte reglene. For eksempel får statsråder full pensjon etter seks års opptjeningsstid, og pensjonen utgjør da 57 prosent av lønnen. Pensjonen avkortes heller ikke forholdsvismessig ved kortere tjenestetid som for ordinær offentlig tjenestepensjon, men beregnes etter særskilte regler. Et annet eksempel er sangsolister ved Den Norske Opera & Ballett, som følger regelverket i Statens pensjonskasse, men får full pensjon etter 23 års opptjeningsstid. De har dermed kortere opptjeningsstid for full pensjon enn ordinære medlemmer av Statens pensjonskasse, som har 30 år.

Det varierer mellom ordningene som omfattes av denne proposisjonen hvor store tilpasninger det er nødvendig å gjøre i den individuelle garantien. For noen av ordningene er det tilstrekkelig å korrigere antall opptjeningsår som kreves for å få full garanti. I andre ordninger er det behov for å justere både pensjonsnivået som er garantert og antallet opptjeningsår som kreves for å få full garanti.

Når det gjelder den nærmere utformingen av reglene for de ulike pensjonsordningene, vises det til kapittel 7 og kapittel 8.

6.4 Regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag

6.4.1 Bakgrunn

Stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere, Sivilombudsmann og Riksrevisor får i dag pensjonen fastsatt som en prosentvis andel av godtgjørelsen som til enhver tid er fastsatt for stillingen/vervet. Det innebærer at pensjonsytelsen reguleres tilsvarende den årlige veksten i godtgjørelsen.

Flertallet i Pensjonsutvalget gikk inn for at alderspensjon under utbetaling fra pensjonsordningene for stortingsrepresentanter, regjerings-

medlemmer, høyesterettsdommere mv. fra 1. januar 2011 skal reguleres på samme måte som alderspensjon i folketrygden. Det vil si at alderspensjon under utbetaling skal reguleres i samsvar med den alminnelige lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent.

I redegjørelsen for forslaget viste Pensjonsutvalget til at bakgrunnen for Pensjonskommisjonens forslag om ny regulering i folketrygden var at en fast regel for regulering ville forenkle pensjonssystemet og bidra til å styrke den økonomiske bærekraften i pensjonssystemet over tid. Utvalget viste også til at Pensjonskommisjonen mente at ny regulering ville bidra til jevnere fordeling av økonomiske byrder mellom generasjonene. Pensjonsutvalgets flertall mente at reguleringen av de aktuelle pensjonene må bringes på linje med det som gjelder for folketrygdens pensjoner.

Et mindretall i Pensjonsutvalget, bestående av daværende stortingsrepresentant Carl I. Hagen, tidligere stortingsrepresentant Anita Apelthun Sæle og høyesterettsdommer Gunnar Aasland mente at fremtidig løpende pensjoner for opparbeidete rettigheter ikke skal undergis flertallets forslag til regulering, men ha dagens regulering med en viss prosent av den til enhver tid gjeldende godtgjørelse. Mindretallet viste til Gunnar Aaslands redegjørelse, jf. Dokument nr. 19 (2008-2009) punkt 14.4. Aaslands redegjørelse gjaldt allerede utnevnte og pensjonerte høyesterettsdommere, og han konkluderte slik:

«Sammenfatningsvis må det kunne sies at gode grunner taler for at det ikke er rettslig adgang til å endre oppreguleringsbestemmelsen i loven av 1982 til skade for allerede utnevnte høyesterettsdommere. Når dette er situasjonen, ville det være særdeles uheldig med en lovendring som setter dette grunnlovsspørsmålet på spissen.»

Aasland ga uttrykk for at hans syn knyttet til fremtidig regulering av pensjoner for de dommere som allerede er utnevnt og for pensjonerte dommere, gjaldt tilsvarende for den fremtidige regulering av opptjente pensjonsrettigheter for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, og for Sivilombudsmannen og Riksrevisor.

Stortinget har gjennom behandlingen av Innst. 83 S (2009-2010) sluttet seg til flertallsforslaget fra Pensjonsutvalget med hensyn til endret regulering. Det går imidlertid fram av Innst. 83 S (2009-2010) at:

«Der hvor det i Pensjonsutvalget er reist tvil om grunnlovsmessigheten av utvalgets forslag, jf. høyesterettsdommer Gunnar Aaslands argumentasjon på side 78–79 i Dokument nr. 19 (2008-2009), dvs. når det gjelder fremtidig regulering av allerede opparbeidete rettigheter, forutsettes det likevel at Regjeringen foretar en selvstendig vurdering av spørsmålet.»

Arbeidsdepartementet rettet på denne bakgrunn en henvendelse til Justisdepartementets lovavdeling 7. juli 2010 der det ble bedt om en vurdering av hvorvidt endret regulering for de særskilte tjenstepensjonsordningene vil kunne komme i konflikt med tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97, herunder om det er grunnlag for ulik vurdering av grunnlovsvernet for de ulike gruppene. Lovavdelingen ble videre bedt om å vurdere om det har betydning om pensjonene opptjent før eller etter at nye regler trer i kraft, samt om det har betydning om en er i stilling/verv på ikrafttredelsestidspunktet.

Departementet ba videre Lovavdelingen vurdere grunnlovsmessigheten knyttet til endret regulering av oppsatte pensjonsrettigheter. Slik regulering er ikke eksplisitt omtalt i Pensjonsutvalgets innstilling. Siden utvalget uttalte at regulering av pensjon under utbetaling «*må bringes på linje med det som gjelder for folketrygdens pensjoner,*» ba departementet Lovavdelingen legge til grunn at oppsatte rettigheter skal reguleres som rettigheter under opptjening i folketrygden, det vil si i samsvar med lønnsveksten.

6.4.2 Uttalelse 19. oktober 2010 fra Justisdepartementets lovavdeling

Justisdepartementets lovavdeling har avgitt uttalelse i brev 19. oktober 2010. I uttalelsen redegjør Lovavdelingen først for utgangspunkter for grunnlovsvurderingen. Deretter vurderes rekkevidden av Grunnloven § 97 ved endringer i reglene for regulering av pensjonsrettigheter for fire ulike grupper av medlemmer i pensjonsordningene; personer som mottar pensjon (pensjoner under utbetaling), personer som fortsatt står i verv/stilling (pensjoner under opptjening), personer som har fratrudd vervet/stillingen uten å ta ut pensjonen (oppsatte pensjonsrettigheter) og personer som velges/utnevnes etter at endret regulering er vedtatt. Når det gjelder den sistnevnte gruppen, uttaler Lovavdelingen at det er «*klart at endringen ikke vil stride mot Grunnloven § 97.*»

Utgangspunkter for grunnlovsvurderingen

Lovavdelingen uttaler:

«Ved vurdering av rekkevidden av Grunnloven § 97 for endringer i retten til alderspensjon etter folketrygdloven, er spørsmålet om den aktuelle lovendringen utgjør et inngrep i etablerte rettsposisjoner som innebærer «klart urimelig eller urettferdig tilbakevirkning», jf. avgjørelsen i Rt. 1996 side 1415 (Borthen). I rettspraksis og forvaltningspraksis er det lagt til grunn at rettigheter etter reglene om offentlig tjenstepensjon har et sterkere grunnlovsvvern, ettersom retten til tjenstepensjon – i motsetning til alderspensjon etter folketrygden – må ses som en integrert del av den enkeltes arbeidsavtale. I Lovavdelingens notat 7. mai 2003 til Pensjonskommisjonen (inntatt som vedlegg 5 i NOU 2004: 1 (side 325-334)) uttalte vi om dette:

«Rettspraksis gir holdepunkter for at vernet for de offentlige tjenstepensjonene – både statlige og kommunale – er betydelig sterkere enn det som gjelder for folketrygdens pensjoner. Høyesterettsdommen i Rt. 1962 s. 332 («statspensjonistdommen») bygger på det synet at statspensjonistene er vernet av Grunnloven § 97. Både statlige og kommunale tjenstepensjoner har et annet grunnlag enn pensjonsrettigheter etter folketrygdloven, ved at pensjonen er en del av arbeidsavtalen. Det er tilknytningen til arbeidsavtalen som er det vesentlige grunnlaget for det vernet disse pensjonene har etter Grunnloven. At de statlige tjenstepensjonene i tillegg har lovforankring, synes i seg selv å ha mindre betydning.

Dette betyr ikke at ethvert inngrep med virkning for opptjente pensjonsrettigheter uten videre er avskåret. Utgangspunktet må likevel trolig være at rettigheter som er opparbeidet i henhold til offentlige tjenstepensjonsordninger, må komme den berettigede til gode fullt ut i samsvar med det som følger av eksisterende avtaler og lovverk. Rettighetene etter arbeidsavtalene har i større grad enn rettigheter etter folketrygdloven karakter av å være «Eiendom», sml. Grunnloven § 105.»

Spørsmålet om grunnlovsvvern for de særlige pensjonsordningene for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, dommere i Høyesterett, sivilombudsmannen og riksrevisor ble særskilt omtalt i Lovavdelingens uttalelse 26. mai 2008 (sak 200604290, heretter 2008-uttalelsen). Om de generelle utgangspunktene for grunnlovsvurderingen uttalte vi der blant annet (under punkt 2.1):

«Etter dette må en etter vårt syn – så langt en holder seg på det generelle planet – se det slik at høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisjonens leder har et like sterkt vern mot inngrep i opptjente rettigheter som det som gjelder for offentlig ansatte i sin alminnelighet. Så langt det er tale om opptjente rettigheter, må trolig også stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer komme i en lignende stilling. Vi peker i den forbindelse på at selve det faktum at ytelsene må regnes som opptjent, i seg selv skaper et nokså sterkt grunnlag for forventningen om at det ikke skal gjøres vesentlige inngrep i rettsposisjonene. I 2007-uttalelsen konkluderte vi på følgende måte:

«Med sikte på ytelser som er omfattet av bruttogarantien etter ordningene med offentlig tjenstepensjon, er det etter vårt syn grunnlag for følgende konklusjoner: Selv nokså beskjedne reduksjoner i de årlige pensjonsutbetalingene som følge av innføring av en ordning med delingstall, vil som utgangspunkt komme i strid med Grunnloven § 97. Så lenge grunnlovsvernet er så sterkt som antydnet i drøftelsene foran, finner vi det vanskelig å sondre mellom større og mindre tap, eller ettersom opptjeningen har skjedd i en periode langt tilbake i tid eller kort tid før nyordningen trer i kraft. Vi utelukker likevel ikke at det i større utstrekning er anledning til å gjøre inngrep overfor personer som har lang tid igjen til pensjonsalderen.

Mer bagatellmessige (uvesentlige) reduksjoner som først og fremst har til formål å skape et teknisk praktiserbart regelverk, kan gjennomføres uten hinder av § 97, iallfall så langt det ikke innebærer særlig urimelige utslag i enkelttilfeller (eller i mindre grupper av tilfeller). Her er det uansett ikke tale om mer vesentlige inngrep.»

Som det fremgår av sitatet, tok konklusjonen særlig sikte på ytelser som er omfattet av den såkalte bruttogarantien (jf. pensjonskasseloven § 34 første ledd bokstav a). Det beløpet som er omfattet av denne «garantien», utgjør en kjerne i retten til pensjon etter den loven (og de tilsvarende ordningene i kommunal sektor). Etter vårt syn står retten til alderspensjon etter de særlige ordningene i tilsvarende stilling [...]»

I 2008-uttalelsen gikk vi også nærmere inn på spørsmålet om adgangen til å endre reglene om regulering av løpende og oppsatte pensjonsrettigheter etter særordningene, og uttalte om dette blant annet (under punkt 2.4):

«Særordningene skiller seg fra de alminnelige tjenestepensjonsordningene ved at spørsmålet om pensjonen og spørsmålet om (opp)regulering av pensjonen er regulert i samme bestemmelse, jf. lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder § 3 første ledd, lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen § 1 annet ledd første punktum, lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter § 4 første ledd og lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens Pensjonskasse § 2 (medlemmer av Høyesterett). Pensjonens størrelse er således angitt som en prosent av den lønn eller godtgjørelse som «til enhver tid» gjelder for vedkommende gruppe. Til illustrasjon siteres bestemmelsen som gjelder statsrådene:

«Årspensjonen for den som har 3 års tjenestetid utgjør 42 pst. av den til enhver tid fastsatte årlige bruttogodtgjørelse for statsråder.»

Ikke bare ordningen med alderspensjon (jf. § 2 første ledd), men den eksakte størrelsen av pensjonen til enhver tid fremstår som en rettighet for den enkelte.

Til sammenligning kan det vises til det som gjelder etter pensjonskasseloven § 42 første ledd. Etter den bestemmelsen har ikke tjenestemennene krav på regulering av pensjonen til et bestemt nivå eller lignende. Bestemmelsen selv slår kun fast en plikt til å legge spørsmålet om regulering frem for Stortinget på visse betingelser. Med sikte på den ordningen har vi i 2007-uttaletelsen lagt til grunn at medlemmene «ikke har noe rettsbeskyttet krav på at pensjonen, når den starter å løpe, skal reguleres i samsvar med gjeldende prinsipper for indeksregulering (i denne retning også NOU 1995: 29 s. 209 sp. 2)». Her bygde vi med andre ord på et annet synspunkt enn det som ble lagt til grunn for selve retten til pensjon og innføring av delingstall.

Det er på det rene at de nevnte oppreguleringsbestemmelsene har sentral betydning for å sikre verdien av pensjonene etter de særlige ordningene. Over noen tid er det lett å se for seg at overgang til et mindre gunstig reguleringsprinsipp kan føre til en meget betydelig reduksjon av pensjonene den dagen de starter å løpe. Tilsvarende vil være tilfellet hvis et mindre gunstig prinsipp tenkes anvendt på allerede løpende pensjoner. Retten til oppregulering kan sies å være en integrert del av selve retten til pensjon. På denne bakgrunn er det en del argumenter som taler for at de synspunktene som vi foran har lagt til grunn med sikte

på delingstall og opptjeningstid, også kan anvendes med sikte på spørsmålet om regulering av pensjonene.

På den annen side finnes det også argumenter som taler for et mindre strengt syn på hva som her innebærer «klart urimelig eller urettferdig tilbakevirkning». Det kan i en viss forstand virke som en noe tilfeldig fordel at de aktuelle persongruppens pensjoner følger lønnsutviklingen til dem som til enhver tid har tilsvarende stillinger eller verv. De hensynene som taler for å heve lønnen eller godtgjørelsen, taler ikke nødvendigvis for at pensjonene oppreguleres tilsvarende. Hvis tallet på pensjonister er stort innenfor den aktuelle gruppen, kan en oppleve den uheldige konsekvens at den vesentligste økonomiske konsekvensen av oppregulering av lønningene (eller godtgjørelsen) er økte pensjonsutbetalinger. Det kan også spørres hvor sterkt et krav om tilsvarende økning av pensjonene står i tilfeller der lønnsøkningen går ut over det de pensjonsberettigede med rimelighet kunne regne med, eventuelt i tilfeller der økningen overstiger den alminnelige lønnsutviklingen ellers i samfunnet. Det vil dessuten ha sine uheldige sider å anta at slike forholdsvis begrensende grupper reelt skulle ha et bedre grunnlovsværn enn folk flest.

Etter vårt syn står en på dette punktet overfor et temmelig tvilsomt rettsspørsmål – eller snarere et knippe av tvilsomme rettsspørsmål – som ikke er så godt belyst i henvendelsen hit. For eksempel er det ikke klart hvilket behov som foreligger for å gripe inn i bestemmelsen om regulering også med sikte på opptjente rettigheter. Vi nøyer oss her med å konkludere med at retten til å beholde gjeldende ordning med oppregulering ikke nødvendigvis står like sterkt som retten til vern mot de to andre typene inngrep (delingstall, økt opptjeningstid) som er omtalt foran, særlig hvis det blir spørsmål om krav på oppregulering som går ut over det som ville følge av en lønnsøkning som en med rimelighet kunne regne med. Det er godt mulig at spørsmålet kan stille seg forskjellig for de ulike pensjonsordningene.»

Det er visse ulikheter mellom de fem kategoriene av stillinger (verv) som behandles i brevet her. Blant ulikhetene er at pensjonsordningene for stortingsrepresentanter og statsråder ikke i samme grad som for de andre berørte, kan sies å bygge på en arbeidsavtale. Vervet som stortingsrepresentant er basert på en plikt til å fylle vervet. Verken for dem eller for medlemmer av regjeringen ligger det nær å anta at pensjonsvilkårene har vært blant de sentrale beveggrunner for at ved-

kommende har søkt valg eller har stilt seg til rådighet. I 2008-uttalelsen uttalte vi imidlertid at vi ikke er «overbevist om at denne forskjellen bør spille noen særlig rolle» i grunnlovsvurderingen. Vi ser dette på samme måte nå, og drøfter i det følgende alle de aktuelle kategoriene (stortingsrepresentanter, medlemmer av regjeringen, høyesterettsdommere, sivilombudsmannen og riksrevisor) under ett.

Når det, som i dette tilfellet, er tale om en generell lovreform, må grunnlovsspørsmålet vurderes generelt, slik at ikke ethvert enkelttilfelle av urimelighet nødvendigvis innebærer at lovendringen ikke kan gjennomføres. I avgjørelsen i Rt. 2010 side 143 (rederibeskatningsdommen) uttalte førstvoterende (i avsnitt 155):

«Vurderinga av grunnlovsstrid må skje konkret for dei som er partar i saka, jf. dommen om Arves Trafikkskole avsnitt 50. Det må likevel kunne takast omsyn til heilskapen ved ei lovregulering, og ikkje eitkvart urimeleg utslag for ein-skildpartar kan føre til grunnlovsstrid.»

Pensjoner under utbetaling

Når det gjelder personer som mottar pensjon når en eventuell endring vedtas, uttaler Lovavdelingen at:

«Som nevnt i sitatet fra 2008-uttalelsen, er det naturlig å se de særlige reglene om justering av pensjonen på basis av endringer i godtgjørelsen for samme verv eller stilling, som en integrert del av selve pensjonsretten. Utgangspunktet må således være at de særskilte reglene om pensjonsnivået har det samme sterke grunnlovsvernet som tjenstepensjonsrettigheter generelt. Om det kan gjøres endringer, beror på en vurdering av ulike elementer, der de viktigste antas å være virkningen av endringen for den enkelte pensjonist sammenlignet med en videreføring av dagens regler, hvilke samfunnsmessige behov som tilsier at endringen bør kunne gjøres, og hvor plutselig virkningen av endringene eventuelt vil inntre. I det følgende kommenteres disse momentene noe nærmere.

Det sterke vernet for tjenstepensjonsrettigheter innebærer at selv nokså beskjedne reduksjoner i pensjonsutbetalingene vil kunne komme i strid med Grunnloven § 97. Hvor stor reduksjon en overgang til det alminnelige reguleringssystemet for pensjon etter folketrygden mv. vil innebære, sammenlignet med etter dagens regler, er det naturlig nok ikke mulig å angi presist. Den oversikten over historiske oppreguleringer som gis i

Arbeidsdepartementets brev hit, gir en viss veiledning, blant annet ved at den illustrerer at utviklingen kan være ulik for de enkelte gruppene, og at det periodevis kan være ganske store forskjeller mellom lønnsutviklingen for enkelte av de særlige gruppene og den alminnelige lønnsutviklingen, jf. særlig utviklingen i lønnen for høyesterettsdommere. Lønnsutviklingen for høyesterettsdommerne kan muligens betegnes som ekstraordinær. På den annen side kan det neppe utelukkes at det også i fremtiden kan bli behov for lønnsøkninger for en eller flere av de særskilte gruppene som overstiger den alminnelige lønnsutviklingen. Samtidig vil en kobling til den alminnelige lønnsutviklingen være til gunst for pensjonsmottakeren i perioder hvor lønnsutviklingen for den aktuelle gruppen er dårligere enn den alminnelige lønnsutviklingen. Siden pensjonene etter forslaget skal reguleres i samsvar med den alminnelige lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent, må en imidlertid trolig legge til grunn at endringen gjennomgående vil innebære et visst tap for pensjonsmottakerne. Tapet vil på den annen side komme gradvis, ved at pensjonen ikke øker i samme grad som den ellers ville ha gjort.

I 2008-uttalelsen pekte vi på at det vil «ha sine uheldige sider å anta at slike forholdsvis begrensede grupper reelt skulle ha et bedre grunnlovsværn enn folk flest». I en uttalelse 9. mai 2007 til Fornyings- og administrasjonsdepartementet (sak 200604290, 2007-uttalelsen), som gjaldt innføring av såkalt levealderjustering innenfor det offentlige tjenstepensjonssystemet, uttalte vi blant annet (under punkt 3.6):

«Det kan anføres at manglende adgang til å innføre delingstall med sikte på tjenstepensjonene skaper ulikhet mellom dem som bare har ytelser etter folketrygdloven og dem som er medlemmer av ordninger med offentlig tjenstepensjon, og at hensynet til likhet mellom medlemmer av de offentlige tjenstepensjonsordningene og dem som bare har folketrygden å forholde seg til, kan forsvare visse inngrep overfor den førstnevnte gruppen. Hvis ikke, kan legitimiteten av reformen som helhet svekkes. Så langt det er spørsmål om vern av rettsposisjoner etter to pensjonssystemer med så ulikt grunnlag som det her er tale om, har den typen likhetsbetraktninger etter vårt syn beskjeden vekt. Dessuten er slike betraktninger mindre forenlige med det sterke grunnlovsvernet for de offentlige tjenstepensjonene som drøftelse ellers gir grunnlag for. Hadde det vært spørsmål om å jevne ut forskjeller eller på annen måte å skape en mer rettferdig fordeling innenfor samme

pensjonsordning, kunne denne typen likhets- og rettferdighetsbetraktninger kanskje hatt større gjennomslagskraft, men det er det ikke nødvendig å gå inn på her. ... Etter vårt syn kan en ikke med utgangspunkt i likhetsbetraktninger sikre legitimiteten av folketrygdreformen ved å redusere de offentlige tjenstepensjonene. Den typen omfordeling kan i stedet varetas på annen måte, herunder gjennom skattesystemet.»

For den endringen som drøftes her, må det etter vårt skjønn kunne legges betydelig vekt på at det reelt sett kan være vanskelig å begrunne hvorfor de aktuelle gruppene skal beholde en rett som ikke tilkommer andre pensjonister, og på den måten unngå noen av de konsekvensene som for andre kan ligge i pensjonsreformen. Særlig gjelder dette dersom det ikke historisk sett kan påvises en intensjon om å sette de aktuelle gruppene i privilegert stilling med hensyn til regulering av pensjonene. Videre kan det etter vårt skjønn tas i betraktning at spørsmålet gjelder pensjonister som har hatt fremskutte posisjoner i det norske styringssystemet, og at hensynet til den generelle tilliten til styringssystemet kan tilsi at det må kunne gjøres endringer også for de aktuelle gruppene. Også hensynet til et enkelt og praktiserbart regelverk kan i noen grad trekke i samme retning. Forutsatt at endringen vil gi mer enn bagatellmessige utslag i pensjonistenes disfavør, kan imidlertid ikke dette siste hensynet alene gi grunnlag for endringen. Hensynet til at pensjonsordningene skal være økonomisk bærekraftige over tid, kan neppe tillegges særlig vekt i denne sammenheng, idet vi antar at antallet pensjonister som er omfattet av de særlige pensjonsordningene, er såpass lite at en endring for deres vedkommende isolert sett ikke vil ha nevneverdig økonomisk betydning for staten.

Etter dette må vi konstatere at for dem med særskilte tjenstepensjoner som allerede tar ut pensjon, byr spørsmålet om forholdet mellom den aktuelle endringen og Grunnloven § 97 på betydelig tvil. Vi anser det usikkert hva konklusjonen ved en eventuell rettslig prøving vil bli. For vår del er vi tilbøyelig til å anta at de aktuelle endringene må antas å gå klar av tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97 hensett til de tungtveiende, samfunnsmessige hensynene som ligger bak de senere års gjennomgåelse av pensjonssystemene, og de uheldige sidene ved å anta at de aktuelle, særskilte gruppene har en særlig beskyttet posisjon.»

Pensjoner under opptjening

For personer som fortsatt står i stilling/verv uttaler Lovavdelingen:

«Utgangspunktet om et sterkt grunnlovsvern gjelder også for opptjente pensjonsrettigheter for dem som fortsatt står i vervet eller stillingen, og forholdet til Grunnloven § 97 må når det gjelder dette vurderes på bakgrunn av de samme momentene som er drøftet under punkt 3 ovenfor. På samme måte som for dem som allerede tar ut pensjon, må det legges til grunn at endringen gjennomgående vil innebære et visst tap sammenliknet med hva pensjonsutbetalingen ville blitt under eksisterende regler. På den annen side vil endringen i enda mindre grad komme brått på. Innenfor gruppen vil det være store variasjoner med hensyn til hvor langt disse siste betraktningene rekker, avhengig av hvor lang tjenestetid den enkelte har bak og foran seg.

Det hensynet til den generelle tilliten til styringssystemet som er nevnt under punkt 3, gjør seg i enda større grad gjeldende for dem som fortsatt står i vervet eller stillingen, og således fortsatt besitter en fremskutt posisjon i det norske styringssystemet. Synspunktet bygger ikke på en premiss om at alle i de aktuelle vervene og stillingene tar del i beslutningene om utformingen av pensjonsreformen, men på en mer generell betraktning om at lovgiver bør ha betydelig frihet til å vurdere i hvilken grad en reform med virkning for store deler av befolkningen også skal omfatte disse gruppene.

Også hensynet til muligheten for et enkelt og helhetlig regelverk og de samfunnsøkonomiske hensyn som ligger til grunn for pensjonsreformen, har etter vårt skjønn noe større vekt for dem som fortsatt står i vervet eller stillingen enn for dem som har begynt å ta ut pensjon.

Ikke minst fordi gruppen inneholder store variasjoner med hensyn til alder og tjenestetid, knytter det seg tvil til konklusjonen når det gjelder opptjente pensjonsrettigheter for dem som fortsatt står i vervet eller stillingen. For dem som har utsikt til fortsatt tjeneste i flere tiår, antar vi at den aktuelle endringen ikke kan ses som grunnlovsstridig tilbakevirkning. For dem som nærmer seg tidspunktet for pensjonering, er spørsmålet mer tvilsomt. Grunnlovsvernet for opptjente rettigheter for denne sistnevnte gruppen kan imidlertid ikke være sterkere enn for løpende pensjonsytelser, jf. punkt 3 ovenfor.

Vi har tidligere lagt til grunn at retten til å fortsette opptjening av pensjonsrettigheter med virk-

ning fremover i tid, har et svakere grunnlovsværn enn allerede opptjente pensjonsrettigheter. I 2007-uttalelsen punkt 4 uttalte vi at det foreligger «en rekke forhold som tilsier at lovgiverne må ha betydelig frihet til å justere ordningen for opptjening av pensjonsrettigheter i fremtiden». I 2008-uttalelsen punkt 3 konkluderte vi slik vedrørende adgangen til å endre reglene om oppregulering etter de særlige ordningene med virkning fremover i tid:

«De hensyn som taler for at det er adgang til å gjøre visse justeringer, særlig med sikte på oppreguleringer som en ikke med rimelighet kunne regne med, står etter vårt syn sterkere med sikte på ikke-opptjente rettigheter. Vi peker særlig på at inngrepet klart har preg av å være fremoverrettet. Ved grunnlovsvurderingen må det også ha betydning at en manglende adgang til endringer eventuelt innebærer at lovgiverne i tiår fremover ville være bundet til et prinsipp for oppregulering som på alle andre områder vil være forlatt.»

Vi antar på denne bakgrunn at Grunnloven § 97 ikke er til hinder for å endre opptjeningsreglene for de særlige pensjonsordningene med virkning for rettigheter som opptjenes etter endringens ikrafttredelse.»

Oppsatte pensjonsrettigheter

Når det gjelder oppsatte pensjonsrettigheter uttaler Lovavdelingen:

«De som har opptjent rettigheter til pensjon etter de særlige ordningene, men har frafrådd vervet eller stillingen uten å ta ut pensjonen, har en såkalt oppsatt pensjonsrettighet. Etter dagens regler kan den oppsatte rettigheten senere tas ut som pensjon fastsatt som en viss prosent av gjeldende godtgjørelse for det aktuelle vervet eller stillingen, eventuelt en viss brøkdel av godtgjørelsen dersom vedkommende ikke har tilstrekkelig opptjenings- tid til å få fulle pensjonsrettigheter etter særordningen. Av brevet hit forstår vi det slik at endringsfor- slaget innebærer at det på grunnlag av de oppsatte pensjonsrettighetene skal fastsettes et pensjons- grunnlag 1. januar 2011, som deretter oppregule- res i samsvar med den alminnelige lønnsveksten uten noe fradrag på 0,75 prosent.

Når det gjelder regulering av pensjonen etter at den har begynt å løpe, kan denne gruppen ikke stå sterkere enn dem som allerede mottar pensjon, og dem som fortsatt står i stillingen og vervet, jf. punkt 3 og 4 ovenfor.

Når det gjelder pensjonsgrunnlaget, består endringen, slik vi oppfatter det, reelt sett i at oppre- guleringen knyttes til den alminnelige lønnsvek- sten fremfor til lønnsveksten for den aktuelle grup- pen. Siden det ikke gjøres noe særskilt fradrag, kan man ikke legge til grunn at omleggingen gjen- nomgående vil føre til tap for den berettigede, jf. under punkt 3 ovenfor. Etter vår mening vil en slik omlegging ikke stride mot Grunnloven § 97.»

6.4.3 Departementets vurdering

Departementet viser til at Stortinget gjennom behandlingen av Innst. 83 S (2009-2010) har slut- tet seg til at all alderspensjon under utbetaling fra pensjonsordningene for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere mv. fra 1. januar 2011 skal reguleres på samme måte som alderspensjon i folketrygden. Det vil si at pensjonene skal reguleres i samsvar for lønns- veksten i samfunnet og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Stortinget har imidlertid forutsatt at regjeringen foretar en selvstendig vurdering av spørsmålet om endring av regulering av allerede opparbeidede rettigheter kan komme i konflikt med tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97.

Justisdepartementets lovavdeling har flere ganger uttalt seg om pensjonsrettigheters grunn- lovsværn. Det er på det rene at Grunnloven § 97 etter omstendighetene gir vern mot at lovgivnin- gen for framtiden svekker bestående rettslige posisjoner, herunder rett til pensjon. Dette gjelder både pensjoner fra folketrygden og statlige og kommunale tjenstepensjoner. Offentlige tjeneste- pensjoner har imidlertid et sterkere vern enn pen- sjonsrettigheter etter folketrygdloven. Dette har sammenheng med at retten til tjenstepensjonen for medlemmet selv sees på som en del av arbeidsavtalen.

Utgangspunktet for grunnlovsværnet er at ret- tigheter som er opparbeidet i offentlige tjeneste- pensjonsordninger må komme den berettigede til gode i samsvar med det som følger av eksiste- rende avtaler og lovverk. Dette betyr imidlertid ikke at ethvert inngrep i offentlige tjenstepensjo- ner med virkning for opptjente rettigheter, uten videre er avskåret.

I forbindelse med tilpasninger i ordinær offentlig tjenstepensjon til pensjonsreformen, vedtok Stortinget ved lov 25. juni 2010 nr. 29, at disse tjenstepensjonene skal levealdersjusteres. Samtidig ble det vedtatt en individuell garanti som sikrer årskull til og med 1958-kullet en samlet pen- sjon på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget (nor- malt sluttlønn) etter samordning og levealdersjus-

tering. Bakgrunnen for den individuelle garantien var å sikre at grunnlovsvernet for opptjente rettigheter var ivaretatt ved innføringen av levealdersjustering.

Innføringen av levealdersjustering for ordinær offentlig tjenstepensjon vil også gjelde for de gruppene som omfattes av proposisjonen her og som er medlemmer av Statens pensjonskasse, men som i dag har særlige opptjenings- og/eller beregningsbestemmelser. Det vil si høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen, Riksrevisor, Regjeringsadvokat, leder i Arbeidsretten og ballettdansere, korsangere og sangsolister ved Den Norske Opera & Ballett. For disse gruppene foreslås i proposisjonen her, se punkt 6.3, at den individuelle garantien tilpasses gruppens særlige opptjenings- og/eller beregningsbestemmelser.

Videre foreslås det i proposisjonen her, se punkt 6.3, at pensjon fra pensjonsordningene for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer fra 1. januar 2011 skal levealdersjusteres på samme som andre offentlige tjenstepensjoner. Herunder etableres det også en ordning med individuell garanti.

Tilpasningene i de ordinære offentlige tjenstepensjonsordningene, jf. lov 25. juni 2010 nr. 29, innebar videre at det ble lovfestet at alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger fra 1. januar 2011 skal reguleres på samme måte som alderspensjon i folketrygden. Lovavdelingen mente at denne endringen i reguleringsbestemmelsene ikke kom i konflikt med tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97, jf. uttalelse fra Lovavdelingen 9. mars 2009.

De særskilte tjenstepensjonsordningene for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor, skiller seg fra de ordinære offentlige tjenstepensjonsordningene ved at disse pensjonene beregnes som en gitt prosent av lønnen/godtgjørelsen som gjelder til enhver tid. At pensjonen skal beregnes ut fra den til enhver tid gjeldende lønn/godtgjørelse innebærer at også pensjoner som er under utbetaling og oppsatte pensjonsrettigheter i de særskilte ordningene reguleres i samsvar med utviklingen i godtgjørelsen. Disse beregningsreglene er lovfestet for de aktuelle gruppene. I ordinær offentlig tjenstepensjon beregnes pensjonen ut fra det enkelte medlems pensjonsgrunnlag (normalt sluttlønn). Den årlige reguleringen av ordinær offentlig tjenstepensjon er i dag ikke lovfestet, men behandles av Stortinget i forbindelse med de årlige lønnsoppgjørene i offentlig sektor.

Siden de aktuelle pensjonene beregnes som en gitt prosent av lønnen/godtgjørelsen som gjelder til enhver tid, er det naturlig å legge til grunn at dagens reguleringsregler er å anse som en integrert del av selve pensjonsretten. Således vil reguleringsreglene ha det samme sterke grunnlovsvernet som tjenstepensjonsrettigheter generelt.

Som Lovavdelingen har pekt på i sin uttalelse 19. oktober 2010, beror det på en vurdering av ulike elementer i hvilken grad det kan gjøres endringer i reguleringsreglene. De viktigste elementene antas å være den økonomiske betydningen av endringen for den enkelte pensjonist, hvilke samfunnsmessige behov som tilsier at endringen bør kunne gjøres, og hvor raskt endringen vil få effekt.

Dagens regler for regulering av stortingsrepresentantenes pensjoner ble innført ved lov 21. desember 1956 nr. 12. Departementet viser til at bakgrunnen for dagens regler i følge Innst. O nr. 252 for 1956 var:

«Pensjonsbeløpene er ikke endret etter at pensjonsordningen for stortingsrepresentanter ble gjennomført ved loven av 15. desember 1950. Siden da er som kjent maksimumsgrunnlaget for innskudd og pensjonsberegning i Statens Pensjonskasse forhøyet ved lov av 28. juni 1952.

Presidentskapet mener at reglene om pensjon for stortingsrepresentantene av praktiske grunner bør endres slik at pensjonene fastsettes som en viss prosent av den til enhver tid gjeldende faste godtgjørelse for representantene. En slik regel vil medføre den fordel at pensjonene senere vil bli automatisk regulert ved endringer i størrelsen av den faste godtgjørelse, og en vil slippe senere endringer i pensjonsloven.»

Som det fremgår av ovenstående, var formålet med dagens regler for regulering av rent praktisk karakter, nemlig å unngå at Stortinget måtte endre loven hver gang pensjonene skulle reguleres. Bestemmelsen i stortingspensjonsloven har senere dannet mal for tilsvarende reguleringsbestemmelser for de andre særskilte pensjonsordningene. Det ble ikke gitt noen ytterligere begrunnelse for innføringen av slike reguleringsbestemmelser i de andre ordningene.

Det er ikke mulig å angi presist hvor stor økonomisk effekt en omlegging av reguleringsreglene som foreslått av Pensjonsutvalget vil få for det enkelte medlem i pensjonsordningene som vil bli berørt. Dette vil avhenge av hvordan lønnen/godtgjørelsen til de aktuelle gruppene vil utvikle

seg sammenliknet med den alminnelige lønnsutviklingen i samfunnet.

I perioden 2003-2009 har godtgjørelsen til stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer blitt regulert om lag tilsvarende den gjennomsnittlige årlige veksten i folketrygdens grunnbeløp i denne perioden. Det vil si at godtgjørelsen har vært regulert om lag på linje med den alminnelige lønnsutviklingen i samfunnet. Godtgjørelsen for høyesterettsdommere og Sivilombudsmannen økte i samme periode en del mer enn folketrygdens grunnbeløp og lønnsutviklingen i samfunnet. Den årlige økningen i godtgjørelsen for høyesterettsdommere og Sivilombudsmannen var i perioden svært ujevn. Blant annet fikk høyesterettsdommerne (og dermed også Sivilombudsmannen) i 2007 en ekstraordinær økning i godtgjørelsen med 23,2 prosent. Stortinget begrunnet denne særskilte økningen med rekrutteringshensyn, jf. Innst. S. nr. 55 (2007-2008).

Departementet viser også til innstillingen fra Stortingets presidentskap året etter, jf. Innst. S. nr. 71 (2008-2009), der det heter:

«Presidentskapet legger til grunn at fjorårets regulering av Høyesteretts lønninger avspeiler et riktig nivå for disse og viser for øvrig til den omfattende og grundige gjennomgangen som da ble foretatt av utviklingen i rekrutteringsforhold og lønnsnivå for høyesterettsdommerne. Det er nå viktig at Høyesterett følger den generelle lønnsutvikling slik at dommerembetene fortsatt kan fremstå som attraktive og konkurransedyktige sammenliknet med andre karrieremuligheter for de aktuelle kandidater til de stillinger som blir ledig de nærmeste årene.»

Ut fra dette mener departementet at det må forventes at lønnen/godtgjørelsen til de aktuelle gruppene framover vil reguleres om lag på samme måte som den alminnelige lønnsutviklingen i samfunnet. Dette betyr samtidig at det må forventes at en omlegging av reguleringen ikke vil slå sterkere ut for de særskilte ordningene enn for pensjonister i sin alminnelighet.

Det kan imidlertid ikke utelukkes at det også i framtiden vil oppstå behov for å øke godtgjørelsen for en eller flere av de aktuelle gruppene mer enn den alminnelige lønnsutviklingen i samfunnet. Departementet mener at det ikke er gitt at de

aktuelle pensjonistene i en slik situasjon vil ha rimelig grunn til å forvente at deres pensjoner skal reguleres til dels vesentlig gunstigere enn for andre grupper.

Det kan for øvrig heller ikke utelukkes at godtgjørelsene til en eller flere av de aktuelle gruppene vil få en dårligere utvikling enn den alminnelige lønnsutviklingen i samfunnet. I en slik situasjon vil gruppene kunne tjene på den aktuelle omleggingen av reguleringsreglene.

Departementet viser videre til at de aktuelle gruppene har fremskutte posisjoner i det norske styringssystemet, og mener at det vil være uheldig dersom disse gruppene skal beholde en gunstigere regulering av sine tjenstepensjoner enn det som gjennomføres for hele befolkningen gjennom endringene i folketrygdens alderspensjon, AFP i privat og offentlig sektor, og ordinær offentlig tjenstepensjon. Det vises til at Lovavdelingen uttaler at det vil være vanskelig å begrunne hvorfor de aktuelle gruppene skal beholde en rett som ikke tilkommer andre, særlig dersom det ikke historisk sett kan påvises en intensjon om å sette dem i en privilegert stilling med hensyn til regulering. Som omtalt over var formålet med dagens regler for regulering av rent praktisk karakter.

Departementet mener for øvrig at dersom disse gruppene gis en gunstigere pensjonsregulering enn andre, vil pensjonsreformens legitimitet kunne svekkes. Dette vil kunne komme i konflikt med lovgivers behov for å styrke det samlede pensjonssystemets bærekraft. I tillegg vil den generelle tilliten til det norske styringssystemet kunne svekkes.

Departementet mener på denne bakgrunn at den aktuelle endringen i reguleringsreglene, som blant annet innebærer at dagens ordning erstattes av en ordning der alderspensjon under utbetaling reguleres i samsvar med lønnsveksten i samfunnet og deretter fratrekkes 0,75 prosent, må antas å gå klar av tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97. Departementet foreslår derfor at pensjon fra pensjonsordningene som behandles i proposisjonen her, i tråd med Stortingets intensjon, skal reguleres på samme måte som pensjoner fra folketrygden og ordinær offentlig tjenstepensjon.

Når det gjelder den nærmere utformingen av reglene for pensjonsreguleringen, vises det til kapittel 7 og kapittel 8.

7 Endringer i lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og lov om pensjonsordning for statsråder

7.1 Innledning

I dette kapitlet foreslås endringer i lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder i tråd med departementets forslag i kapittel 6 over.

Departementets forslag i punkt 6.3 om levealdersjustering og individuell garanti følges opp i punkt 7.2. I punkt 7.3 behandles forslag om å endre reguleringen av pensjon og pensjonsgrunnlag som er omtalt i punkt 6.4.

Stortings- og statsrådspensjoner er bruttopensjoner som omfattes av samordningsloven. Endringene som ble vedtatt i samordningsloven ved endringslov 25. juni 2010 nr. 29 og som gjelder tilpasning av uttak av tjenestepensjon til fleksibelt uttak av alderspensjon fra folketrygden, omfatter dermed også disse tjenestepensjonsordningene, jf. Prop. 107 L (2009-2010), Innst. 360 L (2009-2010). Det er dermed ikke behov for ytterligere tilpasninger i loven til innføringen av fleksibelt uttak av alderspensjon i folketrygden.

Departementet mener imidlertid at det er behov for å fastslå i loven at det er et vilkår for rett til ytelser etter lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter at pensjonssøkeren setter fram krav om tilsvarende ytelser etter folketrygdloven. En slik bestemmelse finnes i lov om pensjonsordning for statsråder. På tilsvarende måte som i denne loven foreslås det i proposisjonen her i tillegg at departementet gis en forskriftshjemmel i stortingspensjonsloven til å gi nærmere regler. Se punkt 7.4.

Det foreslås at endringene trer i kraft fra 1. januar 2011.

7.2 Levealdersjustering og individuell garanti

Som omtalt i punkt 6.3 legger departementet til grunn at alderspensjon fra de tjenestepensjons-

ordningene som behandles i denne proposisjonen skal levealdersjusteres på samme måte som de ordinære offentlige tjenestepensjonene. For pensjonsordningen for stortingsrepresentanter og pensjonsordningen for statsråder innebærer dette at det må tas inn bestemmelser om levealdersjustering og individuell garanti i pensjonslovene.

Levealdersjustering betyr at den enkeltes pensjon ved gitt uttaksalder justeres for endringer i befolkningens levealder. På samme måte som for de ordinære offentlige tjenestepensjonene, skal alderspensjon til stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer levealdersjusteres ved at de divideres på forholdstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Levealdersjusteringen skal tidligst skje fra 67 år, det vil si fra samme alder pensjonen tidligst skal samordnes med folketrygdens alderspensjon. Også samordningsfradragene skal levealdersjusteres, jf. samordningsloven § 24 nr. 1.

Alderspensjon som utbetales før 67 år, skal verken levealdersjusteres eller samordnes med folketrygden. Siden pensjonsalderen i disse ordningene er 65 år, vil dermed mange få en pensjon som ikke er levealdersjustert og samordnet i to år. Dermed behandles disse pensjonistene på samme måte som særaldersgrensepensjonister i de ordinære offentlige tjenestepensjonsordningene.

Dersom en person tar ut pensjon etter fylte 67 år, for eksempel fordi vedkommende sitter på Stortinget eller er tilsatt i offentlig tjeneste, skal forholdstallet som gjelder på uttakstidspunktet benyttes, likevel ikke lavere enn 1,000. Dermed vil disse personene kunne kompensere for levealdersjusteringen.

Bestemmelsene om levealdersjustering vil gjelde for de årskullene som omfattes av levealdersjusteringen i folketrygden, og som får sin alderspensjon fra folketrygden i sin helhet opptjent og beregnet etter dagens regler. Det vil si at endringene får virkning for personer i 1943-kullet til og med 1953-kullet. De nye opptjenings- og beregningsreglene i folketrygden, som vil innføres gradvis fra og med 1954-årskullet, vil kreve

ytterligere tilpasninger, blant annet i samordningsregelverket.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter ny § 4 a og i lov om pensjonsordning for statsråder ny § 3 a.

For offentlige tjenstepensjoner er det presisert at barnetillegget skal beregnes av alderspensjonen etter levealdersjustering. Tilsvarende foreslås for beregningen av barnetillegget til stortingspensjon og statsrådspensjon.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter § 4 fjerde ledd og lov om pensjonsordning for statsråder § 3 fjerde ledd.

Det er innført en individuell garanti i de ordinære offentlige tjenstepensjonene som skal gjelde til og med 1958-kullet. Garantien anvendes ved uttak av tjenstepensjon, likevel tidligst ved 67 år når pensjonen skal levealdersjusteres og samordnes med folketrygden. Den sikrer at samlet pensjon etter levealdersjustering og samordning minst er på nivå med det definerte pensjonsnivået i pensjonsordningen ved full opptjening. For Statens pensjonskasse følger garantien av lov 28. juni 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 24 a. I Statens pensjonskasse sikrer garantien en samlet pensjon på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget (sluttlønn) ved full opptjening, normalt 30 års tjenestetid.

Som omtalt i avsnitt 6.3 legger departementet til grunn at den individuelle garantien som er fastsatt for ordinære offentlige tjenstepensjoner også skal gjelde for tjenstepensjonene som behandles i denne proposisjonen. Det er imidlertid behov for å tilpasse garantien til de særskilte opptjenings- og beregningsreglene som gjelder for disse ordningene.

Full pensjon i stortingspensjonsordningen gis etter 12 års funksjonstid på Stortinget. Departementet foreslår at den individuelle garantien for stortingsrepresentanter utformes slik at dersom disse har 12 års funksjonstid eller mer, utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For stortingsrepresentanter som har mindre enn 12 års funksjonstid, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp. For eksempel vil en stortingsrepresentant med 10 års funksjonstid få en garanti på 10/12 av 66 prosent. Dersom samlet pensjon kommer under det garanterte nivået, skal tjenstepensjonsordningen utbetale et garantitillegg slik at samlet pensjon inklusive garantitillegget kommer opp på det garanterte nivået. Departementet foreslår at eventuelle

forsørgingstillegg holdes utenfor ved anvendelse av garantiregelen.

Dersom folketrygdens alderspensjon er tatt ut før 67 år og stortingsrepresentanten tar ut tjenstepensjon før eller ved 67 år, foreslår departementet at prøving av garantien skal foretas som om folketrygdens alderspensjon er tatt ut ved 67 år. Det må med andre ord foretas en særskilt beregning av garantibeløpet. Dette vil sikre at tjenstepensjonen ikke kompenserer for tidlig uttak av folketrygdens alderspensjon. Dersom tjenstepensjonen tas ut etter 67 år, foreslår departementet at garantiberegningen skal foretas som om folketrygden er tatt ut ved samme alder som tjenstepensjonen.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter ny § 4 b.

I pensjonsordningen for statsråder er det definert ulike pensjonsprosenter for ulike opptjenings- tid, jf. punkt 4.3.1. Departementet foreslår derfor at garantien utformes slik at det tas hensyn til dette. Det garanterte pensjonsnivået ved tre, fire og fem års opptjening vil da være henholdsvis 42, 47 og 52 prosent av pensjonsgrunnlaget. Ved en opptjening på seks år eller mer blir det garanterte pensjonsnivået 57 prosent av pensjonsgrunnlaget. Dersom samlet pensjon kommer under det garanterte nivået, skal tjenstepensjonsordningen utbetale et garantitillegg slik at samlet pensjon inklusive garantitillegget kommer opp på det garanterte nivået. Departementet foreslår at eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved anvendelse av garantiregelen. Når det gjelder anvendelse av garantiregelen ved uttak av folketrygd og tjenstepensjon på ulike tidspunkt, vises det til omtalen for stortingsrepresentanter over.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for statsråder ny § 3 b.

Uførepensjon etter stortingspensjonsloven og statsrådspensjonsloven beregnes i utgangspunktet som en alderspensjon ut fra pensjonsgrunnlaget på uføretidspunktet og tjenestetid medregnet fram til aldersgrensen. Siden uførepensjon ikke skal levealdersjusteres, skal bestemmelsene om levealdersjustering og individuell garanti som er foreslått over for alderspensjon ikke anvendes ved beregning av uførepensjon. Departementet foreslår at dette presiseres i stortingspensjonsloven og statsrådspensjonsloven.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter § 5 andre ledd og lov om pensjonsordning for statsråder § 4 nytt femte ledd.

7.3 Regulering av pensjon og pensjonsgrunnlag

Stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer får i dag fastsatt pensjonen som en andel av den til enhver tid gjeldende godtgjørelsen. Det vil si at pensjon under utbetaling i dag reguleres i samsvar med utviklingen i disse godtgjørelsene. Som omtalt i punkt 6.4 foreslår departementet i proposisjonen her at all alderspensjon under utbetaling skal reguleres som alderspensjon i folketrygden, det vil si i samsvar med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Departementets forslag innebærer dermed at alderspensjon til stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer ikke lenger skal følge godtgjørelsene til stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer.

Dagens regelverk innebærer at det ikke har vært behov for å ha bestemmelser om pensjonsgrunnlag i pensjonsordningene for stortingsrepresentanter og statsråder. Når reguleringen av pensjon nå frikobles fra utviklingen i godtgjørelsene til stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, er det nødvendig å fastsette pensjonsgrunnlag. For personer som for eksempel går direkte fra vervet som stortingsrepresentant til alderspensjon, må det fastsettes et pensjonsgrunnlag ved overgangen som tilsvarende godtgjørelsen til stortingsrepresentanter på dette tidspunktet. Pensjonen reguleres deretter årlig ved at pensjonsgrunnlaget reguleres i samsvar med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Dermed reguleres pensjonene på samme måte som alderspensjon under utbetaling fra blant annet Statens pensjonskasse.

For å sikre at tjenstepensjon og samordningsfradrag reguleres likt etter uttak av pensjon, foreslår departementet – på tilsvarende måte som i Statens pensjonskasse og folketrygdens alderspensjon – at fratrukket på 0,75 prosent settes ned forholdsmessig ved første regulering dersom pensjonen er tatt ut i månedene juni til april.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter § 4 første ledd og ny § 4 c første ledd, samt lov om pensjonsordning for statsråder § 3 første ledd og ny § 3 c første ledd.

I de tilfeller vervet/stillingen fratres uten at det samtidig ytes pensjon (oppsatt pensjonsrett), foreslår departementet at det fastsettes et pensjonsgrunnlag som tilsvarende godtgjørelsen til stortingsrepresentanter/regjeringsmedlemmer på dette tidspunktet. På samme måte som for ordinær offentlig tjenstepensjon foreslår departementet at dette pensjonsgrunnlaget reguleres i

samsvar med lønnsveksten fram til uttak av alderspensjon.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter § 4 første ledd og ny § 4 c fjerde ledd, samt lov om pensjonsordning for statsråder § 3 første ledd og ny § 3 c fjerde ledd.

I og med at det fra 1. januar 2011 innføres en ordning med pensjonsgrunnlag, er det behov for å fastsette slike grunnlag også for personer som enten mottar alderspensjon pr. 1. januar 2011, eller som før denne datoen har fratrudd vervet/stillingen uten at det ytes pensjon (oppsatt pensjon). Tilsvarende gjelder uføre- eller etterlattepensjon som er under utbetaling pr. 1. januar 2011. Departementet foreslår at pensjonsgrunnlaget for disse skal tilsvare bruttogodtgjørelsen pr. 1. januar 2011.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter § 4 første ledd tredje og fjerde punktum og § 6 nytt tredje ledd, samt lov om pensjonsordning for statsråder § 3 første ledd tredje og fjerde punktum og § 4 første ledd femte punktum.

På tilsvarende måte som for særaldersgrensepensjoner fra blant annet Statens pensjonskasse, foreslår departementet videre at pensjonsgrunnlaget for personer som har alderspensjon fra pensjonsordningen for stortingsrepresentanter eller pensjonsordningen for statsråder før 67 år, skal omregnes ved 67 år ved at grunnlaget reguleres i samsvar med lønnsveksten fra fratredelsesalderen og fram til 67 år.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter ny § 4 c tredje ledd og lov om pensjonsordning for statsråder ny § 3 c tredje ledd.

Når reglene for regulering av alderspensjon endres, er det også behov for å endre reglene for regulering av uføre- og etterlattepensjoner. Departementet foreslår at uføre- og etterlattepensjoner fra pensjonsordningen for stortingsrepresentanter og pensjonsordningen for statsråder skal reguleres på tilsvarende måte som uføre- og etterlattepensjoner fra ordinære offentlige tjenstepensjonsordninger. Dette innebærer at disse pensjonene fra 1. januar 2011 skal reguleres ved at pensjonsgrunnlaget reguleres i samsvar med lønnsveksten fram til 67 år. Deretter reguleres pensjonsgrunnlaget i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes 0,75 prosent. Barnepensjoner reguleres i samsvar med lønnsveksten.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter ny § 4 c andre

ledd og lov om pensjonsordning for statsråder ny § 3 c andre ledd.

Lønnsvekst skal defineres på samme måte som i folketrygden. Det vil si at forventet lønnsutvikling legges til grunn, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste år. Dette gjennomføres ved å benytte de reguleringsfaktorer Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter ny § 4 c femte ledd og lov om pensjonsordning for statsråder ny § 3 c femte ledd.

7.4 Samtidig uttak av tjenestepensjon og pensjon fra folketrygden

Lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter har i dag ingen regler om samtidig uttak av pensjon fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen. Departementet mener det er behov for

slike regler på bakgrunn av at det innføres fleksibelt uttak av alderspensjon fra folketrygden fra 2011.

I blant annet lov om Statens pensjonskasse og lov om pensjonsordning for statsråder er det hjemmel til å gi forskrift om at pensjonsordningene kan sette som vilkår for rett til ytelser at det også settes fram krav om tilsvarende ytelser fra folketrygden. Disse forhold er i dag regulert i forskrift 18. november 1996 nr. 1084. Denne forskriften vil bli revidert i forbindelse med at det innføres fleksibel alderspensjon fra folketrygden fra 62 år, slik at alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen skal kunne tas ut før 67 år uten krav om samtidig uttak av alderspensjon fra folketrygden.

Det foreslås at det gis en forskriftshjemmel i lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter tilsvarende hjemmelen i lov om pensjonsordning for statsråder.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter § 6 nytt fjerde ledd.

8 Endringer i lovene om tjenestepensjon for høyesterettsdommere m. fl.

8.1 Innledning

Stortingets vedtak innebærer at høyesterettsdommere, Sivilombudsmann og Riksrevisor som utnevnes/velges etter 1. januar 2011 skal ha ordinær offentlig tjenestepensjon etter lov om Statens pensjonskasse. Det vil si at dagens særregler for disse gruppene avvikles i sin helhet for nytilsatte etter 1. januar 2011. Dette innebærer at de gunstige reglene for tjenestetid, beregningsgrunnlag og pensjonsprosent avvikles, og at full pensjon skal utgjøre 66 prosent av sluttlønn inntil 12 G. Som omtalt i punkt 6.4 foreslår departementet dessuten at disse pensjonene skal reguleres som andre offentlige tjenestepensjoner.

De som er utnevnt/valgt før 1. januar 2011 skal beholde dagens særregler. Det er imidlertid behov for å tilpasse reglene for levealdersjustering til de særlige opptjenings- og beregningsreglene. Departementet foreslår at også disse pensjonene skal ha ny regulering.

Som omtalt i punkt 3.5 foreslår departementet at dagens særregel for beregning av tjenestetid for Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten skal avvikles for de som utnevnes fra og med 1. januar 2011, på samme måte som for eksempel for høyesterettsdommere. I tillegg foreslås enkelte tilpasninger i pensjonsordningen for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett og i pensjonsordningen som gjelder for ledsagere i utenriksstjenesten.

Det foreslås at endringene trer i kraft fra 1. januar 2011.

8.2 Pensjonsordningen for medlemmer av Høyesterett

Departementet foreslår at loven om pensjonsordning for dommere i Høyesterett, jf lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov om Statens Pensjonskasse, avgrenses til å gjelde dem som før 1. januar

2011 er utnevnt til slik stilling. De som utnevnes i 2011 og senere omfattes dermed av den ordinære pensjonsordningen i Statens pensjonskasse.

Det vises til lovforslaget § 1.

Siden dagens særlov for høyesterettsdommere er en tilleggslov til lov om Statens pensjonskasse, vil sistnevnte lov gjelde så lenge det ikke er gitt særlige bestemmelser i tilleggsloven. Dette innebærer at de lovendringer som er gjort gjeldende i lov om Statens pensjonskasse når det gjelder levealdersjustering, jf. endringslov 25. juni 2010 nr. 29, også vil omfatte høyesterettsdommer som skal beholde dagens særregler. Som omtalt i punkt 6.3 må imidlertid reglene for levealdersjustering og den individuelle garantien tilpasses at pensjonsprosenten i pensjonsordningen for høyesterettsdommere avviker fra pensjonsprosenten i lov om Statens pensjonskasse.

Det vises til lovforslaget § 3 andre og tredje ledd.

Departementet foreslår som omtalt i punkt 6.4 at pensjon fra pensjonsordningen for høyesterettsdommere fra 1. januar 2011 skal reguleres på samme måte som ordinær pensjon fra Statens pensjonskasse. Dette innebærer at alderspensjon under utbetaling skal reguleres i samsvar med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Pensjonsgrunnlaget for oppsatt pensjon skal reguleres i samsvar med lønnsveksten fram til uttak av pensjon. Uføre- og etterlattepensjon skal reguleres på samme måte fram til 67 år, og deretter som alderspensjon.

Det vises til lovforslaget § 3 fjerde ledd.

For at ny regulering skal kunne gjennomføres må det innføres pensjonsgrunnlag i pensjonsordningen. Departementet foreslår at dette gjennomføres på samme måte som i pensjonsordningene for stortingsrepresentanter og statsråder, jf. punkt 7.3.

Det vises til lovforslaget § 1.

Ellers foreslås en endring av skrivemåten av Statens pensjonskasse i lovtittelen.

8.3 Pensjonsordningen for Stortingets ombudsmann for forvaltningen

Departementet foreslår at lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen avgrenses til å gjelde dem som før 1. januar 2011 er utnevnt til slik stilling. De som utnevnes i 2011 og senere omfattes dermed av den ordinære pensjonsordningen i Statens pensjonskasse.

Det vises til lovforslaget § 1.

På samme måte som for høyesterettsdommere vil de lovendringer som er gjort gjeldende i lov om Statens pensjonskasse når det gjelder levealdersjustering, jf. endringslov 25. juni 2010 nr. 29, også omfatte sivilombudsmenn. Reglene for levealdersjustering og den individuelle garantien må imidlertid tilpasses at pensjonsprosenten i ordningen er 44 prosent etter fire års opptjeningstid, og deretter øker med 3,5 for hvert ytterligere år inntil maksimalt åtte år.

Departementet foreslår at den individuelle garantien utformes på en slik måte at det garanterte pensjonsnivået ved fire, fem, seks og sju års opptjening blir henholdsvis 44, 47,5, 51 og 54,5 prosent av pensjonsgrunnlaget. Ved en opptjening på åtte år eller mer blir det garanterte pensjonsnivået 58 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Det vises til lovforslaget § 2 nytt fjerde og nytt femte ledd.

Departementet foreslår som omtalt i avsnitt 6.4 at pensjon fra pensjonsordningen for sivilombudsmannen fra 1. januar 2011 skal reguleres på samme måte som ordinær pensjon fra Statens pensjonskasse. Dette innebærer at alderspensjon under utbetaling skal reguleres i samsvar med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Pensjonsgrunnlaget for oppsatt pensjon skal reguleres i samsvar med lønnsveksten fram til uttak av pensjon. Uføre- og etterlattepensjon skal reguleres på samme måte fram til 67 år, og deretter som alderspensjon.

Det vises til lovforslaget § 2 nytt sjettede ledd.

For at ny regulering skal kunne gjennomføres må det innføres pensjonsgrunnlag i pensjonsordningen. Departementet foreslår at dette gjennomføres på samme måte som i pensjonsordningene for stortingsrepresentanter og statsråder, jf. punkt 7.3.

Det vises til lovforslaget § 2 andre og tredje ledd.

8.4 Pensjonsordningen for Riksrevisor

Som omtalt i punkt 4.6 er pensjonsordningen for Riksrevisor ikke lovbestemt. Det følger av lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen at Riksrevisors lønn og pensjonsforhold skal fastsettes av Stortinget. Gjeldende pensjonsordning for Riksrevisor er fastsatt av Stortingets presidentskap.

Departementet forutsetter at Stortingets presidentskap endrer pensjonsordningen for Riksrevisor på samme måte som de øvrige pensjonsordningene som behandles i denne proposisjonen.

8.5 Pensjonsordningen for Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten

Departementet foreslår at loven om pensjonsordning for Regjeringsadvokat og Arbeidsrettens leder, jf. lov 9. november 1956 nr. 1 om tillegg til lov om Statens Pensjonskasse av 28. juli 1949, avgrenses til å gjelde dem som før 1. januar 2011 er utnevnt til slik stilling. De som utnevnes i 2011 og senere omfattes dermed fullt ut av den ordinære pensjonsordningen i Statens pensjonskasse.

Det vises til lovforslaget § 1.

De som fortsatt omfattes av tilleggsløven vil som i dag følge reglene i lov om Statens pensjonskasse, med unntak av bestemmelsen om tillegging av tjenestetid. De vedtatte endringene i lov om Statens pensjonskasse med hensyn til levealdersjustering, individuell garanti og ny regulering vil dermed gjelde også for disse, og det er ikke behov for særlig tilpassede regler.

For øvrig justeres skrivemåten av Statens pensjonskasse i lovens tittel. Videre justeres skrivemåten på tittelen på Arbeidsrettens leder i § 2 første ledd.

8.6 Pensjonsordningen for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett

De som omfattes av lov om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsanger ved Den Norske Opera & Ballett er medlemmer i Statens pensjonskasse, men har visse særregler knyttet til tjenestetid og pensjonsalder. Dette innebærer at disse vil omfattes av de lovendringer som er gjort gjeldende i lov om Statens pensjonskasse når det gjelder levealdersjustering og ny regulering, jf. endringslov 25. juni 2010 nr. 29. Som omtalt i

punkt 6.3 må imidlertid reglene for den individuelle garantien tilpasses at kravet til tjenestetid for full pensjon for ballettdansere, sangsolister og korsangere er kortere enn kravet for ordinære medlemmer i Statens pensjonskasse.

Det vises til lovforslaget § 4 nytt tredje ledd.

Ellers foreslås en oppdatering slik at navnet Den Norske Opera & Ballett framgår i lovtittelen og lovteksten.

8.7 Pensjonsordningen for ledsagere i utenriktjenesten

Pensjonsordningen for ledsagere i utenriktjenesten gir rett til en netto alderspensjon som fastsettes som en andel av grunnbeløpet i folketrygden. Det vil si at pensjonene i dag reguleres med den årlige endringen i grunnbeløpet. Departementet foreslår at pensjoner under utbetaling fra 2011 skal reguleres som alderspensjon fra blant annet folketrygden og offentlige tjenstepensjonsordninger, det vil si i samsvar med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent.

Det vises til lovforslaget § 3 nytt sjuende ledd.

9 Økonomiske effekter for den enkelte

9.1 Innledning

I dette kapitlet illustreres de økonomiske konsekvensene for den enkelte av departementets forslag i proposisjonen her. Beregningseksemplene er begrenset til de årskull som vil omfattes av regelverksendringene, det vil si årskull til og med 1953-kullet. I punkt 9.2 illustreres hvordan innføringen av levealdersjustering og individuell garanti påvirker pensjonene til stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere m.fl. I punkt 9.3 illustreres virkningene av den foreslåtte avviklingen av de særlig gunstige opptjeningsreglene for høyesterettsdommere m.fl. som utnevnes fra og med 1. januar 2011. I alle eksempler er det forutsatt at det bare er opptjent tjenestetid i den aktuelle tjenestepensjonsordningen. De fleste vil imidlertid ha opptjening også i andre offentlige og/eller private tjenestepensjonsordninger slik at samlet pensjon ofte vil bli høyere enn det som framgår av eksemplene.

Det benyttes gjennomsnittlig grunnbeløp (G) for 2010 på 74 721 kroner. Alle inntekter og pensjoner uttrykkes i 2010 kroner. For de fleste gruppene er det lagt til grunn faktiske inntekter i 2010. For kunstnerisk personale ved operaen er det lagt til grunn en antatt inntekt på 6 G. I alle eksemplene er det forutsatt at det gjelder enslig pensjonist født i 1953. Beregningseksemplene i dette kapitlet bygger på Arbeids- og velferdsdirektoratets prognose for framtidige forholdstall som ble publisert 1. juli 2010, det vil si at forholdstallet 1,055 benyttes i levealdersjusteringen.

9.2 Effekten av levealdersjustering og individuell garanti

I dette punktet illustreres departementets forslag til gjennomføring av levealdersjustering og individuell garanti for stortingsrepresentanter, statsråder, høyesterettsdommere m.fl. Beregningene er foretatt ved 67 år. Fra denne alderen blir tjenestepensjonene levealdersjustert selv i de tilfeller de er tatt ut tidligere. Det er forutsatt at alderspensjon fra folketrygden tas ut fra 67 år.

Relevante eksempler på hvordan pensjonene påvirkes av uttak av alderspensjon fra folketrygden før uttak av tjenestepensjon og uttak av tjenestepensjon etter 67 år framgår av Prop. 107 L (2009-2010), kapittel 11.

Tabell 9.1-9.10 viser beregnet pensjon før og etter levealdersjustering for de ulike gruppene. Se kapittel 4, tabell 4.1, for en oversikt over regler for beregning av pensjon og gjeldende godtgjørelse/lønn i de ulike ordningene.

Alle årskullene som berøres av departementets forslag i proposisjonen her, omfattes også av en individuell garantiordning som sikrer at samlet pensjon etter levaldersjustering og samordning er minst på nivå med det definerte pensjonsnivået i pensjonsordningen.

I tabell 9.1 beregnes først bruttopensjon for en stortingsrepresentant med 12 års opptjening tilsvarende 477 906 kroner (66 prosent av godtgjørelsen på 724 100 kroner). Alderspensjonen fra folketrygden utgjør 298 895 kroner (enslig pensjonist). Samordningsfradraget for folketrygden blir 280 215 kroner. Netto tjenestepensjon blir da 197 691 kroner. Samlet pensjon før levealdersjustering blir 496 586 kroner, noe som tilsvarer en kompensasjonsgrad på 68,6 prosent. Med kompensasjonsgrad menes samlet pensjon (tjenestepensjon og folketrygd etter samordning) i prosent av godtgjørelsen til stortingsrepresentanter.

Levealdersjusteringen reduserer samlet pensjon fra tjenestepensjonsordningen og folketrygden med totalt 25 888 kroner. Kompensasjonsgraden reduseres da til 65,0 prosent av pensjonsgrunnlaget. Samlet pensjon blir 7 218 kroner lavere enn pensjonsnivået på 66 prosent som er sikret gjennom den individuelle garantien. Pensjonisten vil dermed få økt tjenestepensjonen med et garantitillegg på 7 218 kroner. Stortingsrepresentanter med kortere opptjeningstid enn 12 år vil i dette eksempelet ikke få garantitillegg.

Pensjon for statsråder og statsminister er illustrert i tabellene 9.2-9.3. Ved tre års tjenestetid utgjør pensjonen 42 prosent av den årlige brutto-godtgjørelsen på henholdsvis 1 071 600 kroner og 1 317 900 kroner. For hvert år utover tre år økes

Tabell 9.1 Pensjon for stortingsrepresentanter ved 67 år. Pensjon før og etter levealdersjustering. Tjenestetid 6 og 12 år. 1953-kullet. Forholdstall 1,055. Kroner per år

Tjenestetid	Før levealdersjustering		Etter levealdersjustering	
	6 år	12 år	6 år	12 år
Brutto tjenestepensjon	238 953	477 906	226 496	452 991
Samordningsfradrag	-140 108	-280 215	-132 803	-265 607
Netto tjenestepensjon	98 845	197 691	93 692	187 385
+ Folketrygd	298 895	298 895	283 313	283 313
= Samlet pensjon	397 741	496 586	377 006	470 698
Kompensasjonsgrad	54,9 %	68,6 %	52,1 %	65,0 %
Individuell garanti*			33,0 %	66,0 %
Garantitillegg			-	7 208

* Garantert pensjon i prosent av sluttlønn

prosentatsen med fem prosentpoeng. Full alderspensjon oppnås etter seks års opptjeningsstid, og utgjør 57 prosent av den til enhver tid gjeldende godtgjørelse for statsminister og statsråder. Også for disse gruppene vil garantien kun slå inn ved full opptjeningsstid i dette eksempelet.

Pensjon for Sivilombudsmannen er illustrert i tabell 9.4. Pensjonen utgjør 44 prosent av godtgjørelsen for høyesterettsdommere (1 361 200 kroner) ved fire års tjenestetid. For hvert år utover fire år økes prosentatsen med 3,5. Full alderspensjon oppnås etter åtte års opptjeningsstid, og utgjør 58 prosent av den til enhver tid gjeldende godtgjørelsen for høyesterettsdommere. Tabellen viser at

garantien i dette eksempelet slår inn ved full tjenestetid, 8 år.

I tabell 9.5-9.8 illustreres pensjon for høyesterettsdommere, Høyesterettsjustitiarius, Riksrevisor, Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten. For de tre første gruppene beregnes pensjonen ut fra gruppenes bruttogodtgjørelse, som utgjør henholdsvis 1 361 200 kroner, 1 578 500 kroner og 1 199 700 kroner. For Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten er pensjonsgrunnlaget 12 G (896 652 kroner).

Som beskrevet i kapittel 4, får alle disse gruppene tillagt tjenestetid dersom de står i stilling til 67 år eller senere. For høyesterettsdommere,

Tabell 9.2 Pensjon for statsråder ved fylte 67 år. Pensjon før og etter levealdersjustering. Tjenestetid 3 og 6 år. 1953-kullet. Forholdstall 1,055. Kroner per år

Tjenestetid	Før levealdersjustering		Etter levealdersjustering	
	3 år	6 år	3 år	6 år
Brutto tjenestepensjon	450 072	610 812	426 609	578 969
Samordningsfradrag	-152 591	-305 181	-144 636	-289 271
Netto tjenestepensjon	297 481	305 631	281 973	289 698
+ Folketrygd	323 861	323 861	306 978	306 978
= Samlet pensjon	621 343	629 492	588 951	596 675
Kompensasjonsgrad	58,0 %	58,7 %	55,0 %	55,7 %
Individuell garanti*			42,0 %	57,0 %
Garantitillegg			-	14 137

* Garantert pensjon i prosent av sluttlønn

Tabell 9.3 Pensjon for statsminister ved 67 år. Pensjon før og etter levealdersjustering. Tjenestetid 3 og 6 år. 1953-kullet. Forholdstall 1,055. Kroner per år

Tjenestetid	Før levealdersjustering		Etter levealdersjustering	
	3 år	6 år	3 år	6 år
Brutto tjenestepensjon	553 518	751 203	524 662	712 041
Samordningsfradrag	-152 591	-305 181	-144 636	-289 271
Netto tjenestepensjon	400 927	446 022	380 026	422 770
+ Folketrygd	323 861	323 861	306 978	306 978
= Samlet pensjon	724 789	769 883	687 004	729 747
Kompensasjonsgrad	55,0 %	58,4 %	52,1 %	55,4 %
Individuell garanti*			42,0 %	57,0 %
Garantitillegg			-	21 456

* Garantert pensjon i prosent av sluttlønn

Tabell 9.4 Pensjon for Sivilombudsmannen ved 67 år. Pensjon før og etter levealdersjustering. Tjenestetid 4 og 8 år. 1953-kullet. Forholdstall 1,055. Kroner per år

Tjenestetid	Før levealdersjustering		Etter levealdersjustering	
	4 år	8 år	4 år	8 år
Brutto tjenestepensjon	598 928	789 496	567 704	748 337
Samordningsfradrag	-152 591	-305 181	-144 636	-289 271
Netto tjenestepensjon	446 337	484 315	423 069	459 066
+ Folketrygd	323 861	323 861	306 978	306 978
= Samlet pensjon	770 199	808 176	730 046	766 044
Kompensasjonsgrad	56,6 %	59,4 %	53,6 %	56,3 %
Individuell garanti*			29,0 %	58,0 %
Garantitillegg			-	23 452

* Garantert pensjon i prosent av sluttlønn

Riksrevisor, Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten vil den individuelle garantien i dette eksempelet slå inn når opptjeningstiden er henholdsvis 28, 29, 30 og 30 år.

Levealdersjustering av pensjon til ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett illustreres i tabell 9.9-9.10. Det er lagt til grunn for beregningene at disse har et pen-

sjonsgrunnlag på 6 G, tilsvarende 448 326 kroner. For ballettdansere er kravet for rett til full pensjon 20 år, mens det er 23 år for sangsolister og korsangere. Reglene om den individuelle garantien tilpasses den særskilte opptjeningstiden i pensjonsordningen for ballettdansere, sangsolister og korsangere.

Tabell 9.5 Pensjon for høyesterettsdommere ved 67 år. Pensjon før og etter levealdersjustering. Tjenestetid 20, 25 og 30 år. 1953-kullet. Forholdstall 1,055. Kroner per år

Tjenestetid	Før levealdersjustering			Etter levealdersjustering		
	20 år	25 år	30 år	20 år	25 år	30 år
Brutto tjenstepensjon	517 256	646 570	775 884	490 290	612 863	735 435
Samordningsfradrag	-203 454	-254 318	-305 181	-192 847	-241 059	-289 271
Netto tjenstepensjon	313 802	392 252	470 703	297 443	371 803	446 164
+ Folketrygd	323 861	323 861	323 861	306 978	306 978	306 978
= Samlet pensjon	637 663	716 114	794 564	604 420	678 781	753 141
Kompensasjonsgrad	46,8 %	52,6 %	58,4 %	44,4 %	49,9 %	55,3 %
Individuell garanti*				38,0 %	47,5 %	57,0 %
Garantitillegg				-	-	22 743

* Garantert pensjon i prosent av sluttlønn

Tabell 9.6 Pensjon for Høyesterettsjustitiarius ved 67 år. Pensjon før og etter levealdersjustering. Tjenestetid 20, 25 og 30 år. 1953-kullet. Forholdstall 1,055. Kroner per år

Tjenestetid	Før levealdersjustering			Etter levealdersjustering		
	20 år	25 år	30 år	20 år	25 år	30 år
Brutto tjenstepensjon	599 830	749 788	899 745	568 559	710 699	852 839
Samordningsfradrag	-203 454	-254 318	-305 181	-192 847	-241 059	-289 271
Netto tjenstepensjon	396 376	495 470	594 564	375 712	469 640	563 568
+ Folketrygd	323 861	323 861	323 861	306 978	306 978	306 978
= Samlet pensjon	720 237	819 331	918 425	682 689	776 617	870 545
Kompensasjonsgrad	45,6 %	51,9 %	58,2 %	43,2 %	49,2 %	55,2 %
Individuell garanti*				38,0 %	47,5 %	57,0 %
Garantitillegg				-	-	29 200

* Garantert pensjon i prosent av sluttlønn

Tabell 9.7 Pensjon for Riksrevisor ved 67 år. Pensjon før og etter levealdersjustering. Tjenestetid 15 og 30 år. 1953-kullet. Forholdstall 1,055. Kroner per år

Tjenestetid	Før levealdersjustering		Etter levealdersjustering	
	15 år	30 år	15 år	30 år
Brutto tjenestepensjon	341 915	683 829	324 090	648 179
Samordningsfradrag	-152 591	-305 181	-144 636	-289 271
Netto tjenestepensjon	189 324	378 648	179 454	358 908
+ Folketrygd	323 861	323 861	306 978	306 978
= Samlet pensjon	513 185	702 509	486 432	665 886
Kompensasjonsgrad	42,8 %	58,6 %	40,5 %	55,5 %
Individuell garanti*			28,5 %	57,0 %
Garantitillegg			-	17 943

* Garantert pensjon i prosent av sluttlønn

Tabell 9.8 Pensjon for Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten ved 67 år. Pensjon før og etter levealdersjustering. Tjenestetid 15 og 30 år. 1953-kullet. Forholdstall 1,055. Kroner per år

Tjenestetid	Før levealdersjustering		Etter levealdersjustering	
	15 år	30 år	15 år	30 år
Brutto tjenestepensjon	295 895	591 790	280 469	560 939
Samordningsfradrag	-152 591	-305 181	-144 636	-289 271
Netto tjenestepensjon	143 305	286 609	135 834	271 667
+ Folketrygd	323 861	323 861	306 978	306 978
= Samlet pensjon	467 166	610 471	442 811	578 645
Kompensasjonsgrad*	52,1 %	68,1 %	49,4 %	64,5 %
Individuell garanti**			33,0 %	66,0 %
Garantitillegg			-	13 145

* Kompensasjonsgradene i tabellen er målt i forhold til pensjonsgrunnlaget (896 652 kroner). Faktisk godtgjørelse for Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten er henholdsvis 1 240 000 kroner og 1 361 200 kroner. Ved full opptjening (30 år) er kompensasjonsgradene målt i forhold til den faktiske godtgjørelsen for Regjeringsadvokat henholdsvis 49,2 prosent og 46,7 prosent før og etter levealdersjustering. For leder i Arbeidsretten er kompensasjonsgradene henholdsvis 44,8 prosent og 42,5 prosent før og etter levealdersjustering.

** Garantert pensjon i prosent av sluttlønn

Tabell 9.9 Pensjon for ballettdansere ved 67 år. Pensjon før og etter levealdersjustering. Tjenestetid 10 og 20 år. 1953-kullet. Forholdstall 1,055. Kroner per år

Tjenestetid	Før levealdersjustering		Etter levealdersjustering	
	10 år	20 år	10 år	20 år
Brutto tjenestepensjon	147 948	295 895	140 235	280 469
Samordningsfradrag	-109 279	-218 559	-103 582	-207 165
Netto tjenestepensjon	38 668	77 336	36 652	73 304
+ Folketrygd	237 239	237 239	224 871	224 871
= Samlet pensjon	275 907	314 575	261 523	298 175
Kompensasjonsgrad	61,5 %	70,2 %	58,3 %	66,5 %
Individuell garanti*			33,0 %	66,0 %
Garantitillegg			-	-

* Garantert pensjon i prosent av sluttlønn

Tabell 9.10 Pensjon for sangsolister og korsangere ved 67 år. Pensjon før og etter levealdersjustering. Tjenestetid 15 og 23 år. 1953-kullet. Forholdstall 1,055. Kroner per år

Tjenestetid	Før levealdersjustering		Etter levealdersjustering	
	15 år	23 år	15 år	23 år
Brutto tjenestepensjon	192 975	295 895	182 915	280 469
Samordningsfradrag	-142 538	-218 559	-135 108	-207 165
Netto tjenestepensjon	50 437	77 336	47 807	73 304
+ Folketrygd	237 239	237 239	224 871	224 871
= Samlet pensjon	287 676	314 575	272 679	298 176
Kompensasjonsgrad	64,2 %	70,2 %	60,8 %	66,5 %
Individuell garanti*			43,0 %	66,0 %
Garantitillegg			-	-

* Garantert pensjon i prosent av sluttlønn

9.3 Effekten av at særlige regler om pensjonsberegning for nye høyesterettsdommere m.v. avvikles

I tabell 9.11-9.15 illustreres effektene av å avvikle særreglene for opptjening og beregning av tjenestepensjon for høyesterettsdommere, sivilombudsmenn, riksrevisorer, regjeringsadvokater og ledere i Arbeidsretten som utnevnes fra og med 1. januar 2011. Tabellene sammenligner tjenestepensjon for tjenestemenn utnevnt før 1. januar 2011 (dagens ordning) og tjenestepensjon for tje-

nestemenn som utnevnes fra og med 1. januar 2011 (ny ordning). For å isolere effekten av avviklingen av dagens særregler, illustrerer tabellene pensjonsnivåer før levealdersjustering.

Full opptjening i dagens ordning for høyesterettsdommere gir i eksempelet her en samlet pensjon på 58,4 prosent av godtgjørelsen til høyesterettsdommere. Når denne ordningen erstattes av de ordinære reglene i Statens pensjonskasse, skal pensjonen utgjøre 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. I Statens pensjonskasse er pensjonsgrunnlaget begrenset til inntekt tilsvarende 12 ganger grunnbeløpet (G) i folketrygden. Dagens godtgjø-

Tabell 9.11 Pensjon for høyesterettsdommere med dagens regelverk og nytt regelverk for nyutnevnte fra 1. januar 2011. Alder ved utnevning 37 og 52 år. Pensjon før levealdersjustering. Uttak ved 67 år. Kroner per år

	Dagens ordning		Ny ordning	
	Alder ved utnevning/ opptjeningsstid		Alder ved utnevning/ opptjeningsstid	
	52 år/30 år	37 år/30 år	52 år/15 år	37 år/30 år
Brutto tjenestepensjon	775 884	775 884	295 895	591 790
Samordningsfradrag	-305 181	-305 181	-152 591	-305 181
Netto tjenestepensjon	470 703	470 703	143 305	286 609
+ Folketrygd	323 861	323 861	323 861	323 861
= Samlet pensjon	794 564	794 564	467 166	610 471
Kompensasjonsgrad	58,4 %	58,4 %	34,3 %	44,8 %

Tabell 9.12 Pensjon for Høyesterettsjustitiarius med dagens regelverk og nytt regelverk for nyutnevnte fra 1. januar 2011. Alder ved utnevning 37 og 52 år. Pensjon før levealdersjustering. Uttak ved 67 år. Kroner per år

	Dagens ordning		Ny ordning	
	Alder ved utnevning/ opptjeningsstid		Alder ved utnevning/ opptjeningsstid	
	52 år/30 år	37 år/30 år	52 år/15 år	37 år/30 år
Brutto tjenestepensjon	899 745	899 745	295 895	591 790
Samordningsfradrag	-305 181	-305 181	-152 591	-305 181
Netto tjenestepensjon	594 564	594 564	143 305	286 609
+ Folketrygd	323 861	323 861	323 861	323 861
= Samlet pensjon	918 425	918 425	467 166	610 471
Kompensasjonsgrad	58,2 %	58,2 %	29,6 %	38,7 %

relse til høyesterettsdommere er høyere enn 12 G. Ved full opptjening vil bruttopensjonen i dette eksempelet tilsvare 44,8 prosent av godtgjørelsen til høyesterettsdommere.

En dommer i Høyesterett som utnevnes som 52 åring, og som går av med pensjon fra dagens ordning ved 67 år vil få en tjenestetid på 30 år (15 år fram til 67 år + 15 år i tillagt tjeningsstid ved fratreden 67 år). Det fremgår av tabell 9.11 at vedkommende vil få en kompensasjonsgrad på 58,4 prosent av godtgjørelsen til høyesterettsdommere i dagens ordning. Når høyesterettsdommerne går over til de ordinære reglene i Statens pensjonskasse, blir opptjeningsstiden i dette tilfellet 15 år. Samlet pensjon fra tjenestepensjonsordningen og

folketrygden vil da utgjøre 34,3 prosent av godtgjørelsen til høyesterettsdommere.

Ordningen for Sivilombudsmannen (se tabell 9.13) gir i dag en bruttopensjon på 789 496 kroner ved full tjenestetid (8 år). I ny ordning blir bruttopensjonen ved 8 års opptjeningsstid 8/30 ganger 66 prosent av 12 G (157 811 kroner). Etter samordning reduseres samlet pensjon i dette eksempelet fra 808 176 kroner etter dagens regler til 400 290 kroner med de ordinære reglene i Statens pensjonskasse.

Pensjonen øker i dagens system ikke dersom opptjeningsstiden overstiger 8 år. I ny ordning vil en imidlertid få økt pensjon inntil 30 års opptjening. Tabellen viser at dersom opptjeningsstiden

Tabell 9.13 Pensjon for Sivilombudsmannen med dagens regelverk og nytt regelverk for nyutnevnte fra 1. januar 2011. 8 og 20 års opptjeningsstid. Pensjon før levealdersjustering. Uttak ved 67 år. Kroner per år

	Dagens ordning		Ny ordning	
	Opptjeningsstid		Opptjeningsstid	
	8 år	20 år	8 år	20 år
Brutto tjenstepensjon	789 496	789 496	157 811	394 527
Samordningsfradrag	-305 181	-305 181	-81 382	-203 454
Netto tjenstepensjon	484 315	484 315	76 429	191 073
+ Folketrygd	323 861	323 861	323 861	323 861
= Samlet pensjon	808 176	808 176	400 290	514 934
Kompensasjonsgrad	59,4 %	59,4 %	29,4 %	37,8 %

Tabell 9.14 Pensjon for Riksrevisor med dagens regelverk og nytt regelverk for nyutnevnte fra 1. januar 2011. Alder ved utnevning 37 og 52 år. Pensjon før levealdersjustering. Uttak ved 67 år. Kroner per år

	Dagens ordning		Ny ordning	
	Alder ved utnevning/ opptjeningsstid		Alder ved utnevning/ opptjeningsstid	
	52 år/30 år	37 år/30 år	52 år/15 år	37 år/30 år
Brutto tjenstepensjon	683 829	683 829	295 895	591 790
Samordningsfradrag	-305 181	-305 181	-152 591	-305 181
Netto tjenstepensjon	378 648	378 648	143 305	286 609
+ Folketrygd	323 861	323 861	323 861	323 861
= Samlet pensjon	702 509	702 509	467 166	610 471
Kompensasjonsgrad	58,6 %	58,6 %	38,9 %	50,9 %

øker fra 8 til 20 år i ny ordning, øker samlet pensjon fra 400 290 kroner til 514 934 kroner.

Pensjon til Riksrevisor i dagens og ny ordning illustreres i tabell 9.14. Pensjonen beregnes i dag som for høyesterettsdommere, men ut fra Riksrevisors gjeldende godtgjørelse. Dette eksempelet forutsetter at gjeldende særregler avvikles for Riksrevisor som utnevnes fra og med 1. januar 2011, jf. punkt 6.2.

Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten følger de ordinære reglene i Statens pensjonskasse, med unntak av en særregel om at opptjeningsstiden forlenges med inntil 10 år for personer som fratrer etter 67 år. Tabell 9.15 illustrerer effektene av en avvikling av denne regelen.

Tabell 9.15 Pensjon for Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten med dagens regelverk og nytt regelverk for nyutnevnte fra 1. januar 2011. Alder ved utnevneelse 37 og 47 år. Pensjon før levealdersjustering. Uttak ved 67 år. Kroner per år

	Dagens ordning		Ny ordning	
	Alder ved utnevneelse/ opptjeningstid		Alder ved utnevneelse/ opptjeningstid	
	47 år/30 år	37 år/30 år	47 år/20 år	37 år/30 år
Brutto tjenstepensjon	591 790	591 790	394 527	591 790
Samordningsfradrag	-305 181	-305 181	-203 454	-305 181
Netto tjenstepensjon	286 609	286 609	191 073	286 609
+ Folketrygd	323 861	323 861	323 861	323 861
= Samlet pensjon	610 471	610 471	514 934	610 471
Kompensasjonsgrad – Regjeringsadvokat*	49,2 %	49,2 %	41,5 %	49,2 %
Kompensasjonsgrad – leder i Arbeidsretten*	44,8 %	44,8 %	37,8 %	44,8 %

* Kompensasjonsgrader målt i forhold til faktisk godtgjørelse. For Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten utgjør godtgjørelse-
ne henholdsvis 1 240 000 kroner og 1 361 200 kroner. Kompensasjonsgrad målt i forhold til pensjonsgrunlaget (896 652 kro-
ner) er ved 20 og 30 års opptjening henholdsvis 57,4 prosent og 68,1 prosent.

10 Økonomiske og administrative konsekvenser

10.1 Innledning

Statens pensjonskasse har til denne proposisjonen foretatt framskrivninger av hvordan departementets forslag til tilpasninger i pensjonsordningene for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere, mv. påvirker utgiftene til alderspensjon fra de aktuelle ordningene. Det er tre faktorer som påvirker utgiftene; levealdersjustering (herunder individuell garanti), ny regulering og avvikling av særordninger.

Levealdersjustering er allerede vedtatt innført i pensjonsordningene for høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen, Riksrevisor, Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten, samt for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett ettersom disse i utgangspunktet følger regelverket i Statens pensjonskasse, men har særlige opptjenings- og/eller beregningsregler. Forslagene om tilpasninger i den individuelle garantien vil ikke påvirke de samlede utgiftene nevneverdig. Dermed er det i første rekke utgiftene i pensjonsordningene for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer som påvirkes av de foreslåtte lovbestemmelsene om levealdersjustering i proposisjonen her.

Endrede regler for regulering av pensjon vil påvirke utgiftene i alle ordningene der pensjonen i dag fastsettes som en andel av den til enhver tid gjeldende godtgjørelsen for stillingen/vervet. Dette gjelder pensjonsordningene for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, høyesterettsdommere, Sivilombudsmannen og Riksrevisor.

I proposisjonen her foreslås det videre å avvikle dagens særregler for pensjonsberegning for høyesterettsdommere, riksrevisorer og sivilombudsmenn som ansettes etter 1. januar 2011. Dette vil påvirke utgiftene i disse ordningene på sikt.

De økonomiske effektene av å innføre levealdersjustering og ny regulering i pensjonsordningene for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer beskrives i henholdsvis punkt 10.2 og punkt 10.3. Tilsvarende beskrives de økonomiske effektene av endret regulering og avvikling av dagens særlige beregningsregler i pensjonsord-

ningen for høyesterettsdommere i punkt 10.4. Effekten av endret regulering av pensjon fra pensjonsordningen for ledsagere i utenriktjenesten beskrives i punkt 10.5.

Pensjonsordningene for Sivilombudsmannen, Riksrevisor, Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten omfatter svært få personer. Det presenteres derfor ikke framskrivninger for hvordan ordningenes samlede utgifter påvirkes av forslagene i proposisjonen her. For beregninger som illustrerer hvordan den tilpassede individuelle garantien og avviklingen av dagens særregler vil påvirke alderspensjonene fra disse ordningene vises det til punkt 9.2 og 9.3.

Forslagene har ikke administrative konsekvenser av budsjettmessig betydning verken på driftssiden eller på investeringssiden ut over de rammer som allerede er foreslått bevilget til Statens pensjonskasse i Prop. 1 S (2010–2011) Arbeidsdepartementet.

10.2 Utgifter til alderspensjon fra pensjonsordningen for stortingsrepresentanter

Framskrivninger av utgifter til alderspensjon fra stortingspensjonsordningen er basert på antall medlemmer (pensjonister, aktive og oppsatte) i dagens ordning. Tabell 10.1 illustrerer hvordan utgiftene vil påvirkes av departementets forslag til tilpasninger. Det er lagt til grunn at alderspensjon fra ordningen tas ut ved 67 år. Stortingsrepresentanter med opptjening i pensjonsordningen for statsråder inngår i beregningene for statsrådsordningen, jf. punkt 10.3. Det er videre lagt til grunn at det ikke skal opptjenes rettigheter i ordningen fra og med 1. oktober 2009.

Utgiftene til alderspensjon fra stortingspensjonsordningen anslås å bli redusert med i underkant av 300 000 kroner (en reduksjon på 0,7 prosent) i 2011. I 2020 (det vil si når det siste årskullet som fullt ut omfattes av lovforslagene fyller 67 år) er det anslått at tilpasningene vil redusere utgiftene med om lag 2,3 millioner (en reduksjon på 6,6 prosent).

Tabell 10.1 Anslag på hvordan på årlige utgifter til alderspensjon fra pensjonsordningen for stortingsrepresentanter påvirkes av departementets lovforslag sammenliknet med en videreføring av dagens regelverk. Prosent

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Samlet effekt	-0,7	-1,5	-2,2	-2,8	-3,5	-4,2	-4,8	-5,3	-6,0	-6,6
<i>Herav:</i>										
– Regulering	-0,7	-1,5	-2,1	-2,6	-3,2	-3,7	-4,1	-4,3	-4,7	-5,1
– Levealdersjustering	0,0	0,0	-0,1	-0,2	-0,3	-0,5	-0,7	-1,0	-1,3	-1,5

Kilde: Statens pensjonskasse

Tabell 10.1 viser videre at de nye reguleringsprinsippene betyr mest for utgiftene på kort sikt. Dette følger av at disse reglene skal gjelde for alle alderspensjonister, også de som per 1. januar 2011 mottar alderspensjon. Levealdersjustering får kun betydning for nye pensjonister etter 1. januar 2011, og vil dermed få gradvis større betydning for utgiftene.

10.3 Utgifter til alderspensjon fra pensjonsordningen for statsråder

Framskrivninger av utgifter til alderspensjon fra statsrådspensjonsordningen er basert på antall medlemmer (pensjonister, aktive og oppsatte) i dagens ordning. Det er lagt til grunn at alderspensjon fra ordningen tas ut ved 67 år. Det er videre lagt til grunn at det ikke skal opptjenes rettigheter i ordningen fra og med 1. oktober 2009.

Utgiftene til statsrådsordningen reduseres med om lag 200 000 kroner (en reduksjon på 0,7 prosent) i 2011. I 2020 er det anslått at tilpasningene vil redusere utgiftene med om lag 1,5 millioner (en reduksjon på 6,7 prosent) sammenliknet med en videreføring av dagens ordning uten levealdersjustering og ny regulering.

10.4 Utgifter til alderspensjonsordningen for høyesterettsdommere

I framskrivningene for hvordan endrede regler for regulering i pensjonsordningen for høyesterettsdommere påvirker utgiftene til alderspensjon fra pensjonsordningen er det forutsatt at alle høyesterettsdommere tar alderspensjon fra folketrygden og tjenestepensjon ved fylte 70 år. Dette tilsvarer det faktiske uttaksmønsteret for høyesterettsdommere i dag. Endret regulering er anslått å redusere utgiftene med om lag 70 000 kroner i 2011 (en reduksjon på 0,8 prosent), stigende til om lag 430 000 kroner i 2020 (en reduksjon på 4,7 prosent).

Avviklingen av dagens særlige opptjenings- og beregningsregler for nye høyesterettsdommere vil trolig ha svært liten effekt på utgiftene til alderspensjon fra pensjonsordningen for høyesterettsdommere de første årene etter at endringen er vedtatt. Dette skyldes at endringene kun skal gjøres gjeldende for høyesterettsdommere som utnevnes fra og med 1. januar 2011. Utgiftene vil ikke påvirkes før personer som utnevnes etter de nye reglene går av med alderspensjon. Ettersom de aller fleste høyesterettsdommere som utnevnes har mer enn 10 år igjen til pensjonsalder, vil

Tabell 10.2 Anslag på hvordan på årlige utgifter til alderspensjon fra pensjonsordningen for statsråder påvirkes av departementets lovforslag sammenliknet med en videreføring av dagens regelverk. Prosent

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Samlet effekt	-0,7	-1,5	-2,1	-2,8	-3,4	-4,1	-4,7	-5,3	-6,0	-6,7
<i>Herav:</i>										
– Regulering	-0,7	-1,4	-1,9	-2,5	-2,9	-3,4	-3,8	-4,3	-4,8	-5,4
– Levealdersjustering	0,0	-0,1	-0,2	-0,3	-0,5	-0,7	-0,9	-1,0	-1,2	-1,3

Kilde: Statens pensjonskasse

Tabell 10.3 Anslag på hvordan på årlige utgifter til alderspensjon fra pensjonsordningen for høyesterettsdommere påvirkes av departementets lovforslag om endrede regler for regulering sammenliknet med en videreføring av dagens regelverk. Prosent

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Effekt	-0,8	-1,5	-2,2	-3,0	-3,3	-3,6	-4,3	-4,5	-4,8	-4,7

Kilde: Statens pensjonskasse

utgiftene ikke påvirkes nevneverdig i perioden 2010 til 2020.

På lengre sikt vil imidlertid bortfallet av dagens særregler redusere utgiftene en god del. Det går for eksempel fram av tabell 9.11 at netto tjenstepensjon til en dommer i Høyesterett som har full opptjeningstid vil reduseres med anslagsvis 33 prosent.

10.5 Utgifter til pensjon fra pensjonsordningen for ledsagere i utenriktjenesten

Departementet foreslår i proposisjonen her at reguleringen av pensjon fra pensjonsordningen for ledsagere i utenriktjenesten skal endres. I dag reguleres pensjonene i takt med endringene i grunnbeløpet i folketrygden. Departementet foreslår at pensjonene fra 2011 skal reguleres på

samme måte som alderspensjon i folketrygden, det vil si i samsvar med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent.

Det går fram av kapittel 5 at det pr. 31. desember 2009 var 88 personer som mottok pensjon fra denne pensjonsordningen. De samlede pensjonsutbetalingene i 2009 var på 32,5 millioner kroner.

Gitt at antall pensjonister og gjennomsnittlig pensjon pr. pensjonist i ordningen er konstant i tiden framover, vil endret regulering redusere pensjonsutgiftene i ordningen. Utgiftene vil reduseres gradvis inntil en årlig utgiftsreduksjon på om lag 7,3 prosent når alle som mottar pensjon fra ordningen har blitt pensjonert etter at endringen fant sted.

I 2011, 2015 og 2020 vil utgiftene reduseres med henholdsvis 0,7 prosent, 3,1 prosent og 5,2 prosent. I 2020 tilsvarer dette en reduksjon i utgiftene på om lag 150 000 kroner.

11 Merknader til de enkelte paragrafene i lovforslagene

11.1 Lov 14. desember 1951 nr 11 om pensjonsordning for statsråder

Til § 3

Bestemmelsen gir regler om beregning av pensjon. Ved overgang til ny regulering er det behov for å gi regler om pensjonsgrunnlag. Etter *første ledd* er pensjonsgrunnlaget den fastsatte årlige bruttogodtgjørelsen. Dersom stillingen fratres uten at pensjon tas ut (oppsatt pensjonsrett), skal pensjonsgrunnlaget være bruttogodtgjørelsen på fratredelsestidspunktet. For pensjoner som er under utbetaling eller for oppsatte rettigheter per 1. januar 2011 fastsettes det et pensjonsgrunnlag per 1. januar 2011 som tilsvarer bruttogodtgjørelsen for regjeringsmedlemmer på dette tidspunktet. I *andre og tredje ledd* fastslås det at pensjonen fastsettes ut fra et pensjonsgrunnlag.

Det vises til punkt 7.3.

I *fjerde ledd* presiseres det at barnetillegget skal beregnes etter at alderspensjonen er levealdersjustert, se punkt 7.2.

Til ny § 3 a

Paragrafen gir regler om levealdersjustering av alderspensjon. I *tredje ledd* presiseres det at alderspensjon skal levealdersjusteres tidligst fra 67 år ved hjelp av forholdstall som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. *andre ledd*.

Fjerde ledd gjelder kompensasjon for levealdersjustering ved å stå i stilling etter 67 år inntil pensjonen blir 57 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Det vises til punkt 7.2.

Til ny § 3 b

Paragrafen gir regler om garantert pensjonsnivå. *Første ledd* presiserer at garantien omfatter statsråder som 1. januar 2011 har 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år. Garantien gjelder også for statsråder som ikke har full tjenestetid i ordningen 1. januar 2011.

Andre ledd gir regler om anvendelse av garantien. Den gjelder tidligst fra 67 år og anvendes på

samlet alderspensjon fra pensjonsordningen for statsråder og folketrygden etter levealdersjustering og samordning.

Tredje ledd definerer det garanterte pensjonsnivået. Det utgjør 42 prosent for statsråder med tre års tjenestetid, og øker med 5 prosentpoeng for hvert tjenesteår inntil til sammen seks års tjenestetid. Garantien svarer til reglene om beregning av pensjon i lovens § 3 andre og tredje ledd.

Etter *fjerde ledd* skal det utbetales et garantitillegg dersom samlet pensjon er under det garanterte nivået.

Femte ledd gir bestemmelser om garantiberegningen dersom alderspensjon fra statsrådsordningen er tatt ut før eller ved 67 år. Regelen innebærer at alderspensjonen fra folketrygden som skal inngå i garantiberegningen alltid skal fastsettes som om den var tatt ut ved 67 år.

Sjette ledd regulerer garantiberegningen når alderspensjon fra statsrådsordningen er tatt ut etter 67 år. Regelen innebærer at alderspensjonen fra folketrygden som skal inngå i garantiberegningen alltid skal fastsettes som om den var tatt ut ved samme alder som tjenstepensjonen.

Det vises til punkt 7.2.

Til ny § 3 c

Bestemmelsen gjelder regulering av pensjoner og pensjonsgrunnlag.

I *første ledd* slås det fast at pensjonsgrunnlaget som alderspensjon beregnes ut fra, skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent.

I *andre ledd* slås det fast at pensjonsgrunnlaget for uførepensjon og enke- og enkemannspensjon skal reguleres med lønnsveksten fram til 67 år og deretter på samme måte som alderspensjon. Pensjonsgrunnlaget for barnepensjon skal reguleres med lønnsveksten. Dette svarer til reguleringen av disse ytelsene i blant annet Statens pensjonskasse.

Etter *tredje ledd* skal pensjonsgrunnlaget omregnes ved 67 år når alderspensjon er tatt ut tidligere, ved at pensjonsgrunnlaget oppreguleres

i samsvar med lønnsveksten fra uttaket av alderspensjonen og fram til 67 år.

Fjerde ledd gjelder personer som har fratrudd stillingen før de har rett til alderspensjon. Pensjonsgrunnlaget skal reguleres med lønnsveksten fram til pensjonen utbetales.

I *femte ledd* slås det fast at reguleringsfaktorene som Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd skal benyttes ved regulering av pensjoner og pensjonsgrunnlag.

Det vises til punkt 7.3.

Til § 4 første ledd

Reglene om vilkår og utmåling av uførepensjon, enke- og enkemannspensjon og barnpensjon etter statsrådsordningen er regulert i lovens § 4 første ledd. Ytelsene reguleres i dag i samsvar med utviklingen i årlig fastsatt godtgjørelse for statsråder. Henvisningene i bestemmelsen må endres som følge av at § 3 endres. Ved endring av reguleringen av slike pensjoner som er under utbetaling, må det fastsettes et pensjonsgrunnlag per 1. januar 2011. Regler om fastsetting av pensjonsgrunnlag for disse ytelsene per 1. januar 2011 følger av *§ 4 første ledd femte punktum*.

Det vises til punkt 7.3.

Til § 4 nytt femte ledd

Det presiseres at bestemmelsene om levealderjustering og garantert pensjonsnivå ikke gjelder ved beregning av uførepensjon.

Det vises til punkt 7.2.

11.2 Lov 9. november 1956 nr. 1 om tillegg til lov om Statens Pensjonskasse av 28. juli 1949

Til lovens tittel

Lovens tittel endres slik at bokstaven p i Statens pensjonskasse skrives med liten bokstav. Slik endring er gjort i lov 25. juni 2010 nr. 29 om endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009).

Til § 1

Det fastslås at loven gjelder for Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten som er utnevnt før 1. januar 2011. Disse får ved pensjonsberegningen

etter lov om Statens pensjonskasse tjenestetiden forhøyet med inntil 10 år når de fratrer etter fylte 67 år. De som utnevnes til slik stilling fra og med 1. januar 2011 omfattes fullt ut av reglene i lov om Statens pensjonskasse. Det vil si at regelen om forhøyet tjenestetid ikke vil gjelde for disse.

Til § 2 første ledd

Nåværende § 1 blir § 2. I første ledd oppdateres tittelen fra «formann» i Arbeidsretten til «leder» i Arbeidsretten slik at lovens ordlyd samsvarer med dagens tittel.

Det vises til punkt 8.5.

11.3 Lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen

Til § 1

Det fastslås at loven gjelder for sivilombudsmenn som er utnevnt før 1. januar 2011. Ombudsmenn som er utnevnt fra og med 1. januar 2011 omfattes av reglene i lov om Statens pensjonskasse.

Til § 2 andre ledd

Nåværende § 1 blir § 2. I *andre ledd* innføres begrepet pensjonsgrunnlag. Bakgrunnen for endringen er det forhold at pensjonen går fra å bli regulert i samsvar med lønnen for høyesterettsdommere til å bli regulert som pensjoner fra folketrygden og offentlig tjenestepensjonsordning. Bestemmelsen fastslår at pensjonsgrunnlaget skal være den fastsatte årlige bruttogodtgjørelsen (lønn) for høyesterettsdommere når Ombudsmannen fratrer stillingen med rett til pensjon. Dersom Ombudsmannen fratrer stillingen før retten til pensjon er til stede, settes pensjonsgrunnlaget til årlig bruttogodtgjørelse på fratredelsestidspunktet. For pensjoner som er under utbetaling per 1. januar 2011 fastsettes pensjonsgrunnlaget per 1. januar 2011 til det som den årlige fastsatte bruttogodtgjørelse utgjør på dette tidspunktet. Det samme gjelder for dem som har fratrudd stillingen uten å ta ut pensjon før 1. januar 2011.

Til § 2 tredje ledd

I *tredje ledd* endres «invalidpensjon» til «uførepensjon». Det fastslås i bestemmelsen hva pensjonsgrunnlaget er for dem som har uføre- og familiepensjon før 1. januar 2011. Endringen skyldes at pensjonene fra 1. januar 2011 skal reguleres

tilsvarende som pensjoner fra offentlig tjenestepensjonsordning.

Til § 2 fjerde ledd

I *fjerde ledd* framgår det at alderspensjonen skal levealdersjusteres etter lov om Statens pensjonskasse § 24, men likevel slik at pensjonsnivået for uttak etter 67 år fastsettes ut fra loven om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen. Etter fire års tjenestetid er alderspensjonen, før samordning med annen pensjon etter samordningsloven, 44 prosent av pensjonsgrunnlaget. Pensjonsnivået øker med 3,5 prosentpoeng for hvert ytterligere tjenestear inntil til sammen åtte års tjenestetid. Pensjonsnivået i denne sammenheng er brutto pensjon før samordning med annen pensjon etter samordningsloven.

Til § 2 femte ledd

Ved å innføre levealdersjustering tilsvarende det som innføres fra 1. januar 2011 for alderspensjon fra folketrygden og offentlig tjenestepensjonsordning, vil samlet årlig pensjon bli lavere når gjennomsnittlig levealder i befolkningen øker. For offentlig tjenestepensjon er det innført en garanti for årskullene til og med 1958 slik at samlet pensjon for disse ikke blir lavere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full tjenestetid. Tilsvarende garanti innføres i pensjonsloven for sivilombudsmenn, men er tilpasset det særskilte pensjonsnivået etter denne loven.

Til § 2 sjette ledd

Fra 1. januar 2011 skal pensjonene reguleres tilsvarende som for pensjoner fra folketrygden og offentlig tjenestepensjon. I bestemmelsen blir det vist til lov om Statens pensjonskasse § 42.

Til § 3 andre ledd

Nåværende § 2 blir ny § 3. I andre ledd oppdateres navnet på Statens pensjonskasse slik at bokstaven p skrives med liten bokstav.

Det vises til punkt 8.3.

11.4 Lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter

Til § 4

Bestemmelsen gir regler om beregning av pensjon. Ved overgang til ny regulering er det behov for å gi regler om pensjonsgrunnlag. Etter *første ledd* er pensjonsgrunnlaget den fastsatte årlige bruttogodtgjørelsen. Dersom vervet fratres uten at pensjon tas ut (oppsatt pensjonsrett), skal pensjonsgrunnlaget være bruttogodtgjørelsen på fratredelsestidspunktet. For pensjoner som er under utbetaling eller for oppsatte rettigheter per 1. januar 2011 fastsettes det et pensjonsgrunnlag per 1. januar 2011 som tilsvarer bruttogodtgjørelsen for stortingsrepresentanter på dette tidspunktet. I *andre ledd* fastslås det at pensjonen fastsettes ut fra et pensjonsgrunnlag.

Det vises til punkt 7.3.

I *fjerde ledd* presiseres det at barnetillegget skal beregnes etter at alderspensjonen er levealdersjustert, se punkt 7.2.

Til ny § 4 a

Paragrafen gir regler om levealdersjustering av alderspensjon. I *tredje ledd* presiseres det at alderspensjon skal levealdersjusteres tidligst fra 67 år ved hjelp av forholdstall som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. *andre ledd*.

Fjerde ledd gjelder kompensasjon for levealdersjustering ved å stå i stilling etter 67 år inntil pensjonen blir 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Det vises til punkt 7.2.

Til ny § 4 b

Paragrafen gir regler om garantert pensjonsnivå. *Første ledd* presiserer at garantien omfatter stortingsrepresentanter som 1. januar 2011 har 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år. Garantien gjelder også for stortingsrepresentanter som ikke har full tjenestetid i ordningen 1. januar 2011.

Andre ledd gir regler om anvendelse av garantien. Den gjelder tidligst fra 67 år og anvendes på samlet alderspensjon fra pensjonsordningen for stortingsrepresentanter og folketrygden etter levealdersjustering og samordning.

Tredje ledd definerer det garanterte pensjonsnivået. Garantien svarer til reglene om beregning av pensjon i lovens § 4. Etter minst 12 års funksjonstid på Stortinget utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Ved kortere funksjonstid utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp.

Etter *fjerde ledd* skal det utbetales et garantitillegg dersom samlet pensjon er under det garanterte nivået.

Femte ledd gir bestemmelser om garantiberegningen dersom alderspensjon fra stortingspensjonsordningen er tatt ut før eller ved 67 år. Regelen innebærer at alderspensjonen fra folketrygden som skal inngå i garantiberegningen alltid skal fastsettes som om den var tatt ut ved 67 år.

Sjette ledd regulerer garantiberegningen når alderspensjon fra stortingspensjonsordningen er tatt ut etter 67 år. Regelen innebærer at alderspensjonen fra folketrygden som skal inngå i garantiberegningen alltid skal fastsettes som om den var tatt ut ved samme alder som tjenestepensjonen.

Det vises til punkt 7.2.

Til ny § 4 c

Bestemmelsen gir regler om regulering av pensjoner og pensjonsgrunnlag.

I *første ledd* slås det fast at pensjonsgrunnlaget som alderspensjon beregnes ut fra skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent.

Pensjonsgrunnlaget for uførepensjon og enke- og enkemannspensjon skal etter *andre ledd* reguleres med lønnsveksten fram til 67 år og deretter på samme måte som alderspensjon. Pensjonsgrunnlaget for barnepensjon skal reguleres med lønnsveksten.

Etter *tredje ledd* skal pensjonsgrunnlaget omregnes ved 67 år når alderspensjonen er tatt ut tidligere, ved at pensjonsgrunnlaget oppreguleres i samsvar med lønnsveksten fra uttaket av alderspensjonen og fram til 67 år.

Fjerde ledd gjelder personer som har fratrudd stillingen før de har rett til alderspensjon. Pensjonsgrunnlaget skal reguleres med lønnsveksten fram til pensjonen utbetales.

I *femte ledd* slås det fast at reguleringsfaktorene som Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd skal benyttes ved regulering av pensjoner og pensjonsgrunnlag.

Det vises til punkt 7.3.

Til § 5 andre ledd første og andre punktum

Bestemmelsen gjelder beregning av uførepensjon. Det presiseres at reglene om levealderjustering og garantert pensjonsnivå ikke gjelder uførepensjon.

Det vises til punkt 7.2.

Til § 6 nytt tredje ledd

Bestemmelsen gir regler om at det for uføre-, enke- og enkemannspensjon og barnepensjon som er under utbetaling per 1. januar 2011 skal fastsettes et pensjonsgrunnlag. Dette er nødvendig siden reglene for regulering av pensjon fra samme dato skal knyttes til pensjonsgrunnlaget. For alderspensjon er tilsvarende bestemmelse tatt inn i § 4 første ledd.

Det vises til punkt 7.3.

Til § 6 nytt fjerde ledd

I bestemmelsen fastslås det at det er et vilkår for rett til ytelser etter lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter at pensjonssøkeren setter fram krav om tilsvarende ytelser etter folketrygdloven. Videre gis departementet hjemmel til å gi nærmere regler i forskrift. Tilsvarende bestemmelse finnes i dag i blant annet lov om pensjonsordning for statsråder og lov om Statens pensjonskasse.

Det vises til punkt 7.4.

11.5 Lov 9. november 1982 nr. 25 om tillegg til lov om Statens Pensjonskasse av 28. juli 1949

Til lovens tittel

Lovens tittel endres slik at bokstaven p i Statens pensjonskasse skrives med liten bokstav. Endringen tilsvarende det som er gjort i lov om Statens pensjonskasse.

Til § 1

Det fastslås at loven gjelder for dem som er utnevnt til medlem av Høyesterett før 1. januar 2011. De som utnevnes til slik stilling fra og med 1. januar 2011 omfattes av de ordinære reglene i lov om Statens pensjonskasse.

Til § 3

I *første ledd* fastslås det at pensjonen beregnes på grunnlag av et pensjonsgrunnlag. Bakgrunnen er at pensjonene skal reguleres på samme måte som pensjoner fra folketrygden og ordinær offentlig tjenestepensjon. Bestemmelsen fastslår at pensjonsgrunnlaget for høyesterettsdommere som fratrer stillingen med rett til pensjon er den fastsatte årlige bruttgodtgjørelsen. For høyesterettsdommere som fratrer stillingen før retten til pen-

sjon er til stede, settes pensjonsgrunnlaget til årlig bruttogodtgjørelse på fratredelsestidspunktet. For pensjoner som er under utbetaling per 1. januar 2011 fastsettes pensjonsgrunnlaget på dette tidspunkt til den årlige fastsatte bruttogodtgjørelse som gjelder da. Det samme gjelder for dem som har fratrudd stillingen uten å ta ut pensjon før 1. januar 2011.

I *andre ledd* framgår det at alderspensjonen skal levealdersjusteres etter lov om Statens pensjonskasse § 24. Ved uttak etter 67 år kan pensjonen ikke bli høyere enn 57 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full tjenestetid.

Det går fram av *tredje ledd* at den individuelle garantien etter lov om Statens pensjonskasse § 24 a er tilpasset pensjonsnivået på 57 prosent ved full tjenestetid i pensjonsordningen for høyesterettsdommere.

I *fjerde ledd* framgår det at pensjoner etter denne loven skal reguleres på samme måte som ordinære pensjoner fra Statens pensjonskasse.

Det vises til punkt 8.2.

11.6 Lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera

Til lovens tittel

Lovens tittel endres slik at dagens navn for Den Norske Opera & Ballett inngår i tittelen.

Til § 1

Bestemmelsen endres slik at navnet for Den Norske Opera & Ballett oppdateres.

Til § 3 første ledd første punktum

Bestemmelsen endres slik at navnet for Den Norske Opera & Ballett oppdateres.

Til § 3 første ledd tredje punktum

Bestemmelsen endres slik at navnet for Den Norske Opera & Ballett oppdateres.

Til § 4 nytt tredje ledd

Det går fram av bestemmelsen at den individuelle garantien etter lov om Statens pensjonskasse § 24 a er tilpasset kravene til full pensjongivende tjenestetid etter denne loven.

Til § 6 andre punktum

Bestemmelsen endres slik at navnet for Den Norske Opera & Ballett oppdateres.

Det vises til punkt 8.6.

11.7 Lov 15. januar 1999 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten

Til § 3 nytt syvende ledd

Bestemmelsen er ny og innebærer en endring i reguleringen av pensjonene. I dag reguleres pensjonen i samsvar med endringen i folketrygdens grunnbeløp. Fra 1. januar 2011 foreslås pensjonen regulert som alderspensjon fra folketrygden og offentlig tjenstepensjonsordning. Det vil si at pensjonen reguleres i samsvar med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent.

Det vises til punkt 8.7.

11.8 Ikrafttredelse

Endringene trer i kraft 1. januar 2011, det vil si samtidig med innføring av levealdersjustering, ny regulering og fleksibelt uttak av alderspensjon i folketrygden, samt tilpasninger i de ordinære offentlige tjenstepensjonsordningene.

Arbeidsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i pensjonslovgivningen for stortingsrepresentanter m.fl. (tilpasninger til endret alderspensjon i folketrygden).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i pensjonslovgivningen for stortingsrepresentanter m.fl. (tilpasninger til endret alderspensjon i folketrygden) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i pensjonslovgivningen for stortingsrepresentanter m.fl. (tilpasninger til endret alderspensjon i folketrygden)

I

I lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder gjøres følgende endringer:

§ 3 skal lyde:

Når stillingen som statsråd fratres med rett til pensjon, er pensjonsgrunnlaget den fastsatte årlige bruttogodtgjørelsen. Fratres stillingen tidligere, skal pensjonsgrunnlaget settes til årlig bruttogodtgjørelse på fratredelsestidspunktet. For pensjoner som er under utbetaling per 1. januar 2011, skal pensjonsgrunnlaget per 1. januar 2011 svare til den årlige fastsatte bruttogodtgjørelsen på dette tidspunktet. Tilsvarende gjelder for dem som har fratrudd stillingen uten å ta ut pensjon før 1. januar 2011.

Årlig alderspensjon for den som har 3 års tjenestetid, utgjør 42 prosent av pensjonsgrunnlaget.

For hvert tjenesteår utover 3 økes den i annet ledd nevnte prosentsats med 5. Alderspensjonen regnes dog ikke for mer enn 6 tjenesteår i alt.

For pensjonist som forsørger barn under 18 år, økes alderspensjonen etter levealdersjustering med 10 prosent for hvert barn. Tillegget ytes til og med den måned hvori barnet fyller 18 år, eller i tilfelle ut måneden etter barnets død.

Ny § 3 a skal lyde:

Alderspensjon skal levealdersjusteres, det vil si at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder.

Levealdersjustering gjennomføres ved hjelp av forholdstall som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet for årskull fra og med 1943-kullet, jf. folketrygdloven §§ 19-6 og 19-7.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres tidligst fra 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med forholdstallet som gjelder ved 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter 67 år, skal forholdstallet på fratredelsestidspunktet benyttes. Det skal likevel ikke benyttes lavere forholdstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenes-

tetid ikke blir høyere enn 57 prosent av pensjonsgrunnlaget, jf. § 3 annet og tredje ledd.

Ny § 3 b skal lyde:

Statsråder som 1. januar 2011 har 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, skal ha et garantert pensjonsnivå etter bestemmelsene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra 67 år og anvendes på summen av

- a) *alderspensjonen etter loven her samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, og*
- b) *alderspensjon fra folketrygden.*

For statsråder som har 3 års tjenestetid, utgjør det garanterte pensjonsnivået 42 prosent av pensjonsgrunnlaget. For hvert tjenesteår utover 3, til og med 6 tjenesteår, økes nevnte prosentsats med 5, jf. § 3 annet og tredje ledd.

Dersom summen av pensjoner etter annet ledd er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter tredje ledd, skal det utbetales et garantitillegg som svarer til differansen mellom det garanterte nivået etter tredje ledd og summen av pensjoner etter andre ledd. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Dersom alderspensjon etter loven her er tatt ut før eller ved 67 år, skal alderspensjon fra folketrygden som inngår i garantiberegningen etter annet ledd bokstav b, beregnes som basispensjon, jf. folketrygdloven § 19-5 første ledd, dividert med forholdstallet ved 67 år. Eventuelt basispensjonstillegg etter folketrygdloven § 19-9 tredje ledd og tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd regnes med.

Dersom alderspensjon etter loven her er tatt ut etter 67 år, skal alderspensjon fra folketrygden som inngår i garantiberegningen etter annet ledd bokstav b, beregnes som basispensjon dividert med forholdstallet på det tidspunktet medlemmet fratrer med alderspensjon etter loven her. Eventuelt basispensjonstillegg etter folketrygdloven § 19-9 tredje ledd og tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd regnes med.

Ny § 3 c skal lyde:

Regulering av alderspensjon under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent. Ved første reguleringstidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april settes fradraget forholdsmessig ned ut fra når i perioden pensjonen ble tatt ut.

Regulering av uførepensjon og enke- og enkemannspensjon under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten fram til fylte 67 år. Deretter reguleres pensjonsgrunnlaget i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent. Bestemmelsen i første ledd annet punktum gjelder tilsvarende ved første regulering etter 67 år. Barnepensjon reguleres etter første punktum i leddet her.

Pensjonsgrunnlaget for statsråder som mottar alderspensjon før 67 år, skal omregnes fra måneden etter fylte 67 år ved at det oppreguleres med lønnsveksten fra uttakstidspunktet og fram til omregningstidspunktet. Bestemmelsen i første ledd annet punktum gjelder tilsvarende ved første regulering etter at pensjonsgrunnlaget er omregnet.

Pensjonsgrunnlaget for statsråder som fratrer sin stilling uten rett til straks å få pensjon etter loven her, reguleres med lønnsveksten fram til tidspunktet det ytes pensjon etter loven her.

Ved regulering av pensjoner og pensjonsgrunnlag etter første til fjerde ledd benyttes de reguleringsfaktorene Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd.

§ 4 første ledd skal lyde:

Er tjenestetiden 3 år eller mindre når rett til uføre-, enke-, enkemanns- og barnepensjon inntreffer, regnes pensjon på grunnlag av den i § 3 annet ledd fastsatte alderspensjon. Er tjenestetiden lenger enn 3 år når rett til slik pensjon inntreffer, fastsettes pensjonen på tilsvarende måte som nevnt i § 3 tredje ledd. Netto enke- og enkemannspensjon beregnes som 9 prosent av pensjonsgrunnlaget og aktuell prosentsats sett i forhold til full prosentsats. Netto barnepensjon beregnes som 15 prosent av pensjonsgrunnlaget og aktuell prosentsats sett i forhold til full prosentsats. *For uførepensjon, enke- og enkemannspensjon og barnepensjon som er under utbetaling per 1. januar 2011, skal pensjonsgrunnlaget per 1. januar 2011 svare til den årlige fastsatte bruttogodtgjørelsen på dette tidspunktet.*

§ 4 nytt femte ledd:

Bestemmelsene i § 3 a om levealdersjustering og § 3 b om garantert pensjonsnivå får ikke anvendelse ved beregning av uførepensjon.

II

I lov 9. november 1956 nr. 1 om tillegg til lov om Statens Pensjonskasse av 28. juli 1949 gjøres følgende endringer:

I lovens tittel endres navnet «Statens Pensjonskasse» til «Statens pensjonskasse».

§ 1 skal lyde:

Loven omfatter dem som er utnevnt til stilling som regjeringsadvokat eller leder i Arbeidsretten før 1. januar 2011.

Nåværende § 1 blir § 2 og skal lyde:

For regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten som fratrer etter fylte 67 år, skal tjenestetiden ved pensjonsberegningen etter loven om Statens pensjonskasse forhøyes med inntil 10 år.

Nåværende §§ 2 og 3 blir § 3 og ny § 4.

III

I lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

Loven omfatter dem som er utnevnt til stilling som Stortingets ombudsmann for forvaltningen før 1. januar 2011.

Nåværende § 1 blir § 2 og skal lyde:

Stortingets ombudsmann for forvaltningen skal være medlem av Statens pensjonskasse med rettigheter og plikter etter lov av 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse med de unntak som er fastsatt nedenfor.

Etter 4 års tjeneste ytes alderspensjon som svarer til 44 prosent av pensjonsgrunnlaget. *Når ombudsmannen fratrer stillingen med rett til pensjon, er pensjonsgrunnlaget den fastsatte årlige bruttogodtgjørelsen for høyesterettsdommere. Fratres stillingen tidligere, skal pensjonsgrunnlaget settes til årlig bruttogodtgjørelse på fratredelsestidspunktet. For pensjoner som er under utbetaling per 1. januar 2011, skal pensjonsgrunnlaget per 1. januar 2011 svare til den årlige fastsatte bruttogodtgjørelsen på*

dette tidspunktet. Tilsvarende gjelder for dem som har fratrudd stillingen uten å ta ut pensjon før 1. januar 2011. For hvert tjenesteår utover 4 økes nevnte prosentsats med 3 ½. Alderspensjon beregnes ikke for mer enn 8 tjenesteår i alt.

Uførepensjon og familiepensjon beregnes etter 8 års tjenestetid, hvis pensjonstilfellet inntrer under ombudsmannens funksjonstid. For slike pensjoner som er under utbetaling per 1. januar 2011, skal pensjonsgrunnlaget per 1. januar 2011 svare til den årlige fastsatte bruttogodtgjørelsen for høyesterettsdommere på dette tidspunktet.

Alderspensjon levealdersjusteres etter lov om Statens pensjonskasse § 24, likevel slik at pensjonen ved uttak etter 67 år ikke blir høyere enn pensjonsnivået etter § 2 annet ledd.

Medlem kan ha krav på et garantert pensjonsnivå etter reglene i lov om Statens pensjonskasse § 24 a, likevel slik at for ombudsmenn som har fire års tjenestetid, utgjør det garanterte pensjonsnivået 44 pst. av pensjonsgrunnlaget. For hvert tjenesteår utover 4, til og med 8 tjenesteår, økes nevnte prosentsats med 3,5.

Pensjoner etter denne lov reguleres etter lov om Statens pensjonskasse § 42.

Nåværende § 2 blir ny § 3. I andre ledd endres «Statens Pensjonskasse» til «Statens pensjonskasse».

IV

I lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:

Når vervet som stortingsrepresentant fratres med rett til pensjon, er pensjonsgrunnlaget den fastsatte årlige bruttogodtgjørelsen. Fratres vervet tidligere, skal pensjonsgrunnlaget settes til årlig bruttogodtgjørelse på fratredelsestidspunktet. For pensjoner som er under utbetaling per 1. januar 2011, skal pensjonsgrunnlaget per 1. januar 2011 svare til den årlige fastsatte bruttogodtgjørelsen på dette tidspunktet. Tilsvarende gjelder for dem som har fratrudd vervet uten å ta ut pensjon før 1. januar 2011.

For 12 ordentlige Storting ytes av denne pensjonsordningen full alderspensjon (jfr. paragraf 2) lik 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.

For dem som har hatt kortere funksjonstid enn 12 ordentlige Storting, skal alderspensjonen reduseres i forhold til det antall ordentlige Storting representanten har deltatt i.

For pensjonister som forsørger barn, økes alderspensjonen etter levealdersjustering med 10 prosent av pensjonen for hvert barn.

Ny § 4 a skal lyde:

Alderspensjon skal levealdersjusteres, det vil si at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder.

Levealdersjustering gjennomføres ved hjelp av forholdstall som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet for årskull fra og med 1943-kullet, jf. folketrygdloven §§ 19-6 og 19-7.

Alderspensjon skal levealdersjusteres tidligst fra 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med forholdstallet som gjelder ved 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter 67 år, skal forholdstallet på fratredelsestidspunktet benyttes. Det skal likevel ikke benyttes lavere forholdstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, jf. § 4 annet og tredje ledd.

Ny § 4 b skal lyde:

Stortingsrepresentanter som 1. januar 2011 har 15 år eller mindre igjen til fylte 67 år, skal ha et garantert pensjonsnivå etter bestemmelsene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra 67 år og anvendes på summen av

- alderspensjonen etter loven her samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og
- alderspensjon fra folketrygden.

For stortingsrepresentanter som har 12 års funksjonstid eller mer, utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For stortingsrepresentanter som har mindre enn 12 års funksjonstid, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp, jf. § 4 annet og tredje ledd.

Dersom summen av pensjoner etter annet ledd er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter tredje ledd, skal det utbetales et garantitillegg som svarer til differansen mellom det garanterte nivået etter tredje ledd og summen av pensjoner etter annet ledd. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Dersom alderspensjon etter loven her er tatt ut før eller ved 67 år, skal alderspensjon fra folketrygden som inngår i garantiberegningen etter annet ledd bokstav b, beregnes som basispensjon, jf. folketrygdloven § 19-5 første ledd, dividert med forholdstallet ved 67 år. Eventuelt basispensjonstillegg etter folketrygdloven § 19-9 tredje ledd og tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd regnes med.

Dersom alderspensjon etter loven her er tatt ut etter 67 år, skal alderspensjon fra folketrygden som inngår i garantiberegningen etter annet ledd bokstav b, beregnes som basispensjon dividert med forholdstallet på det tidspunktet medlemmet fratrer med alderspensjon etter loven her. Eventuelt basispensjonstillegg etter folketrygdloven § 19-9 tredje ledd og tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd regnes med.

Ny § 4 c skal lyde:

Regulering av alderspensjon under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent. Ved første regulerings-tidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april settes fradraget forholdsmessig ned ut fra når i perioden pensjonen ble tatt ut.

Regulering av uførepensjon og etterlattepensjon under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten fram til fylte 67 år. Deretter reguleres pensjonsgrunnlaget i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent. Bestemmelsen i første ledd annet punktum gjelder tilsvarende ved første regulering etter 67 år. Barnepensjon reguleres etter første punktum i leddet her.

Pensjonsgrunnlaget for stortingsrepresentanter som mottar alderspensjon før 67 år, skal omregnes fra måneden etter fylte 67 år ved at det oppreguleres med lønnsveksten fra uttakstidspunktet og fram til omregningstidspunktet. Bestemmelsen i første ledd annet punktum gjelder tilsvarende ved første regulering etter at pensjonsgrunnlaget er omregnet.

Pensjonsgrunnlaget for stortingsrepresentanter som fratrer sin stilling uten rett til straks å få pensjon etter loven her, reguleres med lønnsveksten fram til tidspunktet det ytes pensjon etter loven her.

Ved regulering av pensjoner og pensjonsgrunnlag etter første til fjerde ledd benyttes de reguleringsfaktorene Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd.

§ 5 andre ledd skal lyde:

Uførepensjonens størrelse beregnes etter samme regler og satser som alderspensjon etter § 4. Bestemmelsene i § 4 a om levealdersjustering og § 4 b om garantert pensjonsnivå får ikke anvendelse ved beregning av uførepensjon. Er vedkommende delvis ervervsfør, kan pensjonen reduseres etter reglene i folketrygdloven § 12-11.

§ 6 nytt tredje og fjerde ledd skal lyde:

For uførepensjon, enke- og enkemannspensjon og barnepensjon som er under utbetaling per 1. januar 2011, skal pensjonsgrunnlaget per 1. januar 2011 svare til den årlige fastsatte bruttogodtgjørelsen på dette tidspunktet.

Det er et vilkår for rett til ytelser etter denne loven at pensjonssøkeren setter fram krav om tilsvarende ytelser etter folketrygdloven. Departementet gir forskrift med nærmere bestemmelser.

V

I lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens Pensjonskasse gjøres følgende endringer:

I lovens tittel endres navnet «Statens Pensjonskasse» til «Statens pensjonskasse».

§ 1 skal lyde:

Loven omfatter dem som er utnevnt til medlem av Høyesterett før 1. januar 2011.

Nåværende § 1 blir § 2.

§ 3 skal lyde:

Alderspensjon ved full tjenestetid skal være 57 prosent av pensjonsgrunnlaget. Når stillingen som høyesterettsdommer fratres med rett til pensjon, er pensjonsgrunnlaget den fastsatte årlige bruttogodtgjørelsen. Fratres stillingen tidligere, skal pensjonsgrunnlaget settes til årlig bruttogodtgjørelse på fratredelsestidspunktet. For pensjoner som er under utbetaling per 1. januar 2011, skal pensjonsgrunnlaget per 1. januar 2011 svare til den årlige fastsatte bruttogodtgjørelse på dette tidspunktet. Tilsvarende gjelder for dem som har fratrudd stillingen uten å ta ut pensjon før 1. januar 2011.

Alderspensjonen levealdersjusteres etter lov om Statens pensjonskasse § 24, likevel slik at pensjonen ved uttak etter 67 år og ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 57 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Et medlem kan ha krav på et garantert pensjonsnivå etter reglene i lov om Statens pensjonskasse § 24 a, likevel slik at det garanterte pensjonsnivået for medlemmer med full tjenestetid er 57 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Pensjoner etter denne lov reguleres etter lov om Statens pensjonskasse § 42.

Nåværende §§ 3 og 4 blir § 4 og ny § 5.

VI

I lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera gjøres følgende endringer:

I lovens tittel endres navnet «Den Norske Opera» til «Den Norske Opera & Ballett».

§ 1 skal lyde:

Denne loven gjelder for ballettdansere, sangsolister og korsangere som er ansatt ved Den Norske Opera & Ballett.

§ 3 første ledd første punktum skal lyde:

Aldersgrensen er det tidspunktet når ballettdanserens, sangsolistens eller korsangerens ansettelse ved Den Norske Opera & Ballett opphører uten oppsigelse.

§ 3 første ledd tredje punktum skal lyde:

Kunstneren kan likevel fortsette i aktiv, lønnet tjeneste ved Den Norske Opera & Ballett i inntil tre sesonger etter at aldersgrensen er nådd, når kunstneren og Operaen blir enige om det.

§ 4 nytt tredje ledd skal lyde:

Et medlem kan ha krav på et garantert pensjonsnivå etter reglene i lov om Statens pensjonskasse § 24 a, likevel slik at kravet til full tjenestetid fastsettes etter første og andre ledd i bestemmelsen her.

§ 6 andre punktum skal lyde:

Den tiden ballettdanseren, sangsolisten eller korsangeren har vært omfattet av den tidligere avtalebaserte pensjonsordningen for det kunstneriske personalet ved Den Norske Opera & Ballett, regnes som pensjongivende tjenestetid etter denne loven.

VII

I lov 15. januar 1999 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten gjøres følgende endringer:

§ 3 nytt syvende ledd skal lyde:

Pensjon under utbetaling reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent. Ved første reguleringsstidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april settes fratrekket forholdsmessig ned ut fra når i perioden pensjonen ble tatt ut. Ved regulering benyttes de reguleringsfaktorene Kongen fastsetter etter folkestrygdloven § 19-14 åttende ledd.

VIII

Loven trer i kraft 1. januar 2011.
